

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

REFERAT

Ordinært representantskapsmøte
10. februar 1998

Representantskapsmøte 10. februar 1998

Representantskapsmøte 10. februar 1998

INNHALDSFORTEGNELSE

Side	
Talerliste	4
Åpning	5
Godkjenning av møteinnkallingen	5
Godkjenning av dagsorden	5
Godkjenning av forretningsorden	6
Valg av dirigent	6
Suppleringsvalg til Sekretariatet	7
Godkjenning av Kongressprotokoll	7
Hovedavtalerevisjonen 1997	8-24
Tariffoppgjøret 1998	24-79
Retningslinjer for LO-sentrene	79
Avslutning	79
Navneliste	80-89

TALERLISTE

	Side
Andersen, Kjell-Arne	68-70
Andersen, Roger	49-50
Balstad, Jan Kr. 8-12,	21-24
Bjørndalen, Kjell	57-60
Bjørnebekk, Wenche	45-46
Felix, Hans	17-18, 50-52
Gjerstad, Ingunn	60-61
Hagen, Erik	13-15, 64-66
Hendricksen, Jardar	15-16, 46-48
Holm, Solveig	54
Hågensen, Yngve	24-36, 74-78
Karlsen, Torill	62-64
Kristiansen, Stein	70-72
Kristoffersen, Anders	42-44
Lindrupsen, Olav	16-17, 61-62
Luthen, Hanne	55-56
Mjaatvedt, Kjell	48-49
Myhre, Lars Anders	19-21
Nilsen, Toralf	72-73
Olsen, Per Gunnar	56-57
Remvik, Oddrun	44-45
Rødberg, Hanna	53-54
Utgård, Rolf	18-19, 66-68
Valla, Gerd-Liv 7, 13, 21, 24, 36-42, 52-53, 54-55, 66, 68, 73, 78-79	

SAK 1: ÅPNING

Landsorganisasjonen i Norge avholdt Representantskapsmøte tirsdag 10. februar 1998 i Kongressenteret, Folkets Hus, Oslo.

Møtet ble åpnet av LOs leder, Yngve Hågensen, som på vegne av Sekretariatet ønsket Representantskapet vel møtt til dette representantskapsmøtet.

SAK 1.1: GODKJENNING AV MØTEINNKALLINGEN

Yngve Hågensen viste til at innkalling til Representantskapsmøtet ble gjort i brev av 15. desember 1997 og 28. januar 1998 og spurte om det var merknader til innkallingen.

Innkallingen ble enstemmig godkjent og Representantskapsmøtet lovlig satt.

SAK 1.2: GODKJENNING AV DAGSORDEN

Yngve Hågensen la fram Sekretariatets forslag til

DAGSORDEN:

1. Åpning
2. Suppleringsvalg til Sekretariatet
3. Godkjenning av Kogressprotokoll
4. Hovedavtalerevisjonen 1997
5. Tariffoppgjøret 1998
6. Retningslinjer for LO-sentrene

Sekretariatets forslag til dagsorden ble enstemmig godkjent.

SAK 1.3:

GODKJENNING AV FORRETNINGSORDEN

Yngve Hågensen la fram forretningsorden som er i tråd med den forretningsorden Representantskapet har benyttet de siste 10 år.

Forretningsorden er som følger:

1. Møtets forhandlinger er åpne i den utstrekning Representantskapet ikke vedtar noe annet.
2. Ingen har rett til å få ordet mer enn 2 ganger i samme sak. Unntatt fra innledningsforedrag, begrenses taletiden til 10 minutter første gang og 5 minutter andre gang.
Til forretningsorden gis ordet bare 1 gang og høyst 1 minutt for hver sak.
For øvrig kan det stilles forslag til ytterligere tidsbegrensning og strek med de inntegnede talere.
3. Forslag leveres skriftlig og skal være undertegnet med vedkommendes navn.
Ingen nye forslag kan tas opp etter at strek er vedtatt. Forslag som ikke har tilknytning til den godkjente dagsorden, kan ikke behandles.
4. Alle vedtak skjer med alminnelig flertall. I tvilstilfelle, eller når 10 representanter forlanger det, foregår avstemmingen ved navneopprop.
5. I protokollen innføres bare forslagene og avstemmingene samt vedtakene.
Såfremt Representantskapet ikke forlanger protokollen opplest, gis Sekretariatet fullmakt til å godkjenne protokollen.

Forretningsorden ble enstemmig godkjent.

SAK 1.4:

VALG AV DIRIGENT

Som dirigent for dette Representantskapsmøtet foreslo Yngve Hågensen på vegne av Administrasjonen at Gerd-Liv Valla fungerer.

Gerd-Liv Valla ble enstemmig valgt til dirigent.

Dirigenten takker for tilliten og håper på et godt samarbeid, så vi får avviklet dette Representantskapsmøtet på en best mulig måte.

Dirigenten gikk så over til:

SAK 2.

SUPPLERINGSVALG TIL SEKRETARIATET

Tele- og Dataforbundet har på landsmøtet valgt Tore Gulbrandsen til ny leder etter Tore Lundberg.

Sekretariatet innstiller på at Tore Gulbrandsen velges som varamedlem nr. 5 etter Tore Lundberg i Sekretariatet.

Tore Gulbrandsen ble enstemmig valgt.

Dirigenten gratulerte og ønsket velkommen til Tore Gulbrandsen og gikk så over til:

SAK 3.

GODKJENNING AV KONGRESSPROTOKOLL

LOs Kongress i 1997 ga Representantskapet fullmakt til å godkjenne protokollen etter innstilling fra LOs revisjonsutvalg.

Dirigenten refererte innstillingen fra LOs revisjonsutvalg som lyder som følger:

«Til LOs Representantskap

LOs Revisjonsutvalg har gjennomgått protokollene fra LO-Kongressens forhandlinger i tiden 10.-15. mai 1997.

Protokollene ble av Revisjonsutvalget gjennomgått daglig under Kongressen. Revisjonsutvalgets merknader til dagsprotokollene er hensyntatt og korrigert.

LOs Revisjonsutvalg har ingen bemerkninger og innstiller overfor LOs Representantskap protokollene fra LO-Kongressens forhandlinger 1997 godkjennes.

Oslo 20. mai 1997, LOs Revisjonsutvalg, Bente N. Halvorsen, Brit Renngård og Rolf Solberg Thorsen».

Kongressprotokollen ble enstemmig godkjent.

SAK 4. HOVEDAVTALEREVISJONEN 1997

Foreligger protokoll fra forhandlingene 09.-13.11. 1997 og protokollene er utsendt i egen sending 15.12.97.

Dirigenten ga ordet til *Jan Kr. Balstad* som åpnet sin innledning slik:

Da vi for 4 år siden behandlet forslaget til revidert Hovedavtale var hverken forhandlingsutvalget eller dette Representantskapet spesielt godt fornøyd med resultatet – som kanskje noen husker stemte da også 39 representanter i mot godkjenning. Slik vil det antakelig være fra tid til annen når en forhandler under fredsplikt, og hvor oppgaven blir å komme så langt som det er mulig å oppnå konsensus. Derfor blir også representantskapets oppgave å si ja eller nei. Endringer i den foreliggende Hovedavtaletekst er ikke mulig før ved neste korsvei om 4 år.

Allikevel er det viktig å drøfte forslaget og gjennom det bli kjent med endringene og de muligheter som disse gir våre tillitsvalgte i deres hverdag på bedriftene. Og så er det tillagt dette Representantskap å ta stilling til forslaget på samme måte som det er NHOs hovedstyre som godkjenner det for vår ærede motpart.

Denne gangen har jeg følelsen av at våre forhandlere var godt fornøyd med resultatet. Kanskje nettopp fordi vi denne gangen fikk løsninger på noe som vi tidligere har krevet uten resultat.

FORBEREDELSENE

Forberedelsene denne gangen har vært grundige. Først forslagene til Kongressen og debatten der, så hadde forbundene som vanlig en egen forslagsrunde med frist 20.06.

Prinsipielle problemstillinger ble tatt opp i et bredt notat til Sekretariatet 30.09 og den endelige og totale utformingen av kravene skjedde i Sekretariatsmøte 20.10. Forhandlingene tok nesten en uke med forhandlinger i plenum, grupper og engere utvalg. Resultatet ble enstemmig anbefalt, først av forhandlingsutvalget og til slutt enstemmig anbefalt av Sekretariatet overfor dette Representantskap.

LOs hovedkrav var en sanksjonsregel ved brudd på informasjons- og drøftingsreglene i kap. IX. Vi har lenge sett behovet for en slik sanksjonsregel, bl.a. fordi arbeidstvistlovens regler ikke gir grunnlag for erstatning uten at det foreligger økonomisk tap. To ganger før har vi reist dette krav ved Hovedavtalerevisjonene uten resultat. Det var derfor ekstra viktig for oss å få et resultat denne

gangen, og det fikk vi.

Grove brudd på de sentrale reglene i kap. IX gir nå grunnlag for å fastsette bøtestraff på opptil kr. 300.000,-. Tilsvarende gjelder dersom tillitsvalgte ikke behandler konfidensiell informasjon på behørig måte. Også her må bruddet være grovt for å kunne utløse sanksjonsregelen.

La meg tilføye. Hovedavtalen inneholder gjensidighet i rettigheter og plikter, så også her. Jeg regner med at våre folk, som hittil, håndterer fortrolig informasjon med tilbørlig aktsomhet og at den nye bestemmelsen vil være en klar nyvinning for oss. Et lenge ettertraktet ris bak speilet er omsider på plass.

En nemd skal behandle slike saker, og eventuelle penger som måtte komme inn skal gå til arbeidet i det såkalte HFB, altså bedriftsutviklingsarbeidet som vi driver i fellesskap med NHO.

Jeg nevner som en praktisk illustrasjon, en dom i Arbeidsretten fra 02.09.96. Bedriften hadde ikke oppfylt sin informasjonsplikt og drøftingsplikt etter Hovedavtalen. Arbeidsretten var enig med LO i det og avsa dom for at det forelå tariffbrudd. Noen sanksjoner utover en slik dom var det den gang ikke grunnlag for. På den annen side viser dommen også at våre tillitsvalgte var vant til å håndtere informasjon fortrolig, og at det heller ikke tidligere hadde forekommet uheldige erfaringer med deres håndtering av fortrolige opplysninger. Jeg synes dommen er illustrerende, både som eksempel på hvordan våre tillitsvalgte opptrer, på det reelle innhold i informasjons- og drøftingsplikten, og på nødvendigheten av en sanksjonsbestemmelse slik vi nå har fått avtalefestet.

Et annet hovedkrav for oss var å få konserntillitsvalgte forankret i Hovedavtalen. Vårt syn er at disse tillitsvalgte må inngå som en del av den ordinære struktur mellom partene. Vi kan ikke over tid leve med en utvikling der konserntillitsvalgte, som får stadig økende innflytelse, står utenfor avtaleverket. Også dette spørsmål har vi reist før, uten resultat, men nå er altså gjennombruddet et faktum.

LITT OM HOVEDPUNKTENE

De av dere som var på Kongressen i fjor husker sikkert kravene og debatten om betydningen av retten til å velge konserntillitsvalgt med de samme rettigheter og plikter som på konsernplan som bedriftstillitsvalgte har på bedriften. Det er ikke minst pga. de store endringene som finner sted i næringslivet med konserndannelser, internasjonalisering og en kraftig strukturrasjonalisering bl.a. ved hjelp av ny teknologi som nå presser fram tillitsvalgtssystem som kan matche konsernledelsene.

Også for de ansattes representanter i bedriftsstyrene har vi nå fått en likestilt adgang til permisjon for opplæring som de øvrige tillitsvalgte har hatt. Denne muligheten håper vi skal bli viktig når vi nå skal bygge ut et nettverk til støtte for de ansattes styrerepresentanter.

Når det gjelder tillitsvalgte generelt har vi fått inn bestemmelser om at deres arbeidsforhold skal sees i sammenheng med bedriftens informasjons- og kommunikasjonsteknologiske utstyr. I det ligger det naturligvis at de tillitsvalgte må få samme tilgang på teknologi som på arbeidsgiversiden.

Likestillingsavtalen er ikke endret. Vi fikk ingen krav om det. Problemet her har vært å få opprettet lokale avtaler. Vi håper den protokolltilførsel som er inngått vil gi et bidrag til en nødvendig fortgang med dette arbeidet.

Etter- og videreutdanning var også et sentralt tema under forhandlingene. Vi har her blitt enige om å ta opp forhandlingene igjen på basis av oppfølgingen av Buer-utvalget og tariffrevisjonen.

Deltidsavtalen er forbedret, og vi har inngått en felleserklæring om fjernarbeid som skal følges opp gjennom en partssammensatt gruppe.

Tanken bak å ta opp spørsmålet om fjernarbeid nå, er den samme som da vi midt på 70-tallet tok opp bruken av EDB-baserte maskiner i industrien. Det er når vi kommer tidlig inn i utviklingen av nye forhold vi har mulighet til å påvirke utviklingen i en retning som tjener arbeidstakerne.

Også på andre områder er det gjort viktige endringer. LO har akseptert at det i forbindelse med tariffoppgjøret også skal varsles konflikt i bedrifter utenfor NHO som følger våre avtaler med NHO. Jeg viser likevel til formuleringen her om at dette bare gjelder så langt det er praktisk mulig. Dette var et hovedkrav fra NHOs side. Fra vår side har vi lagt vekt på at disse arbeidstakere deltar i uravstemningene. Vi har også lagt vekt på at det ikke er ønskelig at bedrifter vurderer å stå utenfor NHO for å slippe konflikthet. Det kan på sikt undergrave tyngden i våre tarifforhandlinger med NHO dersom bedriften finner det mer formålstjenlig å stå utenfor.

Vi har også blitt enige med NHO om når tariffavtale etter reglene i § 3-7 skal gjøres gjeldende for nye bedrifter med mer enn 25 ansatte kreves 10% organisasjonsoppslutning dersom bedriften ikke er tariffbundet fra før av. Er bedriften tariffbundet fra før av kreves 30%. Disse regler vil kunne bidra til å dempe problemene med konkurrerende tariffavtaler i samme bedrift, og det er her YS har uttalt at NHO er ute etter å kastre YS.

NHO krevde en 50%-terskel, men det avviste vi. Jeg må gjøre oppmerksom på at LO og Handel og Kontor i Hovedavtalen med HSH har en regel om 50% tilslutning for å kreve tariffavtale etter § 3-7. LOs krav i de forhandlinger vi står overfor med HSH vil være å få en lik avtale som den vi nå har forhandlet fram med NHO. For øvrig er det vel også slik at en del av våre forbund har praksis for bare å kreve avtale dersom de har bred oppslutning på bedriften.

Bakgrunnen for dette er denne arbeidsrettsdommen som vi tapte, vi hadde krevd at vi skulle ha tariffavtale i en avis, Vårt Land, men der hadde vi ikke organiserte. Og så tapte vi den saken og så sto det i domspremissene at vi måtte i hvert fall ha 1 medlem for å kunne kreve tariffavtale. Og det har vi slitt litt med, en ting er at vi har den retten, men også andre har naturligvis fått denne retten, og derfor så blir dette et litt annet system, jeg tror at vi kan leve godt med dette systemet.

Mens jeg er inne på § 3-7 må jeg også nevne pkt. 6 og 7, her omtales overgangsregler fra en tariffavtale til en annen. Denne bestemmelsen har tidligere kun vært praktisert innenfor privat sektor, og da har dette vært rimelig kurant. Nå har vi fått et nytt fenomen, nemlig at kommunale virksomheter omgjøres til AS, meldes ut av KS og inn i NHO med tildels betydelige ulikheter. For at dette ikke skal slå ut i dårligere forhold for de arbeidstakere som blir berørt, skal det som heter pkt. 7 føres overgangsforhandlinger. Her fikk vi et nyttig fokus på et problem, bestemmelsene ble forbedret, men noen endelig løsning har vi foreløpig ikke. For å få til det må vi jobbe på flere plan, ikke minst må vi sikte mot å fjerne ulikhetene som skaper spekulasjonsmuligheten.

NHO reiste krav om begrensninger i adgangen til sympatiaksjoner, og innføring av varslingsregler ved politiske demonstrasjonsstreiker. Disse kravene ble avvist av LO. NHO krevde også kortere varselfrister ved permitteringer og større adgang til betingede permitteringer. Også disse krav ble avvist. Vi har imidlertid fått inn i avtalen en presisering av muligheten for rullerende permitteringer, og det er innført en bestemmelse som regulerer forholdene rundt avbrudd i permitteringer. Disse to spørsmålene det er saker som vi har hatt tvister på i hovedavtaleperioden og med de nye formuleringene så tror jeg vi har kommet rundt de problemene som de tvistene bygde på.

Til slutt vil jeg nevne en sak som jeg har sett har vært omtalt i pressen. Det gjelder månedlig utlønning og utlønning over bank. Til det siste har vi vært opptatt av å gjøre bedriftene mer ansvarlig overfor sine ansatte med hensyn til hvilke betingelser kontant-

uttak av lønn over bank skal underlegges. Vi har en mistanke om at bedriftene betaler for lite for denne tjenesten, slik at banken tar noe av det igjen ved bruk av lønnskonto. Med denne nye teksten skal disse forhold framgå av en avtale mellom banken og arbeidsgiver, noe som igjen gjør det lettere for de ansatte å få innsyn i disse forhold.

Med hensyn til pkt. 1 som sier at det bør benyttes månedlig utlønning, er dette kun en tilpasning til virkeligheten. Der disse forholdene er regulert gjennom tariffavtalen, f.eks. ved 14 dagers oppgjør av akkorder o.l. ordninger, fortsetter de som før inntil partene eventuelt ved tariffrevisjoner gjør endringer. Lokale lønnsavtaler som regulerer dette på en annen måte, fortsetter også videre til partene eventuelt gjør endringer i den lokale avtale. Der partene ønsker å gå inn på dette med utgangspunkt i den nye Hovedavtalen og de ansatte ønsker en a konto forskuddsordning, kan dette ordnes i lokal avtale. Alt dette er NHO inneforstått med.

Avslutning.

Det er etter hvert mange år side det bare var LO som stilte krav til Hovedavtaleforhandlingene. Kravene fra NHO har etter hvert økt i omfang og rekkevidde, og går som regel i motsatt retning av våre. De siste årene har forhandlingene vært preget at vi først har vært negative til NHOs krav, og deretter forventet at de skulle si ja til våre. Det har vi ikke lyktes så veldig godt med, og forhandlingene har derfor kommet til å for å stå litt i stampe. Vi har vært inne på dette ved flere behandlinger i Representantskapet, at det kunne se ut som om vi har nærmet oss et punkt hvor det blir tynge å komme videre.

Dette er en utvikling vi ikke er tjent med dersom Hovedavtalen skal være i pakt med tida, og det har vært viktig for oss å komme inn i et annet forhandlingsspor. Jeg synes vi denne gang har lykkes bedre med det. Vi har kommet fram til løsninger på viktige krav fra begge sider. Jeg synes det vi har oppnådd fra vår side er bra og viktig. Det vi har gitt innrømmelser på kan vi leve med. I sum er resultatet en bekreftelse på at forhandlingsprosessen med en egen Hovedavtale gir en egen dynamikk i utviklingen som vi selv har herredømme over, i motsetning til lovregulering av spørsmålene.

I sum har forhandlingsutvalget gitt sin enstemmige anbefaling av helheten og Sekretariatet innstiller enstemmig på at forhandlingsresultatet godkjennes. Jeg tar med dette opp Sekretariatets innstilling.

Takk for oppmerksomheten.

Dirigenten takket Jan Kr. Balstad for innledningen. Debatten startet og første taler var:

Rep. 77 – Erik Hagen, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund:

Det er som Balstad var innom en god del endringer i årets forslag til Hovedavtale, og det er også en del endringer her som jeg er litt bekymret for.

Jeg skal ta opp 3 konkrete forhold, hvor da kanskje ett er det viktigste, å si litt om prosessen. Det første jeg har lyst til å ta opp går på straffebestemmelsene som er nye i § 9-19 og da særlig pkt. 2.

Det er veldig bra at vi har fått inn straffebestemmelser som kan brukes mot bedriftene i forhold til å ikke følge opp Hovedavtalen. Vi har på vårt Landsmøte i NNN ønsket at det skulle gått mye lenger, fordi vi har vært innom mange diskusjoner hvor vi ønsker at medlemmene skal ha mulighet til å reagere når bedriftene tar i bruk både permitteringer, konkurranseutsetting og nedleggelse av enkelte avdelinger eller enkelte bedrifter innenfor konsernet. Og de tar ibruk dette som kampmidler. For det skjer. Og det skjer dessverre i stadig større omfang.

Disse kampmidlene har ikke vi noen lovlig måte å reagere tilbake på, og det er et stort problem. Men dette sier vel kanskje litt mer om prosessen og på en måte hvordan Hovedavtaleforhandlingene foregår, når de foregår på en slik måte at det ligger i kortene at det skal være konsensus, så er det vanskelig å få inn slike bestemmelser i tillegg til at vi må endre noe på arbeidstvistloven.

Det som er problemet i den formuleringen som står, det er den delen som dreier seg om straffebestemmelser og straffereaksjoner mot tillitsvalgte. Andre setning i pkt. 2 eller forsåvidt hele pkt. 2, det gir ingen garanti mot at tillitsvalgte kan erstatningsforfølges dersom de går ut med f.eks. nedleggingsplaner eller noe slikt på medlemsmøter, og dette går ut i pressen.

Det tror jeg kan bli et problem, det er et problem i dag. Tidligere så har det blitt brukt trusler om avskjed og slike ting og også i forhold til styrerepresentanter som har blitt pålagt taushetsplikt som ingen steder hører hjemme. Men gjennom denne paragraf som da retter seg mot de tillitsvalgte, så kan de tillitsvalgte straffefølges i forhold til å få en bot på opptil 300 000,- dersom de tar opp saker på medlemsmøte og dette lekker ut i pressen. Så vil jo da den tillitsvalgte indirekte være årsak til at det lekker ut saker som da kanskje skulle være en del av en eller annen hemmelig plan, men som da medlemmene har et krav om å få høre på.

Det kan også tenkes at medlemmene ønsker at det skal ut i pressen nettopp for å prøve å mobilisere lokalpolitikere for å sette i gang mottiltak. Jeg synes den biten er problematisk selv om jeg er veldig for at det skal være mulig å ramme bedriftene så vet jeg at det kan være et problem. Det kan være et problem også særlig i bedrifter hvor foreningen og klubbene ikke er veldig oppegående på slike spørsmål.

Så til summen, jeg skjønner at det skal være litt likhet her, men 300 000 er jo da tross alt rundt 1 1/2 årslønn for en enkelt tillitsvalgt, mens for litt større bedrifter så er 300 000 en dråpe i havet. Det står ikke i forhold til den trusselen det utgjør overfor den tillitsvalgte på samme måte som det gjør for bedriftene. Det kunne vært fristende og sagt at det burde vært en null til overfor bedriftene, men det ville være urettferdig overfor små bedrifter, men det kunne da eventuelt vært satt i størrelsesforholdet til bedriftenenes overskudd.

Det er direkte missvisende å bruke samme summen overfor en tillitsvalgt som det er for en bedrift. Det har vel aldri vært slik at de fleste bedrifter så har jo hver enkelt person en litt annen økonomi enn det bedriftene har.

Så til § 3-7, og disse bestemmelsene som står i pkt. 2, som er den 10 % og 30 % som Balstad var innom. Jeg er litt skeptisk til å feste det antallet % ned på papiret. For det første så tror jeg det faktisk var slik under lockout i 1986 at en del bedrifter, i hvert fall en bedrift som jeg vet om i Hotell- og Restaurant som hadde noen organiserte som gikk blokadevakter sammen med andre kollegaer fra andre bedrifter. Og vi som leverte vin og brennevin til denne bedriften, vi kjøre rundt og lette etter en blokadevakt så vi kunne returnere og si at der kom vi ikke inn. Det er klart at hvis dette kan bli et problem i forhold til at vi kan gjennomføre aksjoner også i slike større konflikter på bedrifter med få organiserte så blir den paragrafen en ris til egen bak.

Dessuten er jeg ikke for at YS skal organisere folk på de stedene hvor vi har medlemmer. Men det er klart at litt grunnleggende demokratiske prinsipper snubler vi i når vi går inn for disse reglene. Jeg synes det kan være problematisk.

For NNN er det et problem det som står i den nye § 3-1, altså ny nr. 3 hvor bedrifter som ikke selv har tariffavtale, men som bare har tiltredelsesærklæringer skal tas ut i samme omfang som de organiserte bedrifter. Det høres for såvidt greit ut, men i praksis så er det ikke fullt så greit. Da kan du risikere å få den samme forhandlingsrunden etterpå, for å få de inn igjen, som det du hadde for 1 eller 2-3 år siden når vi fikk de inn for første gang. Det har i

mange tilfeller ikke vært noen lett jobb. Så den er også litt problematisk.

Jeg synes Balstad, på tross av at det er en del bra saker her, så har vi fått inn slike ting som er såpass problematisk at jeg synes det er litt vanskelig å stemme for denne avtalen. Det er kanskje med særlig vekt på det første problemet jeg tok opp.

Til selve prosessen, altså vi får oversendt et forslag som er forhandlet ferdig som vi skal stemme over, men såvidt jeg kan huske så var vi ikke med på å gå igjennom kravene, de har aldri vært opp i Representantskapet, så jeg kunne godt tenke meg at LO så litt på prosessen på krav og rundt forhandlingene til Hovedavtalen. F.eks. det ene punktet jeg nevnte som ikke var her, nemlig spørsmålet om å kunne ta til motmæle og gå til aksjoner mot en del virkemidler som bedriftene har, som de av og til bruker som kampmidler, det tror jeg vi kunne klart å mobilisere medlemmene på og da kunne det også være aktuelt å knytte Hovedavtaleforhandlingene til et tariffoppgjør for å kunne få streikerett i forbindelse med forhandlingene. Da kunne vi fått en helt annen prosess, men det betinger selvfølgelig at det blir en mye grundigere diskusjon ut i organisasjonen om kravene til neste runde med Hovedavtaleforhandlinger og også at Rep.skapet går igjennom de på forhånd før forhandlingene starter opp.

Rep. 106 – *Jardar Hendricksen*, Østfold Fylke:

Jeg har endelig oppdaget at det går an å si noe når man er fornøyd også fra denne talerstolen, ikke bare når vi har noe å klage på, det tok litt tid, men det kommer.

Helt fornøyd blir vi vel aldri under en Hovedavtaleforhandling på den måten det blir som det blir løst på på nåværende tidspunkt, men det skal vi kanskje heller ikke være, det er tross alt to parter.

Men det er noe jeg er veldig fornøyd med, og det må jeg få gi uttrykk for her og nå. Jeg jobber i en bedrift som har skiftet navn veldig mye i de senere årene og vi har også havnet utenfor NHO. Og jeg vil si at for mitt vedkommende som leder av Fellesforbundet, region Østfold, ville det vært fryktelig frustrerende å måtte stå utenfor en konflikt å jobbe mens Fellesforbundet var i konflikt. På den måten synes jeg det var en veldig fin håndtering tross alt, og det er forbundene både lokalt og sentralt som skal håndtere disse sakene, og jeg ser ikke noen problem for våres bransje at vi skal greie å håndtere det med lempe slik at vi greier å løse reforhandling av avtaler i etterskudd. Det finnes virkemidler slik at vi kan styre disse forholdene.

Videre så er jeg også veldig fornøyd med at vi har fått konsern-tillitsvalgte inn under Hovedavtalen. Dette har vært et stort problem i hvert fall innen den bransjen jeg representerer, nå har vi i hvert fall fått beskyttelse av disse på lik linje med andre tillitsvalgte på bedriften, dette ser jeg på som en veldig positiv ting.

Når det gjelder sanksjonsreglene så blir det spørsmål om hva vi skal definere som grove brudd eller mindre grove brudd. Jeg ser det som litt av et problem, men det får vi kanskje prøvd, jeg ser ihvert fall ikke noe problem for eget vedkommende som styremedlem for jeg har ikke skrevet under noen taushetsløfte overfor bedriften i den forstand. Og det må jo gå an å bruke fornuft også i slike spørsmål når det gjelder orientering til medlemmene, det er tross alt de ansatte vi representerer i en slik situasjon og vi har vel slik erfaring at vi vet hvor grensene går i den sammenheng.

Rullerende permitteringer er jeg også meget fornøyd med. Det løser også et problem for oss, i hvert fall for oss i metallbransjen, selv om kanskje andre har problemer der. Men vi har krevd det og er fornøyd med at det har blitt gjennomført. Sånn sett så ligger det mer positivt i denne forhandlingen av Hovedavtalen enn negativt etter mitt syn.

Det eneste jeg er missfornøyd med er behandlingsformen i dette forum her. Her sitter en hel del mennesker som, uten å si noe negativt om disse, men som ikke er berørt av Hovedavtalen og som har sin egen Hovedavtale, og skal da sitte og stemme over denne Hovedavtalen mellom privat og NHO. Her bør vi finne en annen løsning Yngve for å si det rett ut. Du har jo fått karteller nå, det må jo gå an å løse det på en annen måte. Like galt er det at vi skal sitte å stemme over Hovedavtalen til offentlig sektor.

Rep. 20 – Olav Lindrupsen, Fellesforbundet:

Det går litt på § 3 disse kollektive oppsigelser, jeg er nå betenkt over at man sier opp alle tariffavtaler også de direkte avtalene man har. Det vil skape en rekke problemer, for at når disse avtalene er inngått så er det jo fordi at man da på det tidspunktet har ganske mange medlemmer der, kanskje flere enn halvparten.

I det øyeblikket de blir sagt opp så må nye runder på alle disse tusener av avtaler for å få de inn på nytt, og det kan skape problemer for oss.

Men i hovedsak, det som jeg er mest missfornøyd med når det gjelder disse avtalene som går på permitteringsvilkårene. Og jeg vil gjerne ha litt mer avklaring på det punktet og det er på side 8 i det dokumentet vi har fått tilsendt, dette nye punkt 7.

Jeg har en misstanke om, etter de erfaringene vi har, at dette vil medføre egentlig at man på ny må gjeninnføre prinsippet om korttidsansettelser.

Det som vil skje i bedrifter er at man har flere gående rundt med permitteringsvarsel utsendt, tar de inn igjen, ikke i 4 uker, men i 3 uker og så kan du gå på dagen, og så vil du ha en gruppe av mennesker som går inn og ut, og sender dem ut igjen på ny permittering hvis de ikke har vært inne mer enn i 3 uker før neste pulje går inn og ut.

Dette er et problem spesielt i de mange bedriftene der vi ikke har tillitsvalgte i bedriftene, og de avdelingstillitsvalgte må ta seg av tillitsvalgtoppgaven i byggebransjen.

Selvfølgelig er det slik at det er mange ting i dette dokumentet som er positivt, og problemet mitt er at jeg må stemme ned alle eller stemme for alle, jeg er ennå ikke sikker på hvor jeg havner i denne vurderingen.

Rep. 11 – *Han Felix*, Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund: Jeg er i sin helhet fornøyd med det forslaget som er lagt fram, men har dog et par kommentarer til § 3, og det er for såvidt det samme som bl.a. Johnny var inne på, dette med en reforhandling av en direkteoverenskomst kan skape problemer.

Men det kan være slik at det som er det siste leddet i bestemmelsen, hvor det står «til det som er praktisk mulig» at det må vektlegges ganske mye i vurderingen om det er god praksis å si opp alle disse overenskomstene eller om man vil vurdere det hensiktsmessig i forhold til å kunne reforhandle tariffavtalen i ettetid i direkteoverenskomstbedriftene.

Bestemmelsen er for såvidt grei nok, vi hadde dette forholdet når vi hadde vår konflikt i 1996, hvor arbeidsgivermotparten var ganske lei av at det var bedrifter som var ute og arbeidet og som da hadde nytte av den tariffavtalen vi streiket for.

Men også på dette punktet så burde det vært en form for gjensidighet. For vi opplevde det motsatte at i de bedrifter hvor vi hadde overenskomst med NELFO, og hvor tariffavtalen var gjort gjeldende for hele arbeidsstyrken, så var det faktisk en del bedrifter som det var uorganiserte i, og de jobbet videre like herlig. Og i forbindelse med en slik bestemmelse som her er innført burde også det forholdet vært stresset. Det burde man egentlig legge seg på minnet i forhold til neste gang Hovedavtalen skal reforhandles.

Det andre forholdet var dette rundt § 3-6 og 7,30 % regelen eller 10 % regelen, og her var det snakk om fra Erik Hagen, forholdet til

organisasjonsfriheten. Jeg ser det ikke slik at dette berører organisasjonsfriheten. Men det legger visse begrensninger i forhold til når man kan inngå tariffavtale og i forhold til at man må ha et visst antall organisert.

Det er også en erfaring vi dro ut i fra den konflikten vi hadde, at en del eller en bedrift spesielt, hvor det riktignok var en del missfornøyde medlemmer, men det hadde seg også slik at det var medlemmene til hovedforhandleren på arbeidsgiversiden. De meldte seg inn i YS og har nå i ettertid stresset for å få en tariffavtale med YS, en slik bestemmelse som her er formulert synes jeg er bra i forhold til å sette en stopper for det.

Rep. 28 – *Rolf Utgård*, Fellesforbundet:

Det var kun et forhold jeg har lyst til å ta opp her, som også Erik Hagen berørte, og det var dette med styrerepresentanters taushetsplikt i forhold til lekkasje.

Selvfølgelig er det ting som man kan bli bekymret for i den sammenhengen slik som det står her, ikke minst likheten når det gjelder reaksjonsformer, men jeg vil også legge til at jeg tror vi skal ha det klart for oss at vi nå går inn på å godkjenne denne avtalen, for det er jeg helt sikker på at kommer til skje, sånn er nå dette. Så skal vi være klar, veldig klar over at her kan det bli en del saker, vi vet det finnes en del gjerne bedriftsledere rundt omkring som leter etter alle muligheter for å ta et oppgjør med sine tillitsvalgte, så vi kan få en del saker her.

Det er selvfølgelig viktig at Fagbevegelsen står bak både de tillitsvalgte når det gjelder tolkningen av hvordan slike ting skal være, og når det gjelder å beskytte de tillitsvalgte som tross alt tar på seg en viktig jobb på vegne av medlemmene sine.

Vi må ikke komme dithen at folk vegrer seg for å ta viktige styreverv, hvor man risikerer bøter eller reaksjonsmønster som det som er foreskrevet her.

Imidlertid så har jeg ikke så mye tro på at det vil skje, men det vil tiden vise. Vi skal ha en viss høy gard for det. Vi synes å merke det både i eget konsern, men også andre steder jeg hører om, spesielt utenfor konsernet tror jeg, for det er kanskje mindre bedrifter hvor arbeidsgiveren forsøker å pådytte de tillitsvalgte en taushetsplikt som går over alle grenser.

Dette er alvorlig for det er med på å undergrave bedriftsdemokratiet i systemet. Da mener jeg at arbeidsgiveren forsøker å pålegge de tillitsvalgte en taushetsplikt i forhold egne medlemmer og kollegaer av tillitsvalgte, og det er helt feil.

De som sitter i styret og bedriftsforsamling, valgt av medlemmene, de sitter selvfølgelig der med både en rett og en plikt til å informere og diskutere vanskelige spørsmål med de man er valgt av. Den tolkningen blir ofte uteglemt i diskusjonene og presentasjon av hva bedriftsdemokratiet representerer.

I Kværnerkonsernet som jeg har erfaring fra, så har vi gjort det i alle år, også de tyngste og vanskeligste sakene som har med nedlegging, omstillinger, oppkjøp og hva det skulle være. Vi har aldri hatt problemer med lekkasje til pressen eller utenforstående ting som kunne skade bedriften, og jeg mener det er her grensene går i forhold til det spørsmålet om lekkasjer.

Det er ikke lekkasje om man snakker om å gå ut og diskutere ting med de man representerer. Selvsagt gjør også arbeidsgiveren det, eller på den siden, eierrepresentantene gjør det med de de har oppdrag fra. Det vet vi alle sammen at fungerer.

Så jeg håper at det som kan sies som en svakhet i dagens tekst er noe som Fagbevegelsen kollektivt sørger for at blir veid opp med at man kollektivt står bak de tilfellene av tillitsvalgte som har kommet bort i problemer i forbindelse med dette. Og at man er istand til å beskytte egne folk, og at ikke dette skal være med på å undergrave bedriftsdemokratiordningen, men kanskje heller sette det på dagsorden og revitalisere det. Da har vi gjort en bra ting og jeg håper at det er det siste som skjer og ikke det jeg har pekt på som en fare.

Rep. 149 – *Lars A. Myhre*, Sekretariatet:

Jeg hadde ikke tenkt å ta ordet i denne debatten for jeg var med i forhandlingsutvalget, men enkelte av innleggene synes jeg er slik at jeg vil bidra med noe lesehjelp, og begynner med å si at jeg er helt enig med Rolf Utgård. Jeg synes det var et glimrende påpekning av en del ting som står her.

Når en leser den endringen som er kommet i § 9-19 så har de fleste som har tatt opp det spørsmålet konsentrert seg om de 300 000 kr. som står nederst. Et par linjer øverst så står det at denne boten skal ilegges, og det skal legges vekt på utvist skyld, bruddets grovhet, økonomisk evne og forholdene ellers. Og det leser altså enkelte av talerne på denne talerstolen som om det er en likhet mellom bedriften og den enkelte arbeidstaker.

Det står altså at det skal brukes en vurdering som går på økonomiske evner. Jeg må jo være vennlig å lese det når en kommer med de utsagnene som går på at man skal straffe bedrifter og arbeidstakere likt. For det står nemlig ikke her. Det var en side av

saken, men det er jo en bagatell i forhold til hele paragrafen, den begynner med å referere til § 9-3 til § 9-6, og hva er det paragrafene fra 9-3 til 9-6, handler om, jo det handler om drøftelser om bedriftens ordinære drift, altså hvis bedriften ikke overholder de, så har vi rett til å ta de.

Det dreier seg om drøftelser av vedrørende omlegging av bedriften. Det dreier seg om drøftelser om selskapsrettslige forhold, altså i det hele tatt, bedriften er forpliktet til å informere så tidlig som mulig på en skikkelig måte om enhver form for omlegging. Jeg synes Jan Balstad redegjorde svært så godt for at slik det har vært nå, så har bedriften foretatt seg noe, og så har det vært vårt show.

Nå legger vi altså inn bestemmelser hvor dette kan bringes inn for en nemd, og hvor de kan ilegges en bot. Selv om bedriften har råd til å betale slike bøter, så vet vi at det betyr noe annet enn bare noen få ord i aviser. Det var den ene tingen.

Så til dette med 10 % og 30 %. Nå er min erfaring fra en industrigrend hvor vi lever i et nærmest, og har levd, og lever fremdeles i et nærmest organisasjonsanarki. Det begynner å komme seg, men jeg vet hva det vil si å ha et organisasjonsanarki. I sin tid så vant vi en sak, den såkalte «Vårt land» saken som gjorde at når vi hadde et medlem i en bedrift, så kunne vi forlange avtaler, og det synes vi i denne salen var ok så lenge det var LO som gjorde det. Og våre egne forbund som gjorde det.

Men når da arbeidsgiveren gir andre sammenslutninger, samme retten så synes vi ikke det er like greit. Og da synes jeg vi skulle være så ærlige med hverandre at da får vi se på det, og gjøre noe med det. For det er ikke noe særlig greit på en bedrift, at hvis du har en medlem så kan det komme inn en ny organisasjon og forlange avtaler. Det betyr en grøde av organisasjoner på hver bedrift, hvis du strekker dette ut i sin eksterne form.

Og så kan mange si, og sier faktisk at «det er bra det», konkurranse mellom organisasjonene det er veldig bra, for det skjerper den enkelte organisasjon til å gjøre en bedre jobb. Ja, ja jeg har levd med dette i 20 år jeg nå, i 20 år har jeg vært leder av et forbund som måtte ha levd med en slik skjerpende konkurranse.

Og jeg skal fortelle dere en ting, vi bruker veldig mye krefter på denne skjerpede konkurranse som vi kunne ha brukt på andre ting. Og de andre forbundene som vi konkurrerer med bruker også veldig mye krefter på denne skjerpede konkurranse som vi kunne ha brukt på andre ting. Nemlig reise spørsmålet mot vår motpart i et skikkelig fellesskap.

Så det er rett at vi har lagt på oss disse begrensningene, og det er rett at vi har prosentvis tall på dette, og hvis dere ser og leser

den paragrafen slik at den har blitt nå, så gir den også en del unntaksbestemmelser.

Jeg skal ikke forlenge møtet, men jeg følte trang til å si disse tingene, siden dette har vært to punkter som har vært sentralt pekt på av flere.

Dirigenten konstanterte at debatten dermed var avsluttet og ga ordet til

Jan Kr. Balstad, til oppsummering og kommentarer:

Jeg synes det er veldig bra at vi har fått stoppet litt opp med akkurat disse sakene som har vært fremme i denne debatten, det er de sakene som vi jobbet mest med også under forhandlingene. Og det er de vi kommer til å møte kanskje fremover, og da synes jeg det er viktig at vi har gitt hverandre både gode og dårlige argumenter og plusser og minuser når vi skal ta fatt i og bruke denne avtalen her ute i virkeligheten framover.

Jeg skal kanskje starte med Erik Hagen og dette med straffebestemmelsene. Nå synes jeg for såvidt at Lars Anders Myhre tok noe av det, jeg skal bare legge til at vi skal jo være klar over at mange av bedriftene, særlig de som er børsnoterte, de største bedriftene våre, de er jo underlagt regelement for hva som de har adgang til å opplyse, og hva de ikke kan opplyse, og aksjeloven og vi har våre egne regler i Hovedavtalen. Og her er det altså et spørsmål om å gå en balansegang slik at man ikke gjør noe som kan gjøre vondt verre.

Jeg husker veldig godt en historie for noen år tilbake, da Tandberg Radiofabrikk hadde sine problemer. En liten opplysning til en herværende avis, et oppslag dagen etterpå, alle kreditorene kom løpende og skulle ha pengene sine, og Tandberg-konkursen var en realitet. Så viser det seg altså flere år senere, så er ikke bedriften konkurs, men det ble utløst av en opplysning som gikk til pressen, og så reagerte da alle slik jeg har forklart.

Slik at det jo er viktige opplysninger vi her snakker om og det har vi veldig god erfaring med at de tillitsvalgte håndterer på en skikkelig måte. Og jeg er også enig i det Rolf Utgård sa, når det gjelder de erfaringer vi har, de er jo stort sett gode. Kanskje vi også må ha en større aktsomhet knyttet til dette, men ikke desto mindre så tror jeg det er helheten i den nye bestemmelsen som kommer til å virke på en måte som gjør at bedriftene på sin side kommer til å bli godt veiledet av motparten vår. Det er viktig å ha en informasjonsprofil og en informasjonspolitikk overfor de ansatte som er i henhold til Hovedavtalen.

Jeg tror ikke at NHO har noe lyst på slike saker framfor denne nemden. Ellers så synes jeg at det har vært sagt gode ting også om det.

Når det gjelder paragraf 3-7 og dette med 10 % og 30 %, så har det faktisk utviklet seg slik, og det var Felix litt inne på, at hvis en annen konkurrerende organisasjon, får noen ansatte i en bedrift, eller bransje, så krever de vår avtale. Det har vært en missforståelse at arbeidsrettsdommen går rett til Det er jo vårt avtaleverk som vi har bygd opp omtrent gjennom hele dette århundre, som en da bare uten videre sier at nå vil vi ha det. Og ut ifra et prinsipp om ufravikelighet så har arbeidsgiverforeningen gitt de den, og så har de fått navnet sitt på utsiden og så har alle vært fornøyd. Det må jo ha irritert flere enn noen få på LO-kontoret, her i huset. For det første så må det jo være et tariffkrav å få en bransjeavtale, få tak i bransjeavtale i det hele tatt. Det må jo være et tariffkrav som en organisasjon reiser overfor en motpart. Hvis en greier å få til det, så er det klart at får du da medlemmer i en bedrift innenfor den bransjen så kan du gå å kreve den avtalen gjort gjeldene etter disse reglene.

Men det er ikke noen plankekjøring å ta seg tilrette med å be om å få en tariffavtale som du til da ikke har hatt. Og husk på det at når det gjelder bedrifter som er på mindre enn 25 ansatte innenfor dette området her, så gjelder jo den gamle regelen om 1. Så det er bare bedrifter som beveger seg utover 25, og da snakker vi altså om 2 1/2 ansatt. Noe hold må vi vel ha hvis vi snakker om at vi skal ivareta de ansattes interesser og slikt. Jeg synes at det er et rimelig krav, det er vi som er i den beste posisjonen her, men jeg er også hjertens enig i det som Lars Anders Myhre sier, altså hvis vi begynner å krige innad i bedriftene med å skulle være den beste i klassen, så kommer det ofte til å gå utover både den jobben vi skal gjøre vis a vis motparten og det kan også i verste fall gå utover bedriften.

SAS f.eks. er blitt trukket fram i den sammenhengen som et eksempel, de har altså 30 motparter som alle sammen kan sette flyene på bakken hvis de finner det for godt, og da er det klart at det er veldig fort gjort at alle kan begynne å være den flinkeste og det kan da få ganske dårlige virkninger for den bedriften som vi tross alt skal leve av.

Dette med samme omfang, som også Hagen tok opp, der er det viktigste ordet etter mitt syn «praktisk mulig». Og jeg tror ikke engang motparten vår mener at vi skal ta ut alle de tusen av mindre bedrifter vi har direkte avtaler med. Men bare det at det står i Hovedavtalen, så tror jeg at NHO for sin del langt på vei, mener at

her er det heist opp noe som gjør at det kanskje ikke skal være like lett å surfe på utsiden av organisasjonsmedlemsskapet, enten det er hos oss eller det er hos dem.

«Praktisk mulig» kommer vi til å måtte tolke på en måte som gjør at bl.a. Riksmeklingsmannen greier å håndtere slike saker. Jeg tror ikke at vi skal være alt for engstelige for at ikke vi skal finne praktiske løsninger akkurat på det spørsmålet.

Ellers så er det jo vært nevnt dette med prosessen. Og det er klart at vi har jobbet ganske mye med dette, og ser på hvilken rolle kartellene kunne spille. Men opp mot det så har altså forbundene vært i tvil om det har vært hensiktsmessig å dele opp Hovedavtalen f.eks. i to, ta en del på servicekartellet, og en del på industrikartellet, i det hele tatt splitte den opp.

Etter flere diskusjoner som har vært lagt til rette i Kartellene og i andre sammenheng, har altså det summert seg opp til at en ønsker å ha en Hovedavtale som gjelder privat sektor.

Det vil si at vi er nødt til å ha en Hovedavtale også mot andre arbeidsgiverorganisasjoner i privat sektor, slik som HSH, SamFo (kooperasjon) og jeg tror at etter hvert nå så ser det ut for meg som vi er i ferd med å få et bedre mønster. Vi prøver også på å samordne med offentlig sektor, i første omgang i tid, men deretter så kanskje vi kan få en annen prosess når det gjelder Hovedavtalene at vi ser det mer i sammenheng. Og en ting som jeg nevnte innledningsvis her, som er veldig viktig, det er at vi ikke har ulike bestemmelser på viktige prinsipielle spørsmål mellom f.eks. NHO og HSH, slik at de kan bruke Hovedavtalebestemmelsene til å manipulere.

Og derfor jobber vi nå bevisst for å få disse prinsippene som ligger i bånd her så like som mulig.

Ja, Jardar, jeg synes du hadde et godt innlegg. Jeg skal ikke gå noe særlig mer inn på det. Nå har jeg nevnt disse tre sakene som jo for såvidt er de viktigste, og som vil være mest diskutert, og jeg tror at vi skal komme rimelig bra ut av de.

Til slutt så har jeg lyst til å si litt om det Rolf Utgård sa. Det er jeg hjertens enig i. På den ene siden så er styrerepresentantenes rolle, regulert i aksjeloven, så her snakker vi altså om de tillitsvalgte rolle. Og vi har jo da etter hvert lært oss å bruke disse reglene vi har og vi har vel også etter hvert lært oss å håndtere disse slik at det ikke har oppstått problemer slik som du sier. Og jeg er for min del helt enig i at disse reglene som vi nå har fått, det må jo ikke sette oss tilbake når det gjelder forholdene til bedriftsdemokrati, snarere tvert imot.

Og jeg tror at vi har fått en rekke bestemmelser, vi har fått en opprydning som dere sikkert vil se i kap. 9 – altså samarbeidsbe-

stemmelsene. En opprydning som jeg tror vil være mye lettere å forholde seg til, så sum av sumarum, så tror jeg vi kommer et godt stykke videre med disse nye reglene.

Dirigenten gikk så over til avstemning av innstillingen fra Sekretariatet at forhandlingsprotokollen godkjennes.

Sekretariatets innstilling godkjent mot 1 stemme.

SAK 5, TARIFFOPPGJØRET 1998

Dirigenten opplyste at Teknisk Beregningsutvalgs rapport ble sendt ut 28. januar 1998. Til møtet i dag er Sekretariatets innstilling omdelt.

Dirigenten ga ordet til LOs leder *Yngve Hågensen* som åpnet sin innledning slik:

I Sekretariatets innstilling til Representantskapet heter det: «Hovedmålet for fagbevegelsens medvirkning i styringen av samfunnsøkonomien er å gjenreise full sysselsetting og dermed gi jobb til alle som ønsker det.» og videre «Oppgjørene har gitt rom for lavlønns tillegg og prioritering av likelønn. Nå må dette løpet føres videre for å gi jobb til ennå flere, men samtidig sikre inntektsutvikling, heving av lavtlønte, bedre likelønnsutvikling, velferd og samfunnsorganisering inn i en ny tid.»

På bakgrunn av dette hovedsynet, som bygger på Kongressens vedtak om det forsterkede Solidaritetsalternativet, foreligger det en innstilling fra Sekretariatet om retningslinjene for det kommende hovedoppgjøret.

Før forhandlingene starter er det representantskapets ansvar å formulere retningslinjene for revisjonen på grunnlag av innstilling fra Sekretariatet. Denne (enstemmige) innstillingen ligger på representantenes bord. I det følgende gir jeg bakgrunnen for den. Først vil jeg gi et overblikk over den økonomiske utviklingen og utviklingen i lønn og inntekt slik den er redegjort for i Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene. Dernest skal vi gjennomgå utsiktene i den avtaleperioden vi går inn i. Til slutt er oppgaven å utforme våre krav på basis den hovedutfordringen som jeg nettopp gjenga.

Den økonomiske utviklingen

Norsk økonomi er i god vekst. Veksten i Fastlands-Norge ble på tett oppunder 4 prosent i 1997, og det var klart høyere enn forutsatt da budsjettene ble fastlagt året før, og høyere enn anslått av myndighetene så sent som under budsjettbehandlingen i desember. Bak denne sterke veksten ligger det bidrag både fra offentlig og privat vekst. Men mest av alt kom det en overraskende sterk vekst i oljeinvesteringene. Dette er investeringer for framtida, men i en situasjon med høy aktivitet i verkstedindustrien fra før, har dette ført til sterkt press på ressursene i den oljebaserte delen av industrien.

På basis av god inntekts- og sysselsettingsvekst og lave renter har privat forbruk fortsatt å vokse. Men den elleville kjøpefesten som dommedagsprofetene nå lenge har varslet, har vi ikke sett noe til. Husholdningene fortsetter å spare på omtrent samme nivå, og veksten i forbruket er i takt med inntektsveksten.

Også den offentlige sektor har fått del i framgangen. Særlig kommunene hadde sterk vekst i samlet aktivitet – på oppunder 5 prosent i 1997. Sysselsettingen i kommunene økte med 2,6 prosent. (Korrigert for fallet i sysselsettingen for de som var på tiltak under KAJA, var sysselsettingsveksten hele 3,6 prosent.) Bak disse høye tallene ligger sterk satsing på undervisning ved 6-årsreformen og økte bevilgninger til helse og eldreomsorg.

Også bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge er i god vekst og tradisjonell eksport vokste raskere enn ventet slik at norsk industri tok nye markedsandeler. En slik vekst hadde vi aldri fått til om vi ikke i flere år hadde sørget for at industrien har fått gode konkurransevilkår. De siste fem år har produksjonsveksten i industrien holdt tritt med resten av økonomien, og dette har ikke skjedd siden Norge gikk inn i oljealderen. Enda mer bemerkelsesverdig er sysselsettingsveksten i industrien. Den var på nesten 3 prosent i 1997, like høy som for resten av økonomien.

Denne utviklingen opplever vi i en verden der alle snakker om globalisering og flukt av arbeidsplasser i industrien til lavkostnadsland. Det skjer på tross av at de store industrikonsernene nå har omtrent halvparten av sysselsettingen i utlandet.

Denne utviklingen er en seier for Solidaritetsalternativet, som ikke bare hadde målsettinger knyttet til sysselsettingen generelt, men til industrien spesielt. Vi må bare ikke ta for gitt at en slik gunstig utvikling vil fortsette. Det skal jeg komme tilbake til.

Alt i alt gir dette inntrykk av en bredt basert vekst, der både offentlig tjenesteyting og bedrifter i næringsvirksomhet får del i veksten.

Syssetling, ledighet og arbeidsmarkedspolitikk

Syssetlingen vokser fortsatt sterkt og foran skjema. I 1997 fikk vi 60 000 nye i arbeid, slik at nærmere 200 000 nye er kommet i arbeid de siste fem år. Vi er nå kommet opp på det høyeste nivå for yrkesdeltaking noensinne, og 73 % av befolkningen i yrkesaktiv alder er i arbeid. Dette er et av de høyeste tallene i verden. Syssettingsveksten regnet i prosent var sterkest i Bygg og anlegg, forretningsmessig tjenesteyting og varehandel. Som nevnt over var også syssettingsveksten i industrien og kommunene svært positiv. Selv om enkelte sektorer fortsetter sin langsiktige trend med nedgang i syssettingen, er dette et bilde av en bredt basert vekst.

Nedgangen i ledigheten har vært sterk, men det er et langt stykke igjen til målet om full syssetting er nådd. Det er grunn til å glede seg over at tallene for åpen ledighet falt med 17 000 og (ordinære tiltaksdeltakere med 13 000, slik at) brutto ledighet falt med drøyt 30 000. Det er også grunn til å glede seg over at nedgangen for de langtidsledige nå er like stor som for andre grupper. Ledigheten har falt i alle fylker, og årsgjennomsnittet for 1997 varierte mellom 1,9 % i Sogn og Fjordane og 5,5 % i Finnmark.

Også antall ledige for de over 50 år faller, men ikke i samme takt som for de yngre aldersgruppene. Dette viser at tiltaksinnsatsen ikke er god nok for de eldre aldersgruppene, og dette har vi fokusert på i Handlingsplanen for syssetting.

Den andre gruppa vi fokuserer på er de med fremmed bakgrunn. I august 1997 var det registrert 11 600 ledige førstegenerasjons innvandrere i Norge. Det var en nedgang på 1 300 personer fra august 1996. (Samtidig falt antall tiltaksdeltakere fra 5 800 til 4 100. Til sammen falt brutto ledighet med nesten 3 000 for denne gruppen.) Likevel er ledighetsnivået for innvandrere fra ikke-vestlige land på hele 16,6 % i august, sammenlignet med 3,5 % for totalen. Det tilsvarer nesten fem ganger så høyt ledighetsnivå. Jeg er derfor glad over å registrere at Arbeidsmarkedssetaten nå vil konsentrere seg om å øke innsatsen for å få innvandrere i arbeid, for fokus settes på import av arbeidskraft for å bote på mangel på arbeidskraft. Dette gjelder særlig når vi vet at kompetansen til innvandrerne blir dårlig utnyttet. Innvandrerne representerer også en organisasjonsmessig utfordring for oss, som må prioriteres sterkere fra vår side framover.

Det samlede ledighetsnivået på 88 000 ved utgangen av januar viser at vi fremdeles har et stykke igjen til målet om full syssetting er nådd. *Aktiv arbeidsmarkedspolitikk må være et varig innslag.* Virkemiddelet kan ikke slås av og på med syssettingsutviklingen.

Inntektsutviklingen

For de timelønte i industrien ble årslønnsveksten fra 1996 til 1997 på om lag 4 prosent. I stat og kommuner ble lønnsveksten også om lag 4 prosent og dette viser at *det ble en svært parallell utvikling for brede grupper.*

Høyest ble veksten i bygg og anlegg, med 6 prosent. Bransjen er dermed i ferd med å ta igjen det tapte fra den lange nedgangsperioden i første del av 90-tallet. Hotell og restaurantarbeiderne fikk en lønnsvekst på

4 1/2 prosent.

Funksjonærer i NHO-bedrifter fikk en lønnsvekst på 4,8 prosent og i varehandelen 4 1/2 prosent, mens de øvrige funksjonærgrupper lå nær 4 prosent.

Ifølge tallene fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene ble prisveksten på 2,6 prosent fra 1996 til 1997. Dette var på linje med det som partene la til grunn for inntektsoppgjøret. Det betyr at brede grupper har fått en vekst i reallønna på rundt 1 1/2 prosent. Med stort sett uendret skatt ble utviklingen i kjøpekraften nesten den samme. Når vi i tillegg vet at bankrentene holdt seg lave og statsbankrentene falt, kan vi slå fast at Representantskapets forutsetning for kjøpekraftutvikling ble mer enn innfridd for annet avtaleår.

Ser vi den to-årige avtaleperioden under ett, fikk industriarbeidere en lønnsøkning på 8,2 prosent, og ansatte i stat og kommuner 8,4 prosent. Det gir en reallønnsøkning på henholdsvis 4,3 og 4,5 prosent over avtaleperioden. Det forteller oss også at vi har makttet en likeverdig utvikling mellom privat og offentlig sektor. Det er et annet bilde som tegnes i den offentlige debatten.

Utvikling i kvinnelønn

Sett over flere år¹⁾ er det tilnærming mellom kvinners og menns gjennomsnittlige lønnsnivå for hovedgruppene Teknisk beregningsutvalg ser på. For områdene LO dekker har tilnærminga vært best i staten og varehandelen. Utviklinga i varehandelen er særs positiv fordi den er så markert for butikkfunksjonærene der kvinneandelen er høy.

Det er ikke riktig at Solidaritetsalternativet har resultert i utflating av tilnærminga i offentlig sektor. I hovedgruppene stat, skoleverk og kommune har det vært en reduksjon i lønnsforskjellen på om lag to prosentpoeng siden 1992. Midt på 80-tallet hadde vi stagnasjon og endog tilbakegang i lønnstilnærmingen mellom kvinner og menn i viktige deler av offentlig sektor. En sammenligning mellom de to oppgangsfasene 1982 – 1986 og 1992 – 1996

¹⁾ 1990-96

viser sterkere tilnærming i den siste perioden enn i den første for både stat, kommuner og skoleverk. Går vi bak hovedtallene gir de siste års tall grunn til noe bekymring. Fra 1995 til 1996 tapte de mange kvinnene i kommunesektoren som driver behandling av klienter, markert terreng i forhold til mennene. Legeoppkjøret i 1996 spiller nok inn her, for «Behandling av klienter» har med så forskjellige yrkesgrupper som hjelpepleiere og leger. Basert på foreløpige tall for industrien for 1997 har vi heller **stabilitet** enn fortsatt tilnærming mellom kvinners og menns gjennomsnittlige lønnsnivå. Beregningsutvalget peker på at tilnærminga mellom kvinners og menns lønn var mindre for *hele* arbeidsmarkedet under ett, enn for gruppene sett enkeltvis. Det betyr at kvinnene fortsatt går til områder på arbeidsmarkedet med lav lønn. For LO innebærer dette at lavlønsprofil også i 1998 er første forutsetning for å få til fortsatt tilnærming i lønn mellom kvinner og menn.

Utsiktene for 1998

De økonomiske utsiktene for 1998 er også gode, med fortsatt vekst i overkant av 3 prosent i Fastlands-Norge. Det er utsikter til fortsatt vekst i sysselsettingen både i offentlig og privat sektor. Det er antatt at veksten i markedene ute vil ta seg noe opp, og dette vil bidra til å holde eksportveksten oppe. Veksten i oljeproduksjonen blir fortsatt høyere enn tidligere antatt som følge av de store framgangene i oljeindustriens evne til å utnytte ressursene.

Sysselsettingsveksten er nå i flere år blitt langt sterkere enn antatt. Det viser at det er stor fleksibilitet i yrkesdeltakingen i Norge. Dette har gjentatte ganger vært en skuffelse for dem som vil svekke vår styring i arbeidsmarkedene med den begrunnelse at det er altfor regulert og stivbeint. Likevel er det vanskelig å påstå om dette og vi kan ikke lenger regne med at reservene er like store som tidligere i oppgangen. Utviklingen vil avhenge av fortsatt økt yrkesdeltaking av kvinner og ungdom, og her vil kontantstøttereformen bidra negativt. Yrkesdeltakingen for de litt over 50 år har falt de seinere årene, og dette peker på behovet for tiltak overfor de eldste i arbeidsmarkedet. Siden det fortsatt er mange ledige, vil utviklingen også avhenge av arbeidsmarkedtiltakenes omfang og innretting for å sette de ledige i stand til å fylle jobbene.

Det er myndighetenes ansvar å følge opp den aktive arbeidsmarkedspolitikken som er en forutsetning for solidaritetsalternativet, for at vi skal lykkes på lengre sikt.

Hovedutfordringen er å videreføre Solidaritetsalternativet når fler og fler synes å glemme at vi ikke har full sysselsetting

I min redegjørelse for LO-kongressen pekte jeg på de gode resultatene av de seinere årenes utvikling, med en arbeidsledighet som var nær halvert i kongressperioden. Som jeg nå har redegjort for, er tallene er ikke blitt noe dårligere siden forsommeren.

Foran Representantskapets møte for et år siden var det 120 000 utenfor arbeidsmarkedet. Selv om vi nå er ytterligere om lag 30 000 færre ledige, er dette et godt stykke fra målet om full sysselsetting. I medgangens rus er det lett å glemme dette, og fokusere på andre problemer. Bare en videreføring og forsterking av Solidaritetsalternativet kan sikre framgangen på lengre sikt.

I lang tid nå har det vært advart mot for sterkt press i økonomien. Norges Bank har beklaget seg over for romslige budsjetter i to år, og husker jeg ikke feil, rykket en NHO-direktør ut med advarsler om for sterk jobbvækst alt sommeren 1996. Disse kritikerne var bekymret for at situasjonen skulle komme ut av kontroll, med økte priser og kostnader. Det må betraktes som en seier for Solidaritetsalternativet at vi så langt har pris- og lønnsveksten under kontroll etter fire år med sterk vekst. Hør bare på følgende sitat:

«Norges økonomiske utvikling de siste årene har vært oppsiktsvekkende. Etter konjunkturedgangen og bankkrisen på slutten av 80-tallet og begynnelsen av 90-tallet, har BNP i volum økt raskt i fem år på rad. Denne oppgangen har resultert i 190 000 nye jobber, et skarpt fall i ledighetsraten, og betydelig økning i reallønningene. Til tross for styrken i den økonomiske veksten har inflasjonen holdt seg på et lavt nivå, i stor grad som et resultat av gjennomføringen av Solidaritetsalternativet.»

Dere tror kanskje dette er noe jeg har sagt før, eller fra et Samfunnsnotat fra LO. Det er ikke fra regjeringen Jagland heller. Det er første avsnitt i den siste landrapporten fra Det internasjonale valutafondet. Ikke akkurat en gjeng som sløser med godord til nasjonale regjeringer.

Likevel opplever vi stadig sterkere kritikk av Solidaritetsalternativet. Den kommer fra alle kanter.

Fra venstresida i fagbevegelsen har jeg oppfatta kritikken omtrent som følger: Solidaritetsalternativet er en bløff satt i scene av Arbeiderpartiet og LO for å hjelpe kapitaleierne til en større del av kaka. På den ene siden forsøker venstrekritikerne å underbygge at det de kaller lønnsmoderasjon ikke er reell, men «mest er retorikk». På den andre sida påstår de at det har foregått en inntektsomfordeling til fordel for staten og kaptaleierne, på bekostning av lønnstakerne og offentlige utgifter. Hvis Solidaritetsalternativet og «moderasjon» er en bløff, så kan det ikke samtidig føre til omfordeling til fordel for «kapitalen og dens stat»,

som det ville ha hett for noen år siden. Det hadde vært en fordel for debatten i fagbevegelsen om man bestemte seg for den ene eller andre av disse påstandene. Begge kan ikke være riktige.

Også enkelte **forskere** har latt seg bruke til kritikk av Solidaritetsalternativet. Noen aviser har gjort et stort nummer av dette, sist med overskriften «Solidaritet uten hell³⁾». Slike tolkninger av denne forskningen er misforstått. Dette er vurdert av Det tekniske beregningsutvalget, ledet av sjefen for Statistisk sentralbyrå, der to av forskningsrapportene har blitt utført. Utvalget peker på de usedvanlig gode resultatene som er oppnådd under Solidaritetsalternativet, og at en test på om det har virket må ta et bredere utgangspunkt enn det forskerne har tatt. Blant annet må en forsøke å si noe om hva som ville blitt resultatet uten Solidaritetsalternativet. Dette har ikke forskerne en gang forsøkt.

Utvalget peker på at forskerne synes å tro at alt som har med Solidaritetsalternativet å gjøre var noe som plutselig kom i 1993. Alle som har fulgt med er jo klar over at Solidaritetsalternativet ikke bare er nye påfunn, men først og fremst en systematisering av ting som har vært forsøkt i flere år. At forskerne ikke engang har tatt hensyn til at 1993 er midt inne i en tariffperiode, taler også sitt språk.

Utvalget gir altså ingen faglig støtte til de forenklete konklusjonene fra avisoverskriftene. Det gir en sviende kritikk av de nyhetsmedia som har spredd propaganda mot Solidaritetsalternativet, og av de forskere som har latt seg bruke til slike formål. På den annen side skal jeg innrømme at det neppe kan bevises i detalj hva virkningen av Solidaritetsalternativet har vært. På mange måter er Solidaritetsalternativet en gjenreiseing av lange linjer i fagbevegelsens historie. Vi har faktisk tradisjon for å se lenger enn til vår egen nesetipp.

Her må vi bygge på bred kunnskap om arbeidsliv, økonomi og politikk. Både Finansdepartementets, OECDs og Valutafondets analyser gir oss medhold. Minst like gode eksperter er vi som på LO-kongressen gjorde vedtak om å forsterke og videreføre Solidaritetsalternativet.

Representanter for akademikere i offentlig sektor skylder på LO og Solidaritetsalternativet for at de «sakker etter» i forhold til andre grupper. Påstanden, som endog ble kjørt i en reklamekampanje for AF, brukes som argument for at den kollektive fornuften ikke skal gjelde for gruppene AF og utbryterne organiserer. For det første kommer det an på hvem man sammenligner seg med. Statistikken viser at lønnsnivået i privat sektor ligger noe over offentlig sektor for mange av akademikergruppene. Det er riktig at

lønnsgapet mellom privat og offentlig sektor øker med utdanningslengde. Det skyldes at en del av disse, som jurister, IT-folk og siviløkonomer, er sterkt etterspurt i næringslivet, og det konkurreres hardt om nøkkelpersonell.

Statistikken fra Beregningsutvalget tyder ikke på at det er noen stor forskjell i lønnsvekst mellom arbeidere i NHO-området og funksjonærer i det offentlige. Snarere er utviklingen preget av likhet i utviklingen mellom disse gruppene. Og gapet mellom kvinne- og mannlønner blir redusert, selv om det går sakte. De ulikhetene vi ser, er ikke noen følge av Solidaritetsalternativet, snarere tvert imot. De som bruker dette som argument mot Solidaritetsalternativet, må grunngi hvorfor de tror en annen strategi ville dempet lønnspresset fra ledere og nøkkelpersonell i det private næringslivet. En generell påstand om at langtidsutdannede har tapt på Solidaritetsalternativet er det ikke dekning for. Også de har tjent på den gode veksten, den lave prisstigningen og rentenedgangen. Men skal det oppnås bedre samsvar mellom offentlig og privat ansatte blant høyt utdannede, er ikke mer individuell lønn og oppsplitting veien å gå. Skal vi gjøre noe med det må vi forsterke og utvide slik at forpliktelsen også gjelder flere grupper, ikke svekke Solidaritetsalternativet

Fra næringslivshold: Sist ute var personalsjefen ved en bedrift på Sunnmøre, som mente at «Solidaritetsalternativet (...) legger en klam hånd over bedriftens muligheter til å bruke lønn som virkemiddel til å øke produktiviteten.»

Jeg antar at kritikken fra Sunnmøre har bakgrunn i at det er vanskelig å få tak i folk, og bedriften vil da gjerne bruke lønn som et av virkemidlene for å rekruttere. Dette har mest sammenheng med den store etterspørselen i bransjen, der særlig de oljerelaterte næringene har fått et kraftig løft. Oljeinvesteringene ble jo 25 prosent større enn forventet i 1997. Dette kan heller ikke lastes Solidaritetsalternativet, og hadde ikke endret seg stort uansett lønnsstrategi. Men våre lokale avtaler gir rom for tillegg i samsvar med bedriftens inntjening. Solidaritetsalternativet har ikke supendert dette, og LO har ikke motsatt seg at dette virkemiddelet brukes til å løse bedriftens sysselsettingsproblemer. Tvert imot. Det vi er imot, er at slike tillegg blir individuelle i stedet for basert på kollektive avtaler. Verkstedoverenskomsten er godt egnet til å løse disse problemene.

Disse eksemplene viser at etter hvert som økonomien går stadig bedre, er det vanskeligere å få til en samordnet utvikling der alle føler seg noenlunde rettferdig ivaretatt. Jeg er overbevist om at hvis vi gir opp å ta ansvar for den kollektive fornuften, vil nettopp

³⁾ Dagens næringsliv 12/11, intervju med forskningssjef Cappelen i SSB

mer markedsrettede løsninger bane seg fram. Da blir det tillegg basert på individuelle forskjeller, og en alles kamp mot alle. Vi har erfaring for hva det fører til. Ikke bare blir det urettferdig fordeling, men kraftig lønnsvekst i gode tider, som igjen blir avløst av krise og fall. Så begynner rentene og ledigheten å stige. Det rammer ikke de velstående først og fremst. Det rammer våre medlemmer. Heller ikke kvinnegruppene i offentlig sektor utenfor LO vil være tjent med de innstramminger som kommer i kjølvannet av en slik utvikling. 80-tallet burde skremme!

Kamerater! En slik utvikling vil føre oss tilbake til nedgangstider, fall i sysselsettingen og slett ikke til full sysselsetting. Mot en slik utvikling skal vi slåss, så lenge det går blod igjennom oss.

Kravene og oppgjørsform

På denne bakgrunn reises følgende krav ved tariffoppgjøret

1. Bedring av kjøpekraften for alle grupper, mest for de med årslønn opp til 250 000 kroner, blant annet gjennom særlige tillegg for å heve lavtlønte og fremme likelønn
2. En utredning mellom partene av ulike fleksible arbeidstidsordninger innen 1.4.1999 der ferie, kortere arbeidstid og permisjoner inngår.

Kravet knytta til kjøpekraften er godt forankret i grunnlaget som er lagt fram om prisutviklingen på 2 _ prosent og de økonomiske utsikter beregningsutvalget har lagt fram. Alle medlemsgrupper skal ha del i kjøpekraftsutviklingen. Men det er de midlere inntekter opp til 250 000 kroner som er prioritert.

Også ved dette oppgjøret skal vekten på lavtlønte og kvinner videreføres. Det er bare ved fagbevegelsens samlede innsats at vi kan motvirke markedenes drivkrefter mot større forskjeller, og vi må videreføre vår systematiske innsats for å redusere forskjeller mellom menn og kvinners lønninger.

Om det andre hovedkravet sier Det forsterkede solidarietsalternativet at vi skal bygge på «en flersidig reforminnsats der lavere pensjonsalder, kortere arbeidstid, lengre ferie og forbedrete permisjonsordninger for utdanning og omsorg inngår.» Videre: «For disponering av tid til uttak av reformer gjennom et yrkesaktivt liv, kan en tenke seg etablering av en timekonto med avtalebasert opparbeiding av rettigheter for den enkelte. LO vil få ordningen utredet som grunnlag for framtidige tariffoppgjør»

Det er dette kongressvedtaket vi nå følger opp med kravet om en utredning mellom partene. I våre medlemsgrupper er det folk i

ulike livsfaser – med ulik vekt på behov for mer arbeidsfri tid. I Sverige har man ved årets oppgjør vedtatt å bygge opp slike individuelle fleksio-konti. Men foreløpig er det ikke anledning til å spare opp for mer enn et år av gangen. Vi må ha et lengre perspektiv. Derfor går vi til arbeidsgiverne med dette kravet om utredning innen neste revisjon, slik at vi da kan begynne å bygge dette opp. Vår egen interne utredning skal vi drøfte på Representantskapets møte i Bodø 22.–23. juni i Bodø.

Disse krav reises i et **forbundsvist oppgjør**, slik Fellesforbundet og andre forbund har krevd foran dette oppgjøret. I tillegg kommer de spesielle overenskomstkravene som forbundene vil reise.

For LO har spørsmålet om oppgjørsform aldri vært noe prinsipp. Det sentrale er at vi bruker LO-fellesskapet til å være enige om målene – og konklusjonene. Både i 94 og 96 greide vi å gjennomføre forbundsvise oppgjør og samordne kravene med koordinering i gjennomføringen på en skikkelig og ryddig måte.

Men det er en sak som ikke kan håndteres på noen god måte forbundsvist, Etter og videreutdanningsreformen

Etter og videreutdanning

Det er slutt på de tider da en kunne gå gjennom yrkeslivet med en grunnutdanning og kanskje en fagutdanning og regne med å ha et yrke i resten av livet. Opp mot 20 prosent av jobbene skiftes ut hvert år, og bedrifter som før «tok inn folk» som vi sa, søker nå etter de og de spesielle kvalifikasjoner til den og den stilling. Dette stiller krav til livslang læring. Det er lett å glemme dette, når etterspørselen etter arbeidskraft er så stor som nå. Men vi må ikke glemme at de forhold som ligger til grunn for behovet for Etter og videreutdanningsreformen, ikke skifter med konjunktorene. Vi kan ikke regne med at arbeidsgiverne vil sørge for dette – her trenger jeg bare å minne om den langvarige konflikten i NEKF i 1996.

Derfor må vi nå ta tak i dette, på basis av de utredninger som foreligger. Derfor foreslår vi at partene setter seg sammen til sentrale forhandlinger om rett til utdanningspermisjon og prinsippene for finansieringen av Etter og videreutdanningsreformen i åra framover, herunder en felles dialog med sikte på å avklare myndighetenes rolle og ansvar.

Regjeringen har signalisert vilje til å være med på en slik reform. Vi må anta at denne viljen vil være størst, dersom partene kommer fram til prinsippene i fellesskap. Disse forhandlinger føres med NHO under fredplikt i forkant av årets forbundsvise oppgjør som skissert foran. NHO vil nok protestere mot en slik håndtering av oppgjøret. Her anbefaler jeg at vi har litt is i magen, det ville være

en dårlig start på et vanskelig tariffoppgjør hvis starten skulle være at LOs forhandlingsdelegasjon skulle bli avvist på trappen på Majorstua. La meg understreke en ting til disse forhandlingene skal være sluttført i god tid til at de forbundsvis forhandlinger kan starte på et ordinært forbundsvis grunnlag og i forhold til utløpsdatoer som ligger i overenskomstene og som er basis for forhandlingstidspunktet.

Reform 94 og lærlinger

Også dette temaet griper inn i alle forbundsområder, og egner seg best ved sentrale forhandlinger. Vi må følge opp intensjonene i Reform 94, og sikre grunnlaget for at målsettingene om fagutdanning nås. Flere steder meldes det nå om at lærlinger kjøpes ut av kontrakter og tilbys høyere lønn. Lærlingelønnene må justeres slik at den sikrer rekruttering til den kapasitet som bygges opp i de ulike fag.

Det var LO og NHO som i 1992 ble enige om premissene for avlønning. Det er disse premissene vi må ha en annen håndtering av før forbundene i de forbundsvis oppgjør konkretiserer egne krav.

Studiefinansiering

LO krever også en studiefinansiering som sikrer alle en mulighet til utdanning på heltid. Renten er nå senket, men nyutdannede vil fortsatt slite med høy studiegjeld. For å møte dette er det viktig med en økning av stipendandelen.

Krav til andre parter i inntektsoppgjørene

For at den kollektive fornuften i inntektspolitikken skal virke, er det avgjørende at det er en bred tilslutning fra alle viktige parter. Dette gjelder ikke bare LO, men selvsagt alle arbeidstakerorganisasjoner. Det gjelder arbeidsgiverne og det gjelder de offentlige myndighetene både som bevilgende myndigheter, som styrende for penge- og valutapolitikken, og som arbeidsgivere.

Dette var det bred enighet om i Sysselsettingskommisjonen av 1992. Når vi i dette som i de foregående oppgjør legger Solidaritetens alternativet til grunn, krever vi at alle andre gjør det samme.

Utviklingen i lederlønner

Ved oppgjøret i 1997 ble partene enige om at utviklingen i lederlønner skal utvikle seg som for brede grupper i avtaleområdene. Tallene fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene foreligger nå. De viser at funksjonærene i gjennomsnitt fikk en

sterkere lønnsvekst enn arbeiderne. Ledende funksjonærer fikk en enda høyere vekst, på 5,5 %.

Beregningsutvalget har sett nærmere på utviklingen i lederlønnene. Selv om de ikke bekrefter avisenes overskrifter om eventyrlige tillegg i en bred skala, viser gjennomsnittstallene et prosentpoeng sterkere lønnsvekst for ledere enn for andre gjennom flere år. Utvalget anslår på basis av forløpige data for 1997 en lønnsvekst på om lag 6 prosent fra 1996.

Disse tallene viser at avtaleforutsetningen ikke er fulgt opp. Om de gode resultatene, blant annet på basis av måtehold fra lønnstakerne, brukes til å gi noen privilegerte ledere og medarbeidere særfordeler, undergraves Solidaritetsalternativet.

På dette området er hverken appeller eller klausuler tilstrekkelig. Det er lite vi kan gjøre med snøen som falt i fjor. Men for å forebygge ytterligere utskielser krever vi nå at myndighetene følger dette opp med tiltak som tar sikte på å motarbeide disse tendensene

1. Den ekstra lønnsvekst lederne har tatt ut møtes med en heving av arbeidsgiveravgiften på høye lønninger
2. Delingsmodellen som skal skille mellom personlige inntekter og kapitalinntekter i bedriften, bør skjerpes slik at høye personlige næringsinntekter betaler høyere skatt enn 28 prosent i 1998
3. Regjeringen bør også annonsere en vridning fra 1999 som innebærer en økning av «28-prosenten» med nødvendige justeringer slik at vanlige lønnsinntekter ikke rammes

Hvis Representantskapet gir innstillingen sin tilslutning, vil vi omgående reise disse kravene overfor regjeringen.

Når disse kravene til myndigheter og arbeidsgivere er stilt, må vi også erkjenne at vi kan bidra mer selv der vi er representert i fora som godkjenner lederes lønninger.

Jeg var inne på pris- og kostnadsveksten innledningsvis, og hevdet at den er under kontroll. Hvis vi skal mene noe med å drive økonomisk stabiliseringspolitikk, må staten trekke inn etterspørsel når det oppstår flaskehalser og press i økonomien. Derfor uttalte Sekretariatet at det økonomiske opplegget, slik det borgerlige kompromisset ble, ikke bidro til god nok stabilitet.

I forslaget til vedtak skjerper vi denne kritikken. Etter å ha fått vedtatt et økonomisk opplegg med flere milliarder i økte utgifter, er finansministeren nå stadig ute med advarsler mot økt press, og krav til andre om å foreta innstramninger han ikke selv var mann for å gjennomføre når han hadde sjansen til det. Vi kan ikke aksep-

tere at det vedtas skatteskjerpelser eller avgiftsøkninger som ødelegger de forutsetninger om kjøpekraftsutvikling som inntektsoppgjørene bygger på, etter at disse er vedtatt i avstemninger. Derfor vil vi kreve en klausul som gir oss anledning til å kreve forhandlinger om lønnskompensasjon dersom forutsetningene i det vedtatte budsjett for 1998 brytes.

Inntektsoppgjørene kan ikke alene ha ansvaret for en stabil utvikling. Vi vil ikke akseptere at renter og pengepolitikk igjen brukes til å undergrave kjøpekraften og den kostnadmessige konkurranseevnen.

Vi har tidligere uttrykt vår prinsipielle motstand mot kontantstøtten, og gjentar dette i uttalelsen. Måten dette ble vedtatt på, uten forutgående utredning og kontakt med arbeidslivets parter, bryter en lang tradisjon i det inntektspolitiske samarbeidet. Hvis det er behov for innstramminger, må det mest nærliggende være å utsette det som ikke er påbegynt.

Kamerater, tariffoppgjøret i 1998 blir vanskelig, forventningene er store både innad og utenfor LOs rekke, samtidig som mye går den riktige veien, er det som jeg understreket nær 90 000 utenfor den ordinære arbeidsliv, arbeidsmarked som ser fram til en lysere framtid. Ikke alle synes å huske det. Jeg er særlig glad for at gjennom 3 gangers behandling i Sekretariatet legger fram for Representantkapet en enstemmig innstilling. Vi står sammen om å møte utfordringene, LOs nær 99 års historie har lært at det er da når vi samler oss at vi kan ta opp kampen om det LO-kongressen 1997 gjorde til en hovedsak. Et mer rettferdig samfunn.

Avslutning

Med dette tar jeg opp Sekretariatets innstilling til Representantkapets Retningslinjer for hovedoppgjøret i 1998.

Dirigenten refererer innstillingen fra Sekretariatet til uttalelse fra Representantkapet som lyder slik:

1. Hovedmål

Hovedmålet for fagbevegelsens medvirkning i styringen av samfunnsøkonomien er å gjenreise full sysselsetting og dermed gi jobb til alle som ønsker det. Hovedelementene i strategien ble vedtatt av LO-kongressen i mai 1997 under navnet:

LOs forsterkede solidaritetsalternativ.

Til nå har hovedtrekkene i en slik strategi gitt gode resultater. Siden 1992 er det netto skapt nær 200 000 nye jobber, uten å ska-

pe inflasjonsproblemer og samtidig gjort oss mindre avhengig av oljeinntekter. Kjøpekraftsutviklingen har vært god og det er samtidig oppnådd viktige sosiale forbedringer knyttet til pensjon og permisjonsordninger. Oppgjørene har gitt rom for lavlønns tillegg og prioritering av likelønn. Nå må dette løpet føres videre for å gi jobb til enda flere, men samtidig sikre inntektsutvikling, heving av lavlønne, bedre likelønnsutvikling, velferd og samfunnsorganisering inn i en ny tid.

2. Utfordring for økonomi og samfunnsstyring

Norge har på 1990-tallet vært gjennom en positiv utvikling som har vært enestående både i internasjonal sammenlikning og i forhold til vår egen historie. Den økonomiske veksten har vært høy og stabil. Det har vært fremgang i de fleste bransjer og utbygging både av privat og offentlig sektor. Kommunal sysselsetting har økt med nær 15 prosent de siste fem åra. Og vi har langt på vei unnådd de press-problemer andre land erfarer mye tidligere i en prosess med fremgang i arbeidsmarkedet. Det blir krevende å føre dette videre og samtidig sikre at fremgangen blir mer rettferdig fordelt enn til nå.

Mange synes å glemme at ledighetsproblemet ikke er løst. Det er fortsatt 88 000 utenfor det ordinære arbeidsmarked og mange langtidsledige. Likevel er det et stramt arbeidsmarked i flere sektorer av næringslivet. Dette kan få uheldig virkning på lønns- og prisutvikling. En ytterligere bekjempelse av ledighetsproblemet må skje gjennom målrettet innsats og ikke ustyrt vekst. Det økonomiske opplegg det borgerlige stortingsflertall vedtok gir slik sett et vanskelig startpunkt for denne tariffrevisjonen. Faren for overdreven vekst er tilstede. Det er blitt stadig viktigere å ta de ledige og undersysselsattes ressurser i bruk. Dette krever målrettede arbeidsmarkedstiltak med opplæring for den enkelte fram til den kompetanse bedriftene også trenger.

LO konstaterer at også finansministeren nå er mer bekymret enn ved budsjettbehandlingen for bare to måneder siden og har tatt opp behovet for innstramminger. Hvis regjeringen mener at det økonomiske opplegget nå virker mer uheldig enn tidligere antatt, må den eneste rimelige løsningen være å utsette det som ikke allerede er iverksatt.

LO gikk allerede i høst i mot innføringen av kontantstøtte fordi det vil gi tilbakeslag for likestillingen, svekke barnehagene og barnehageutbyggingen og virke uheldig for mange barn. Vedtakelsen av den bryter også med ideen om inntektspolitisk samarbeid der myndigheter og partene samarbeider om å innpasse sosiale refor-

mer i den økonomiske politikken. I tillegg viser det seg nå at reformen kommer på et særdeles uheldig tidspunkt i forhold til situasjonen på arbeidsmarkedet, og at den er utilstrekkelig utredet.

3. Inntektsutvikling

Den sterke veksten i norsk økonomi drives nå fram av bedrifter som går godt og av markedskrefter med lite ansvar for en fornuftig helhet. Lønnsoppgjørene blir da den viktigste styrings- og samarbeidsmekanisme for kollektiv fornuft og å unngå at Norge på nytt kommer ut av kurs. En løssluppen utvikling kan nok gi mange vinnere på kort sikt, også blant arbeidstakerne. I lengden blir de fleste tapere i våre rekker og særlig de som må betale prisen ved å bli arbeidsledige. Derfor er våre medlemmer best tjent med å medvirke til å holde landet på skinnene. Da begrenser vi risikoen for ny prisspiral og bedrer forutsetningene for stabil rente og valuta.

Den gunstige økonomien bidrar til at markedskreftene motvirker de prinsipper som er vedtatt for lavlønnsprofil og likelønn mellom kjønnene. Det er viktig at hovedoppgjøret her styrer utviklingen i riktig retning gjennom prioritering av lavlønn/likelønn. LO vil derfor forsterke kravet om likelønn i dette inntektsoppgjøret. Den voksende utbredelse av resultatavhengige lønssystemer, engangsutbetalinger, bonusordninger o.l. skal forankres i det kollektive avtalesystemet der hvor dette ikke allerede er tilfellet.

Tariffoppgjørenes kjerneoppgave er å sikre LO-medlemmenes andel av verdi-skapingen. Selv om det er visse tendenser til økt prisstigning, regner det Tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene 2 1/2 pst. som en rimelig prisprognose for 1998. Oppgjøret bør ta sikte på ikke å komme i utakt med omverdenen i åra fremover. Dette kan forenes med en generell kjøpekraftsforbedring fra 1997 til 1998, mest for grupper opp til 250 000 i årslønn.

4. Etter- og videreutdanning

Den teknologiske utvikling og omstruktureringene i arbeidslivet stiller stadig krav til ny og endret kompetanse for arbeidstakerne. Erfaringene tilsier også at det er en nøye sammenheng mellom utdanningsnivå, tilgang på kompetanseutvikling og arbeidsledighet.

LO vil derfor sikre arbeidstakerne rettigheter til etter- og videreutdanning og skaffe finansieringsmuligheter for gjennomføring av slik utdanning. Som et resultat av forrige tariffoppgjør har LO sammen med NHO foretatt en utredning som viser et økende behov i arbeidslivet for etter- og videreutdanning. LO vil videreføre det-

te arbeidet ved å konkretisere krav ved tariffoppgjøret 1998.

5. Fagutdanning og studiefinansiering

Bedre fagutdanning er viktig for å sikre ungdommen sysselsettingsmuligheter og bedriftene tilgang på kvalifisert arbeidskraft. Partene har forpliktet seg til å medvirke til at en tredel av elevtallet gis lære plass i bedrift. En oppfølging av denne forpliktelsen ble avtalt ved mellomoppgjøret i 1997. Det kan være behov for en ytterligere forpliktelse fra bedriftene i 1998. Det innebærer også at lærlingelønna må settes slik at den sikrer rekruttering til den kapasitet som bygges opp.

LO krever også en studiefinansiering som sikrer alle en økonomisk mulighet til utdanning på heltid. Renten er nå senket, men nyutdannede vil fortsatt slite med høy studiegjeld. For å møte dette er det viktig med en øking av stipendandelen.

6. Fleksible arbeidstidsordninger

På LO-kongressen ble det vedtatt at framtidens arbeidstidsordninger skal baseres på fleksibilitet ut fra arbeidstakernes behov. Ulike former for uttak av fritid er under utredning. Som grunnlag for fremtidige tariffoppgjør bør også partene starte diskusjonen om ulike prinsipper for fleksible arbeidstidsordninger der ferie, kortere arbeidstid og permisjoner til omsorg og utdanning inngår.

7. Pensjonsordninger inn i avtaleverket

I fellesutredningen LO-NHO etter mellomoppgjøret 1997 om eldre arbeidstakers situasjon påpekes det at stadig flere arbeidstakere blir omfattet av supplerende ordninger med tjenstepensjon. Arbeidstakere i offentlig sektor er sikret mer enn det folketrygden gir, men en stor del av LO-medlemmer i privat sektor faller utenfor. Det må være et mål å sikre dekning for flere og større innflytelse over ordningenes innretning og forvaltning. Det bør reises krav om bedre regulering av disse forholdene gjennom avtaleverket.

8. Avtaleverket ved omorganisering i offentlig sektor

Tariffavtalenes hovedoppgave er å ivareta enkeltmedlemmenes interesser gjennom kollektiv opptreden. Omorganiseringen i offentlig sektor setter avtalesystemene på stadig nye prøver. Ett trekk i dette bildet er overganger på tvers av de tradisjonelle grenser mellom offentlig og privat sektor og skifte av arbeidsgiverorganisasjon. Flere steder gjøres dette bevisst for å svekke de ansattes lønns- og arbeidsvilkår og redusere kostnader. For å bekjempe slike spekulative motiver, må tariffavtalene i offentlig og privat

sektor harmoniseres innenfor de aktuelle bransjer. Fram til dette er oppnådd, må de ansattes lønns- og arbeidsvilkår sikres gjennom overgangsforhandlinger.

9. Eierinntekter og lederlønn

Den positive utviklingen i kjølvannet av solidaritetsalternativet har gitt flere arbeidsplasser ved at nye virksomheter har kommet i gang og flere bedrifter har overlevd. Samtidig får mange bedrifter store overskudd. Det er en særlig utfordring både for rettferdigheten og fortsatt bærekraft i den kollektive fornuft at overskuddene disponeres på en akseptabel måte. Det at ekstra inntekter brukes til å øke investeringer og styrke sysselsettingen er en viktig forutsetning. Urimelige uttak til utbytte, lederlønn og spekulative disposisjoner må bekjempes. Kravene må rettes til de ansvarlige i virksomhetene, myndighetene og til egne rekker. Vi må selv bidra mer der disponering av overskudd besluttes.

Ved mellomoppgjøret i 1997 vedtok partene at lønnsutviklingen for bedriftsledere skulle innordne seg rammene for oppgjøret ellers. Mye tyder på at dette ikke har skjedd. Den ekstra lønnsvekst lederne i følge Beregningsutvalget har tatt ut, bør som et straks-tiltak møtes med en heving av arbeidsgiveravgiften på høye lønninger. Det vil være et korrektiv som kan virke bremsende på fremtidige tilbøyeligheter.

Når det gjelder kapitalinntektene, er både den lave skattesatsen og lempingene i delingsmodellen viktige deler av problemet. Delingsmodellen bør skjerpes slik at høye personlige næringsinntekter betaler mer enn 28 pst. i 1998. Regjeringen bør også annonser en vridning fra 1999 som innebærer en øking av «28 prosenten» med nødvendige justeringer slik at vanlig lønnsinntekt ikke rammes.

10. Andre grupper og tariffområder

Lønnsutviklingen utenfor de store tariffområder er en annen hovedutfordring. Det vil ikke være holdbart om den kollektive fornuft alene skal ivaretas i de brede oppgjør for lavere og midlere lønnte. Myndigheter og arbeidsgivere har her et særlig ansvar. De problemstillinger som er reist i Arbeidsrettsrådets utredning dreier seg om å videreutvikle de fortrinn som til nå har ligget i den norske modellen for organisert inntektspolitikk.

11. Fokus på eldre og innvandrere

Fellesutredningen mellom LO og NHO om eldre arbeidstakers jobbsituasjon gir grunnlag for oppfølging bransjevis og lokalt i

tariffperioden. Det bør kreves forpliktende fellesinnsats fra partene i oppfølgingen av dette.

Den vanskelige sysselsettingssituasjonen for innvandrere krever også en fellesinnsats fra partene lokalt og sentralt. Dette bør reflekteres i nye avtaletekster.

12. Kravene

På bakgrunn av det foranstående gjennomføres det forbundsvise forhandlinger der det i tillegg til de spesielle overenskomstkravene reises følgende krav:

- bedring i kjøpekraften for alle grupper, mest for de med årslønn opptil 250 000 kr. der lavlønte og likelønnstillegg prioriteres.
- en utredning mellom partene av ulike fleksible arbeidstidsordninger, der ferie, kortere arbeidstid og permisjoner inngår, innen 1.4.1999

Arbeidstvistlovens virkemidler forutsettes knyttet til de forbundsvise forhandlinger.

I forkant av de forbundsvise forhandlingene gjennomfører LO forhandlinger med NHO om:

- rett til utdanningspermisjon og prinsippene for finansieringen av etter- og videreutdanningsreformen i åra framover, herunder en felles dialog med sikte på å avklare partene og myndighetenes rolle og ansvar
- justering av prinsippene for lærerlønns

Det forutsettes at resultatene videreføres i oppgjørene i offentlig sektor og andre områder der LO er part.

13. Avtaleperiode

Avtaleperioden bør være to-årig med adgang til lønnsregulering for annet avtaleår.

14. Justeringsklausul

Partene forutsetter at regjering og Storting ikke gjennomfører endringer i skatte- og avgiftsnivået i forhold til det vedtatte statsbudsjettet for 1998. Brytes disse forutsetninger kan LO kreve forhandlinger om lønnskompensasjon.

Standpunkt til eventuelle lønnsreguleringer tas av LOs organer.

Dirigenten foreslår en pause på 15 minutter hvor det blir anledning til å tegne seg på talerlista.

Etter pausen startet møtet med debatten og første taler var:

Rep. 130 – *Anders Kristoffersen*, Sekretariatet:

Ved starten av årets tariffoppgjør står vi foran utfordringer som vil få konsekvenser i mange år fremover.

Etter flere tariffoppgjør først på 90-tallet med sterke begrensninger og samordninger av de to siste oppgjørene i 1994-96 har våre enkelte forbund fått stor frihet til å gjennomføre oppgjør med de prioriteringer som en mener er riktige for sine overenskomst-områder.

Samtidig har vi i fellesskap greid å gjennomføre pensjonsreformer som sikrer medlemmene av LO en pensjonsmulighet fra fylte 62 år. Det er mange tegn som nå tyder på at økonomien er i ferd med å bli overopphetet, og det er flere tegn som sier oss at vi bør ha en moderat holdning.

Jeg vet at dette kan høres rart ut og at det ikke er lett å komme med et slikt budskap i en situasjon hvor andre signaler samtidig er ensidige på at nå er det bare å kreve mer. Det går an å se, og hevde, at innenfor en rekke bransjer og områder tvinges i dag en god plass for lønnsutvikling utover det som kan betegnes som normalt.

Innenfor enkelte bransjer er det dessuten en stor mangel på arbeidskraft, noe som også skal tilsi at det vil være mulig å presse lønnsnivåene oppover. På en måte skal det kanskje bare mangle at en ikke skal benytte seg av en slik situasjon, når de først er der.

Vi vet alle hvordan NHO og landsforeningene reagerer når situasjonen er omvendt. De er ikke tilbakeholdne og vi skal ikke mange år tilbake før statistikkene viser oss et helt omvendt utviklingskurve enn det vi da ser. Da hadde vi stor arbeidsledighet og vi så hvordan lønnsnivå falt i de bransjene som hadde den største ledigheten. Men vi vet også at dette svinger og at det kan svinge fort.

Av erfaring vet de fleste av oss hva arbeidsledighet er, vi vet også noe om hvorfor den kommer. Et forhold er selvsagt knyttet til en økonomisk utvikling og problemer som oppstår når grensene blir tøyet for langt. Et annet forhold er det faktum at hele samfunnet og alle former for foretak enten de er innenfor den offentlige eller den private sektoren endrer seg. Dette skjer fordi den teknologiske utviklingen endres og med det endres også arbeidsplassene.

Kanskje ville mange av de som fremdeles står i ledighetskøen og ikke tar del i dansen rundt golvkalven sammen med oss andre, gjort det vi enten hadde fått eller kunne tatt del i en kompetanseutvikling.

Nå i dette oppgjøret ser vi alle hvilke formidable utfordringer vi

står overfor. Men like før velger vi en kortsiktig løsning, vi velger en håndfull penger i nuet og skyver de andre oppgavene videre foran oss uten å ta dette med det alvor vi skulle.

Det er selvsagt feil å påstå at en i dette tariffoppgjøret ikke legger vekt på Etter- og videreutdanningen. I forslaget fra Sekretariatet er det lagt opp til en omgang direkte mellom LO og NHO knyttet til Etter- og videreutdanning samt prinsippene for lønnsatser for lærlinger. Etter NEKFs syn skulle dette temaet ha førsteprioritet samordnet for alle forbund.

Dette er viktig av flere grunner. For det første må tariffpartene bli enige om sin rolle vis a vis Stortinget før dette behandles i Buerutvalgets innstilling. Minst like viktig er hensynet til det enkelte LO-medlems framtid. Vi må gjennom dette oppgjøret legge forholdene til rette slik at den enkelte skal kunne ha mulighet for en kunnskapsmessig utvikling. Dette skal gjelde innenfor bedriftenes behov og den ansattes eget behov for en utvikling.

Dette er ikke bare snakk om å kunne øke kompetansen i en bedrift, men like mye øke kompetansen hos den enkelte. Gradene til økt kompetanse øker enten det er i en arbeidssituasjon eller i fritiden. Vi kommer til å møte motstand i NHO mot våre intensjoner, vi kommer til å bli beskyldt for ikke å ta hensyn til virksomhetens behov, og vi kommer til å bli beskyldt for å rokke ved det aller helligste utenfor kirkemuren, nemlig styringsretten.

På et eller annet tidspunkt må NHO og medlemsbedrifter snart forstå at rundt dette årtusenskiftet er det mer snakk om intelligente produksjonsmidler enn rå maskinkraft. Det er de menneskelige ressursene og deres kunnskapsnivå som blir avgjørende om en oppnår en suksess eller ikke, mer enn hvor mange eller hvor mye tungt produksjonsutstyr den enkelte har greid å investere i.

I vårt århundre og i det neste som vi straks skal ta i bruk, vil det ikke bli akseptert at en bedriftsledelse skal ha eiendomsretten til et menneske eller for den del styringsretten over et menneske på samme måte som det ble etablert for 100 år siden.

Det er dette det dreier seg om, det er disse aspektene for fremtidsmuligheter som nå utfordres om en beslutning om en samling i bønn flokket rundt et individuelt lønnskrav av kortsiktig verdi.

Det er å beklage at en ikke evner å se den store utfordringen fullt ut og tar konsekvensen av det. På mange måter er vi iferd med å rive ned mye av det vi har vært med på å bygge opp over de siste tariffoppgjørene. Den økonomiske handlerfriheten vi har i dag vil gi et rom for en full satsning såvel innenfor økt reallønn, utjevning av forskjeller og sosiale reformer som f.eks. Etter- og videreutdanning.

På tross av at vi ikke oppnår det best mulige, slutter NEKF seg opp om forslaget fra Sekretariatet.

Rep. 151 – *Oddrun Remvik*, Sekretariatet:

På LO-stat sin kartellkonferanse på Gol, sa du Yngve at vi i LO vi får til det vi vil. Og det synes jeg er bra, det er bra at vi som den største hovedsammenslutning av arbeidstakerorganisasjoner har tro på oss selv og tro på at vi skal få gjennomslag for det vi vil ha til.

Derfor så er jeg glad for de formuleringer som ligger i den uttalen som vi skal vedta i dag når det gjelder likelønn.

Både det som står under hovedmålene med at vi skal få til en bedre likelønnsutvikling, og når det gjelder det som står under kravene bl.a. gjennom særlige tillegg for å heve lavtlønte og fremme likelønn.

Det betyr at vi sier at vi skal ha en bedre likelønnsutvikling enn det vi har hatt. Det betyr at vi vil det skal gå fortere. Derfor så skal jeg ikke gå inn i en diskusjon med deg Yngve, om statistikken og hvordan bruke den, jeg skal ikke krangle om det nå, for jeg synes at det som ligger i uttalen er så bra, og også den diskusjonen som vi hadde på Kongressen, og der vi også vedtok at vi måtte forsterke kravet om likelønn og øke takten.

Det betyr at vi i det videre må prioritere, og heve lavtlønte og prioritere krav som sikrer sterkere tilnærming mellom manns og kvinnelønna enn det vi har hatt. Hvis vi skal gjennomsyre alt arbeidet vi i LO gjør når det gjelder lønnskamp. Formuleringene om likelønn gjelder ikke bare oss likelønnsmasere, men det forplikter oss alle.

Jeg har sagt i forkant av Representantskapet nå, at jeg vil ha et rått likelønnskjør. Og det kjøret vil jeg ha til kvinnelønna er 100 % av mannlønna, og det kjøret må også vi i LO være med på.

Det er slutt på tålmodigheten til veldig mange kvinner, og kanskje spesielt til alle de kvinnene i offentlig sektor som ikke har en lønn å leve av. Det er sinne og frustrasjon over den urettferdigheten som det er at kvinner er lønna lavere enn menn. At 2/3 av kvinnene i kommunesektoren har under 85 % av gjennomsnitts industriarbeiderlønn. At 18 % av FO sine medlemmer har under de 85 %, i tillegg så har våre medlemmer utgifter til studielån.

Det er ikke noen som er uenig i at 85 % er det vanskelig å leve av og det er definert som lavlønn. Derfor så må vi se på hvordan vi skal heve lønningene til disse gruppene. Nå er det jo slik at til og med Karl Glad viser en rørende omsorg for alle de underbetalte kvinnene i offentlig sektor.

Men han sa også noe mer, han sa også at det var vanskelig å se at det kunne gjøres noe med det. Og derfor så trodde han det var best at vi skulle føre moderasjonslinjen til LO videre. Vi kan ikke godta, vi vet jo at Karl Glad prøver å tolke vår politikk, men vi kan ikke godta at han skal få tolke den politikken slik.

Og det er ikke slik LO sin politikk overfor de store kvinnegruppene skal fremstå. LO kan, slik jeg ser det, gjennom det som ligger til forslag til vedtak i dag, være en viktig pådriver. Men bare på den betingelsen at kampen om likelønn og kampen for å rette opp kjønnsbaserte lønnskillnader gjennomsyres alt arbeid vi gjør.

Det skal ikke være tvil om annet enn at LO skal gå i spissen for denne kampen. Og dersom hele LO står sammen og kjemper for likelønn, så tror jeg at det vil bli slik at arbeidsgiverne må gi seg, og det vil bli slik Yngve sa på Gol, at LO får til det vi vil få til.

Rep. 29 – *Wenche Bjørnebekk*, Fellesorganisasjonen for Barnevernspedagoger, Sosionomer og Vernepleiere:
Jeg skal fortelle historien om to jeg kjenner godt, han heter Nils og hun heter Gunn.

De gikk ut av ungdomsskolen samtidig for mange år siden. Nils var lei av skolen og hadde den gangen mulighet til å få seg jobb med en gang. Gunn ville jobbe med mennesker, men gjorde som foreldrene sa, og tok artium først.

Nils var innom landbruket, fabrikkproduksjon, arbeidsledighet og havnet til slutt som terminalarbeider på tollpost. Der han nå er fagarbeider og jobber to skift.

Moren til Gunn som er hjelpepleier sa: «få deg en høyskoleutdanning, så har du flere muligheter og du lærer mer». Gunn flyttet på hybel, lånte penger i lånekassen og ble etter 3-års studier Barnevernspedagog.

Gunn jobber i dag i institusjon i todelt turnus. Hun veileder ungdom og foreldre i hvordan vi skal fungere bedre sammen. Nils tjener 250 000,- i året og Gunn tjener 220 000,-. Siden Gunn selv har betalt for utdannelsen sin med å ta opp lån, må Gunn betale 12 000,- i året til lånekassen. Etter det står hun igjen med 208 000,-

Hvorfor tjener Nils mer når han flytter på ting, og Gunn jobber med noe så komplisert som menneskers samspill som har skjært seg? 30 000 mer tjener Nils. Svaret er selvsagt. Nils jobber i en mannsdominert bransje der de har vist å sette pris på arbeidskraften med å sloss for høyere lønn. Hadde Gunn begynt som terminalarbeider ville hun fått den samme lønnen, det er ikke der ulike lønnen er. Og selv om Gunn velger selv, så handler dette heller ikke om individuelle valg.

Gunn begynte som barnevernspedagog i en sektor der samfunnet løser de oppgavene som tidligere ble utført ulønnet av kvinner. Og det er et overveldende flertall av de ansatte er kvinner.

I tillegg er dette en sektor der det er vanskelig å sloss for lønnen sin ved å streike. Det er ikke fett å være terminalarbeider, men det er faktisk verre at mange kvinner ikke har en lønn som de kan forsørge seg selv på. Hva sier det om verdien samfunnet mener dette arbeidet har.

Det er hjerterått å prise profesjonell omsorg for mennesker lave-
re enn varetransport. Mange av oss tjener så dårlig, at med et lite grep kan ugjerningen betale oss 36 000,- for å gå hjemme med ung-
ene i stedet for å produsere de tjenestene samfunnet har behov for.

Vet dere hva, ved å bruke mindre enn 3-års kontantstøtte ville vi ha fått kvinnelønnen i offentlig sektor opp på gjennomsnittlig mannslønn. Det mangler altså ikke penger, det mangler vilje. Ingen kan mene at det skal tas 40 år å oppnå likelønn i dette landet.

Vi i LO må vite hva vi mener med krav om likelønn. Tempoet må økes kraftig i dette lønnsoppgjøret, og pass dere, kanskje vi kvin-
ner går til generalstreik for å vise hva vi er verdt, og ikke bare på jobben.

Rep. 106 – *Jardar Hendriksen*, Østfold Fylke:

Heldigvis så finnes det ertesuppe på boks, nå var jeg stygg Yngve. Det er et problem i utgangspunktet, men jeg er ikke uenig i den skissen som er lagt frem, men problemet er at en del av medlem-
mene våre ikke er enig i noe av de tingene som ligger her. Men dess-
verre er det en del av de tilitsvalgte som har stilt forventningene
veldig høyt i utgangspunktet. Nå skal vi ha penger sier de. De er
ikke så opptatt av Etter- og viderutdanning, så her har vi et for-
klaringsproblem for å si det rett ut.

Vi krever mye informasjon for å få de på gulvet til å forstå at med
moderate oppgjør så har vi mest igjen. Det har vi vært enig i hele
tiden, men så har vi noen fra motpartens side som er med på å dra
opp denne ballongen. Vår felles venn i TBL herr Karl O Dysterud
som en gammel kjenning fra ABB. Han sa ifra klart og tydelig at
industrien går så det kokker. Hvis han ikke brukte akkurat de
ordene, så sa han det gikk meget bra. Dette er en ting medlemme-
ne lytter til, og enkelte forventer generelle store tillegg denne gang-
en.

Jeg tror at det blir et temmlig turbulent oppgjør nå, hvis vi ikke
greier å forklare betydningen av de reformene som vi legger frem.
Men – Yngve, så kan ikke jeg se at dette med Etter- og viderut-

dannelsereformen i dette oppgjøret vil koste noe penger, som vil gå
på bekostning av potten vår. Jeg ser at dette er en prosess som vil
ta sin tid, men arbeidsgivermotparten vil vel si at dette blir veldig
dyrt, men det vil ikke jeg ha noe tro på.

Egentlig er dette en reform som bedriftseierne burde sette på
sine investeringsbudsjetter. Dette er en reform som vil gjøre det
bedre å konkurrere. Dette skal ikke koste oss noe på tariffoppgjø-
ret slik som jeg ser det. Dette er ressurs til egen fordel. Det som
også er et problem som vi står ovenfor, ihverfall i privat sektor, er
at det hevdes at offentlige ansatte tjener dårlig, vi begynner å få
problemer med å skaffe arbeidskraft i privat sektor i konkurran-
se med offentlig sektor.

Det må ha noe og bety i utgangspunktet i og med at hjulene går
så det fraser rundt omkring, så er dette et problem som vi møtter
når vi skal ha inn nye folk. Det er vekst totalt, og det kan vel ikke
bare være at de ikke vil bli skitten på hendene, det må også ha noe
med lønnsutbetaling å gjøre.

Jeg ser helt klart et problem i denne sammenhengen her. Så lur-
er jeg på Yngve – hva skal du skrive i protokollen mellom LO og NHO
denne gangen? – det har jeg vanskelig for å forstå, nå har vi skre-
vet protokoller hvor vi har lovd hverandre på tro og ære at vi skal
vise måtehold, men de blåser idet. De bryr seg ikke om det over-
hodet i det hele tatt, de snakker om så og så mange prosent i til-
legg, men de prosentene de får er over ei årslønn mer enn vi får
nede i industrien. Det er kroner vi lever av og ikke prosenter, det
er bare i helgen det blir prosenter. Jeg har litt problemer nå – Jeg
vet ikke hvordan du skal forklare det Yngve, hvordan du skal få til
dette her. Det er kanskje like greit å droppe hele protokollen, sett
ifra min synsvinkel.

Det at vi fra fellesforbundet denne gangen har forlangt for-
bundsvis oppgjør har sin begrunnelse i at vi mener at dette er
den beste måten å løse tariffoppgjøret på nå. Det er greit å løse sto-
re reformer også under forbundsvis oppgjør. Dette er også et krav
fra våre medlemmer, denne gangen fikk vi en stor aktivitet fra
medlemmene foran tariffoppgjøret i motsetting til vi har hatt tid-
ligere. Men det er helt klart at vi – både LO og vi ifra forbundets
side bør engasjere oss sterkt for å få ut informasjon om hva de
betyr de kravene vi reiser i utgangspunktet.

Det var det jeg har og si om tariffoppgjøret Yngve, men samti-
dig vil jeg benytte anledningen til å takke for meg. Det er min siste
opptreden i dette forumet, men det betyr ikke at jeg skal ligge
på ryggen, for det har Rolf Tore i Østfold sørget for at jeg ikke for-
lov til å gjøre. Han har skaffet meg engasjement nok.

Jeg vil takke for den oppmerksomheten jeg har fått, og ikke minst for «rallar'n» som jeg fikk utdelt. Den satte jeg veldig stor pris på. Jeg vil også takke til alle dere for et godt kameratskap og for en interessant periode i representantskapet.

Rep. 73 – *Kjell Mjaatvedt*, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund:

Jeg vil gi litt ros for at vi er kommet frem til et forbundsvist oppgjør denne gangen og at vi greide å snekre sammen det.

Jeg syntes at det var på sin plass og jeg tror det øker aktiviteten blant tiliitsvalgte i forbundet. Jeg tror det er viktig for medlemmene våre.

Solidaritetsalternativet som det er snakket mye om og modrasjon må få ligge denne gangen. Jeg tror at medlemmene også krever at vi skal ha ett skikkelig lønnstillegg, ett skikkelig kronetilegg. Jeg tror ikke vi kan gå tilbake til medlemmene våre og si at vi skal ha moderasjon igjen mens legene har fått sitt, akademikerne har fått sitt. Da er det på tide at vi nå tar litt ut. Vi kan stå å si at vi må se på samfunn og samfunnsforhold, men jeg tror at av og til må vi legge det vekk. Denne gangen går vi for et skikkelig kronetilegg.

Vi skal beholde medlemmene også, vi skal ikke bare vise ansvar. Det er et viktig poeng. Det er et par andre ting jeg også har lyst til å nevne i fremlegget. Det gjelder dette med Etter- og videreutdanningspermisjonen og prinsippene der. Det er viktig at vi tar hensyn til medlemmene våre i de små og mellomstore bedriftene i dette arbeidet. Det er der vi kommer til å få det vanskelig med å få det gjennomført, slik at dette blir tatt spesielt hensyn til.

Et annet punkt jeg har lyst til å komme med forslag til forandring på er strekpunkt nr 2. Det står en utredning mellom partene om ulike fleksible arbeidstidsordninger. Der ser vi at kortere arbeidstid og permisjon inngår innen 01.04.99. Dette med fleksible arbeidstidsordninger blir med en gang koblet opp mot helt andre ting en det vi tenker. Arbeidsgiveren bruker et kjellsord på arbeidsplassen, så vi må ta avstand fra det ordet snart, og ikke bruke det mer.

Men det jeg fremmer forslag om er at vi i alle tilfelle nå få inn det som LO- kongressen sa. Det er at vi skal basere oss på fleksibilitet etter arbeidstakerens behov. Dette må inn i strekpunktet. Vi er utrolige fleksible i arbeidslivet når det gjelder å jobbe. Vi jobber på alle døgnets tider. Det er ikke det arbeidsgiverne snakker om, det er betalingen de vil ha vekk. Det er da vi skal være fleksible, vi er ikke fleksible når vi ikke får betaling for å jobbe nattskift

eller kveldsskift. Men at vi får dette med på behovet for arbeidstakere.

Rep 32 – *Roger Andersen*, Norsk Grafisk Forbund:

Jeg skal åpne med en bekjennelse. Det er at jeg er tilhenger av en kollektiv fornuft, noe de fleste bør være. Men jeg har et problem og det er at denne fornuften må omfatte alle i det norske samfunnet. Ikke bare LO medlemmene. Det er her jeg har et lite problem, for fortsetter lederlønninger å øke, og ikke får bukt med skattesatserne som utgjør 28 % på kapitalinntekter, da går inntektspolitikken av skaffet. Den kollektive fornuften vil forsvinne. Det er ikke mulig at det bare er LOs medlemmer som skal være fornuftig i dette samfunnet. Den bør også deles av andre deler, uansett hva de nå måtte hete.

Men når det sagt, er det viktig at vi ikke henger oss på denne grådighetskulturen nå. Vi må ha litt is i magen, vi må ikke henge oss på den slik at vi glemmer eller mister evnen til å vudere hva som tjener våre medlemmer på lang sikt. Og det er slik jeg ser det, ikke store tilegg ved denne korsvei.

Ved denne korsvei så har Norsk Grafisk Forbund tatt et vedtak om at de burde prioritere en Etter- og videreutdanningsreform. Det er fordi de prøver å se litt lenger en tariffoppgjøret i 1998. Vi ser at behovet for at mer kunnskap og kompetanse vil øke. Vi ser en ting til, vi ser at forskjellen i lønn og arbeidsvilkår mellom de som har kunnskaper og de som har mindre kunnskaper øker.

Det var en LO- sekretær som fortalte meg at dersom du, Roger Andersen, er tilhenger av økte forskjeller i det norske samfunnet, da kan du stemme imot en Etter- og videreutdanningsreform, for da vil du få det på sikt. Jeg tror vedkommende har rett. Dette er noe av budskapet til Norsk Grafisk Forbund. Vi må tenke litt lenger enn på dette oppgjøret. Vi kan være forbannet på ledere, det er vi. Vi må ha litt is i magen, og se litt lenger en som så.

Men når vi da i Norsk Grafisk Forbund har vudert dette som er lagt frem her, så må jeg si at det ikke er akkurat slik vi ønsket det. Vi ønsket et samordnet oppgjør, hvor Etter- og videreutdanningsreformen ble kjørt i front med hele LOs styrke i ryggen. Men når ikke det går, så vil jeg si at vi aksepterer det som ligger her, som et godt kompromi.

Det er slik her i livet, at man aldri får alt hva man vil. I denne saken så har vi sagt at det som ligger her er akseptabelt ved denne korsvei. Men da må vi være i stand til å legge en del muskler Yngve, inn på Etter- og videreutdanningsreformen. Det har vel du også sagt, jeg bare poengterer at du blir minnet på at du bør gjøre det.

Jeg har et par spørsmål og det er til det som ligger her. Bedring av kjøpekraften for alle grupper, mest fordi med årslønn til 250 000. Da vil jeg gjerne at en definerer hva det menes med årslønn. Hvorfor jeg ber om det er fordi jeg har hatt en diskusjon på forbundskontoret hvor det er forskjellige oppfatninger hva en årslønn er. Da vil jeg gjerne at de fra LOs toppledelse definerer hva de har ment når de la dette.

Jeg legger til at vår man som var i Sekretariatet i går er syk i dag, slik at han ikke kunne viderføre den kunnskapen til oss. Håper jeg får et svar etterpå Yngve. Det er tallfestet 250 000 og derfor er jeg interessert idet.

En annen ting er denne utredningen om fleksible arbeidstidsordninger. Den ble vedtatt som en tidskonto-ordning på LO-Kongressen. Der skriver dere foran at dette omfatter også kortere arbeidstid, permisjon til omsorg, utdanning inngår. Når man snakker om omsorg Yngve, mener dere da den type omsorg som ligger i korte velferdspermisjoner.

F. eks: å følge barn til barnehage første dag, permisjon i forbindelse med begravelse uten slektsbinding. Er dette også med i potten her, eller går det bare på andre ting. Dette vil jeg gjerne ha greie på fordi vi har fått mange forslag inn til oss som går på korte velferdspermisjoner. Hvis dette også legges inn her, så vil jeg gjerne ha greie på det slik at vi kan få luket ut de forslagene.

Rep 11- *Hans Felix*. Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund:

I forkant av dette Representantskapet så har vi i lihet med alle andre forbund hatt en tariffprosess og den munnet ut i en landsomfattende konferanse som vi hadde i begynnelsen av januar måned. Der fattet vi et historisk vedtak.

Vi fikk god hjelp av Yngve, for du hadde en Menge gode argumenter for at vi skulle fatte akkurat det vedtaket. Det historiske vedtaket skjedde for første gang i privat sektor i vårt forbund, at man fikk flertall for et samordnet oppgjør.

Bakrunnen for det er at hovedprioriteringene i forhold til det samordnede oppgjøret. Det skulle være to ting. Likestilte ting. Økt kjøpekraft for samtidige medlemmer. Og rett til Etter- og videreutdanning. En samordning kunne da gjennomføres ved at LO og NHO bestemmer økonomisk ramme, og videre at LO og NHO skal forhandle fram en Etter- og videreutdanningsreform, hvor partene i arbeidslivet og myndighetene skal delta.

En Etter- og videreutdanningsreform skal ikke gå på bekostning av økonomisk ramme. Det er riktig som det er hevdet, at i forhold til dette oppgjøret så vil ikke det ha noen betydning i forhold

til den rammen vi ligger innpå. Den reformen ville gjort sine utslag i kommende år, eventuelt i forhold til økonomien.

Den økonomiske rammen ble så plassert ut i forbundsvise forhandlinger, hvor man så kunne gjennomføre disse. Slik at man kan ha en sammordnet uravstemning til slutt. I tillegg til den motivasjonen vi fikk ifra deg Yngve, så var det ikke så vanskelig for oss å gå for denne oppgjørsformen. Det er nettopp fordi, at vi hadde en 8 ukers kamp i 1996, hvor vi satte Etter- og videredanning som første prioritert krav.

Vi opplevde da en samordning hvor vår ærede motpart gjorde alt for å ikke la oss få den reformen inn i tariffavtalen. Er det så store konflikter mellom etterutdanning og lønn? Roger sa nei, det er ikke det, det er egentlig et must begge deler. Den som kortsiktig bare går for lønn i tariffoppgjørende, vil stå som lønnstaper om 10 år.

Samfunnsutviklingen er slik at fagbrevet eller utdannelsen du har pr. i dag, ikke er så veldig mye verdt om 10 år. Utviklinga har gått slik at det vil være lettere for arbeidsgiveren å hente den kunnskapen på utsiden av den arbeidsstokken som han har pr.dags dato, enn at man skal begynne å tenke på en økt kompetanse internt i bedriften.

Altså sikre lønnsnivåene på sikt, det beste å gjøre det med er også å sikre utdannelsenivået og kompetansepåfylling for arbeidstakerne. Å utvanne dette kravet, er jeg redd for at blir en spiker i kista for reformen. Når vi ser på det som er lagt frem for oss her i dag. Hele uttalelsen som munner opp i kravene, så er det i godt samsvar med det jeg tar opp nå, og det vi har satt som prioriteringer i forhold til våre tariffkrav.

Det er slik at det som gjentas flest ganger i dette notatet er den kollektive fornuft, og det er en fortsettelse av solidaritetsalternativet. Det er en bekreftelse av hva LO-kongressen sa for et snaut år siden.

Hvis det ligger noe i det, så er det faktisk så etter mitt skjønn, at den økonomiske ramma er den samme om man kjører for en samordning i forhold til et forbundsvist oppgjør. Hvis det skal være realiteter i det som står i uttalelsen.

Når man legger seg på en prognose som sier ca 2,5 prosent for 1998, så ville det i den termologien etter mitt hode vært en fortsettelse av solidaritetsalternativet som ligger rundt 4 til 5 prosent. Jeg tror at medlemmene til de forbundene som nå går sterkt inn for et forbundsvist oppgjør, og som legger all kraft på økonomisk utbytte. De tenker seg helt andre prosentuelle, påslag enn det jeg her omtaler.

Antagligvis så kan man sikkert ta to gangern på det. Det er en mulighet for at skuffelsen blir dertil, hvis dette ikke er gjennomførbart. Jeg tror vi kunne oppnådd det samme i forhold til soliditetalternativet, det går for en samordning, og da hadde vi også hatt en skikkelig trøkk bak etterutdanningskravet.

Det gleder meg når Jardar signaliserer at Fellesforbundet, har riktig sagt at det var de som var lokmotivet i forhold til AFP reformen. De vil også være lokmotivet foran her.

Vi har da som forbundslederen har sagt subseridært tilslutta oss den oppgjørsformen som nå Sekretariatet legger frem en innstilling på. Men i forhold til punkt 12 i kravene har vi tillatt oss å legge til et lite tillegg, til der det står: «I forkant av de forbundsvise forhandlingene gjennomfører LO- forhandlinger med NHO om rett til utdanningspermisjon og prinsippene for finansiering av Etter- og viderutdanningsreformen i årene fremover. Her under en felles dialog med å sikte på å avklare partene og myndighetenes rolle og ansvar». Vårt tillegg til dette avsnittet er : «en Etter- og viderutdanningsreform skal sikre den enkelte arbeidstaker en kvantifisering av tid og lønn».

Dirigenten foreslo en lunchpause fra kl. 13.00 – 14.00. *Dirigenten* opplyste at det er 10 inntegnede talere på listen, med anledning til å tegne seg i pausen.

Etter pausen startet møtet med debatten og *dirigenten* opplyste nå at det er 12 stykker på talerlisten og foreslår satt strek under neste taler.

Dirigenten refererte talerlisten og refererte de forslagene som er kommet inn.

Første taler er Hanna Rødberg, Solveig Holm, Hanne Luthen, Per Gunnar Olsen, Kjell Bjørndalen, Ingunn Gjerstad, Olav Lindrupsen, Torill Karlsen, Erik Hagen, Rolf Utgård, Kjell-Arne Andersen, Stein Kristiansen og Thorbjørn Kristoffersen.

De innkomne forslagene er:

For det første et forslag fra *Hanne Luthen* som går på tillegg til punkt 3, «Inntektsutvikling i andre avsnitt etter andre setning, på side 1. Følgende setning inn «LO vil derfor forsterke kravet om likelønn i dette inntektsoppgjøret»

Neste er forslag fra *Hanna Rødberg* til punkt 12, Kravene på siste side, der er det forslag om at første strekpunkt skal lyde som følger «bedring av kjøpekraften for andre grupper, mest for de med

årslønn opptil 250 000 kroner» slik som det står, nytt: «der lavtlønte og likelønnstillegg prioriteres».

Neste forslag fra *Kjell Mjaatvedt*, fortsatt til punkt 12, Kravene, hvor det i andre strekpunkt, første avsnitt som går på utredning av fleksible arbeidstidsordninger, der ønskes det inn: «baseres på fleksibilitet ut fra arbeidstakernes behov».

Neste forslag fra *Hans Felix* som allerede har blitt tatt opp, det er tilleggsforslag til punkt 12, Kravene, under avsnittet om rett til utdanningspermisjon, hvor forslaget er at det står det som står, men så kommer det inn i tillegg: «en Etter- og videreutdanningsreform skal sikre den enkelte arbeidstaker en kvantifisering av tid og lønn».

Neste forslag fra *Kjell Arne Andersen*, som fortsatt går på punkt 12, Kravene, andre avsnitt, første strekpunkt, «særlige tillegg», som skal endres til: «særlige tiltak».

Dirigenten foreslo å sette strek under neste taler som var:

Rep. 63 – *Hanna Rødberg*, Norsk Kommuneforbund:

Yngve, du snakket om at det har skjedd en prosentvis økning av kjøpekraften, og at det har skjedd en tilnærming av manns og kvinnelønna. Dette er selvfølgelig bra, bortsett fra at det er noen unntak når det gjelder den tilnærminga mellom manns og kvinnelønna, så er det veldig bra. Det er en utvikling i riktig retning.

Vi vet at folk ikke kan leve av prosenter, men av de kronene som prosentene utgjør. Dette er veldig forskjellig, selv om prosenten kan være lik for dere. Yngve konkluderte med at lavlønns og like-lønnsprofil det er nødvendig fortsatt. Det bærer også det forslaget vi har fått oss forelagt preg av.

I punkt 3, om inntektsutvikling står følgende: «den gunstige økonomien bidrar til at markedskreftene motvirker de prinsipper som er vedtatt for lavlønnsprofil og likelønn mellom kjønnene». Det vet vi, at markedskreftene ikke tar lavlønns eller likelønns hensyn. Markedet sin oppgave er å kjøpe arbeidskraft så billig som mulig, men samtidig slik at attraktiv arbeidskraft selges til høystbydende. Dette var også Yngve så vidt innom.

D.v.s at markedskreftene alltid vil virke i retning av lavlønn for de mange, og høyere lønn for de få. Og her er det at fagbevegelsen har kjempet frem tariffavtaler, som det begrepet som er brukt i forslaget her, en styringsmekanisme, og det er viktig det som står i neste setning i punkt 3 i den sammenhengen. Der står det: «det er viktig at hovedoppgjøret her styrer utviklingen i riktig retning gjennom prioritering av lavlønn/likelønn». Dette blir jo enda bedre med det forslaget som *Hanne Luthen* hadde.

Jeg er veldig enig i det som står i punkt 3, men i punkt 12 om selve kravene for oppgjøret så synes det likevel for meg som at prioriteringer er blitt borte på veien. Jeg antar at dette er en glipp, og den endringen som jeg foreslår innebærer ikke noen realitetsendring, så derfor så håper jeg at Representantskapet kan være med på en klargjøring i forhold til beskrivelsen i punkt 3, når vi kommer til punkt 12, Kravene.

Slik som det ble referert her, at i stedet for bl.a. gjennom særlige tillegg for å heve lavtlønn og fremme likelønn, da blir det bare noen krav blant mange andre, at det blir stående, der lavtlønte og likelønnstillegg prioriteres.

Rep. 17 – *Solveig Holm*, Fellesforbundet:

Jeg vil starte med å nevne hvorfor jeg er her nå. Som forbundsstyremedlem i Fellesforbundet har jeg vært med på et enstemmig vedtak for å gå inn for forbundsvise oppgjør. Hvorfor har jeg det? – Det er veldig enkelt, jeg er valgt både til det forumet her, og i Fellesforbundet sitt forbundsstyre, for å viderformidle det som medlemmene våre mener.

Det føler jeg som min oppgave. Når våre medlemmer mener at det er riktig med et forbundsvist oppgjør. Da er det min plikt å formidle dette videre. Nå har forskjellige media fått inntrykk av at Fellesforbundet plutselig har sagt forvel til alt som heter solidaritet og kameratskap. Jeg kjenner meg ikke igjen der.

Vårt forbund har vist ansvar når vi har trengt det, vi har tatt støyter og det går jeg ut ifra at vi kommer til å gjøre i fremtiden også. Jeg skjønner ikke hvem som har funnet ut den tankegangen.

Det er helt klart fra våre medlemmer at de vil ha et forbundsvist oppgjør, foran Etter- og viderutdanning. Pluss det som ligger idet. Vi har igjen vist modrasjon, men de som maner oss til moderasjon, om det er næringsliv eller politikertopper. Jeg tror de knapt vet hva ordet moderasjon betyr.

Det var en ting i det skrevet vi fikk i dag som jeg vil fremheve. Jeg er veldig glad for justeringsklausulen. Det kan være vår pekepinne til myndighetene, slik at de skjønner at hvis de ikke holder seg på matta så kommer vi på banen. Så jeg går inn for et forbundsvist oppgjør og jeg håper de andre også gjør det.

Dirigenten opplyste at strek var satt, og at det hadde inntegnet seg to nye talere som var Børre Stabell og Toralf Nilsen.

Dirigenten tok opp søkand om permisjon fra repr. 39 – *Mari Anne Jensseter*, HK og repr. 148 – *Tore Gulbrandsen*, Sekr.

Permisjonene ble enstemmig innvilget.

Dirigenten gikk så over til neste taler som var

Rep 30. *Hanne Luthen*, Fellesorganisasjonen for Barnevernspedagoger, Sosionomer og Vernepleiere:

Det er altså fremdeles sånn at de høyskoleutdannede i Helse- og sosialsektoren tjener omtrent 20 000 kr mindre enn ingeniørene i kommunene.

Etter vår mening er dette uttrykk for at kvinneedominerte yrker lønnes dårligere enn mansdominerte. Å fjerne disse lønnsforskjellende er den viktigste oppgaven for oss i FO. Vi mener at dette er en viktig oppgave for LO.

Av og til får jeg en følelse av at enkelte lukker ørene når vi går på talerstolen og argumenterer for likelønn. At noen tenker at der kommer det maset igjen. La det være sagt, jeg aksepterer at vi kan være uenige både om årsak og om virkemidler. Jeg tåler ikke lenger at dette kravet ikke blir tatt alvorlig. Virkeligheten kan ikke bortforklares.

Jeg syntes faktisk det er nedslående når Teknisk beregningsutvalg viser at det omtrent har vært stagnasjon mellom kvinner og menns årslønn fra 96-97. Det viser at virkemidlene vi har benyttet, ikke har vært gode nok. Nå tenker kanskje noen her at nå står FO her igjen og taler for sine, og det er klart at vi kjemper for våre. Det er faktisk jobben vår. Likevel - hvis vi nå ikke tar et krafttak for å gjøre noe med lønnsforholdene med de som jobber i offentlig sektor og de med høyere utdanning, så kan dette få ganske alvorlige konsekvenser for samfunnet.

Det er nå gjort flere opinionsundersøkelser, og det viser seg at en høy andel av kvinnene kan tenke seg og bli hjemme med kontantstøtten. Dette er svært alvorlig, både ut ifra et likestillingsperspektiv, men også ut ifra et velferdsperspektiv. Hvem er det som skal løse de offentlige velferdsoppgavene i fremtiden. Hvem skal stille de gamle, syke og funksjonshemmede. Hvem skal ta seg av barna i barnevernet, hjelpe rusmisbrukerne og alle andre som trenger ekstra støtte.

At svært mange vil være hjemme istedenfor å jobbe forteller oss ikke bare hvor lite gjennomtenkt kontantstøtten er. Jeg mener faktisk at det også sier oss noe om hvor lavt lønnet mange kvinner er, når det faktisk rent økonomisk kan lønne seg å være hjemme.

La det være sagt – vi kan da ikke akseptere at likelønn skal være en kamp innenfor alt for knappe rammer. Vi kan da ikke se på dette som en kamp mellom oss jentene, og de som jobber i offentlig sektor og guttene i privat sektor. Vi vet at landet flyter over av melk

og honning. Uttaket er ikke hos alminnlige arbeidstakere. Nei, vi vet alle sammen at det er børsmeglerne og topplederne som danser rundt gullkalven.

I LOs program står det at vi skal forsterke krav om likelønn, og det er nødvendig. Det kan da ikke være noen tvil om at dette er en politisk oppgave som LO må ta på alvor. Det må gå tydelig frem av uttalelsen vår her.

Derfor har jeg fremmet et forslag som er et tillegg etter setningen om likelønn og lavtlønn, som det nå fremkommer i punkt 3, annet avsnitt og altså etter annen setning. Her mener jeg at vi bør legge til «LO vil derfor forsterke kravet om likelønn i dette inntektsoppgjøret». Dette er en form for presisering. Forslaget er omtrent det samme som vi vedtok i mai. Hva er bedre enn å bruke kongressens egne formuleringer.

Av samme grunn – i behovet for presiseringer så er jeg glad for forslaget som er kommet fra Hanne Rødberg.

LO må nå ta ett krafttak for å fjerne lønnsforskjellene mellom manns og kvinnedominerte yrker. Ikke bare fordi kvinnene øker mest i LO. Ikke bare fordi vi utgjør 44 % av medlemsmassen. Ikke bare for at vi for hvert år blir sintere og med høyere røst krever dette. Det er fordi lønnsforskjellene er åpenbart urimlige. LO har også et samfunnsansvar.

LO med Yngve i front har satt mange reformer på dagsorden. Han har fått det til når han vil. Den store politiske oppgaven må nå være å få til lønnsmessig likestilling. Vi vet alle sammen, at skal dette bli en realitet så må LO gå i spissen.

Rep 142 – *Per Gunnar Olsen*, Sekretariatet:

Jeg har bedt om ordet for å kommentere det kravet om det som ligger i uttalelsen om Etter- og videreutdanningreform.

Det er en veldig viktig sak for oss, og det er gledelig å se at det er stadig flere innen våre rekker som blir bevisst riktigheten av en slik reform. Dette fordi man ser at det er en sammenheng mellom arbeidsledighet og utdanningsnivå, og at det er sammenheng mellom utdanningsnivå og lønnsnivå.

Spørsmålet vi må stille oss er om vi skal satse ensidig på å ta ut lønnsvekst ved det enkelte lønnsoppgjør. Eller skal vi investere en del for å ta ut mer på et senere tidspunkt.

Siden LO lanserte sin handlingsplan om Etter- og videreutdanning i 1995, så har vi preget debatten om Etter- og videreutdanning. Jeg er ubeskjeden nok til å si at vi har sittet og sitter i førersetet i denne diskusjonen. Ikke minst er det vi som har fokusert på

at de som har liten utdanning fra før må få en ny mulighet gjennom denne reformen.

Det er veldig viktig for oss at vi beholder denne plassen i førersetet. For hvis vi viker til siden, så vil andre overta. Vi vil få en reform om Etter- og videreutdanning uansett, men vi må stille spørsmål om det blir vår reform hvis det er andre som skal prege diskusjonen om gjennomføringen av denne reformen.

Jeg skal kommentere spesielt et punkt som har vært med i diskusjonen om krav til Etter- og videreutdanning, som også er tatt opp her i forslag fra Hans Felix. Det går på om vi skal kreve en kvantifisering av en rett til Etter- og videreutdanning. Jeg vil advare mot det. Riktignok så fremmet vi kravet om 10 % i LOs handlingsplan. Det er viktig å understreke at vi ikke videreførte dette kravet i kongressen i 1997.

Jeg skal nevne et par argumenter om hvorfor det ikke er riktig å komme med et slikt kvantifiseringskrav. Vi må stille oss spørsmål om alle fag, og alle personers behov for en lik kvantifisert rett. Etter all sansynlighet så nei. Da vil kvantifiseringen uansett hvilke prosentnivå komme til å fungere som et tak, og ikke som et gulv i rettighetene.

Da har vi påført oss en tvangstrøye, som jeg tror vi ikke vil være tjent med. Istedenfor bør vi satse på en generell lovfestet rett til utdanningspermisjon, så vil finansieringsordningen vi får til gjennom offentlige ordninger og gjennom finansiering skaffet til veie av partene i arbeidslivet, avgjøre på hvilket nivå vi vil havne på. Etter all sannsynlighet så må dette bygges opp over tid.

Desuten minner jeg om at når Sekretariatet nylig behandlet uttalelsen til Buer-utvalgets innstilling så sto også kvantifiseringskravet sterkt sentralt i den debatten, men det var et enstemmig Sekretariat som konkluderte med at vi ikke skulle fremme et slikt krav om kvantifisering.

Det viktigste nå er at vi holder fast på trykket om kravet om en Etter- og videreutdanningsreform, og vi må stå sentralt i denne utformingen av reformen. Hvis vi ikke gjør det, så vil andre overta. Jeg håper ikke at vi stiller oss så galt.

Rep 131 – *Kjell Bjørndalen*, Sekretariatet

Jeg skal ikke legge skjul på at jeg mente at årets oppgjør burde gjennomføres som et samordnet oppgjør. Ikke minst med hensyn til gjennomføringen av en Etter- og videreutdanningsreform gjorde at jeg mente det.

Det er samtidig slik at valg av oppgjørsform selvfølgelig ikke er noe prinsipp. Det er et valg man foretar ut fra hvilke løsninger man ønsker å oppnå ut ifra den foreliggende situasjonen.

Jeg ser godt at det er mange og gode argumenter for et forbundsvist oppgjør. Ikke minst med det behovet som Fellesforbundet har for å justere bestemmelser i de enkelte overenskomstene. Jeg har også registrert det samme behovet i andre forbund. Det var en samlet vurdering som gjorde at Fellesforbundets forbundsstyre til slutt i sin behandling konkluderte med å gå inn for et forbundsvist oppgjør.

Det opplegget for tariffoppgjøret som vi nå er kommet frem til i inntektspolitisk utvalg og i Sekretariatet, det tar etter mitt syn hensyn både til behovet hvert enkelt forbund har, for å fremme sine egne krav og for å føre sine egne forhandlinger på de enkelte overenskomster, og til det behovet som vi også har for felles oppføringen og forhandlinger i saker som angår fellesskapet.

Jeg tror vi gjør klokt i at vi overlater forhandlingene om Etter- og videreutdanning, og justeringen for prinsippene for fastsettelse av lærlingelønna til LO og NHO. Mens forbundet selv forhandler de øvrige spørsmålene.

Vårt ønske for å få realisert Etter- og videreutdanningsreform tilsier at det er de sentrale partene i arbeidslivet som bør forhandle om rammene for den. De fører også samtaler med Regjeringen om det samme.

Det gir ekstra tyngde i forhandlingene utover det enkelte forbund kan legge i dem. Også grunnlaget for fastsettelse av lærlingelønningene er det et sånt spørsmål ettersom de nåværende prinsippene vi baserer oss på, er fremforhandlet gjennom en avtale mellom LO og NHO.

Jeg forutsetter at det ikke foretas noen koblinger som gjelder økonomi mellom disse områdene som vi her nevner som skal håndteres i henholdsvis LO og NHO. Pluss de områdene som skal håndteres i forbundene og landsforeningene. Det vil det nok ikke være aksept for noen sammenblanding i så måte.

Jeg tror at ingen av oss går noen lett match i møte når vi om en måneds tid skal sette oss og innlede forhandlinger. Ikke minst så har Regjeringens opptreden i forbindelse med vedtaket av statsbudsjettet vært med på å komplisere situasjonen unødvendig. Det manglet ikke på advarsler om å ikke øke utgiftsiden på statsbudsjettet. Den forrige Regjeringa og Fagbevegelsen pluss en rekke uavhengige økonomer gjorde det.

Det ble pekt på at norsk økonomi var så heit at den kunne gå av hengslene med økte utgifter. Men Regjeringen og de to andre bor-

lige partiene hørte ikke på det øret. De fikk vedatt både kontantstøtte til småbarnsforeldre og en ekstra tusenlapp mer i måneden til minstepensjonister.

Jeg misunner ikke minstepensjonistene eller småbarnsforeldrene penger. Reformen kommer på et tidspunkt, da de øker et allerede sterkt press i økonomien, og kontantstøtten ser ut til å bli gjennomført på en måte som trekker folk ut av arbeid i en tid hvor det er behov for den type arbeid som velger å ta imot kontantstøtte.

Finansministeren sitter å smiler, og sier at det er utviklingen etter budsjettet ble vedtatt som gir grunn til uro. At ansvaret for at norsk økonomi ikke går av hengslene ligger i partene i arbeidslivet. Det er ikke tariffoppgjøret, men Regjeringspartienes overbudspolitikk i valgkampen i fjor, og stortingsflertellets realisering av løftene som er problemet. Det ansvaret kan ingen løpe ifra.

Samtidig så er det slik at vi må ta Restas trusler om innstramning på alvor. Vi kan dessverre ikke basere oss på at han mener det samme med et ansvarlig tariffoppgjør som hva vi legger i det. For min del så vil jeg understreke at det opplegget som Sekretariatet har kommet frem til, baserer seg på at hovedlinjene i den økonomiske politikken føres videre.

Kommer det endring av dette i form av endring av skatte og avgiftnivå så vil vi kreve nye forhandlinger om lønnskompensasjon. Både det opplegget som vi innbys til å vedta her i dag, og det vedtaket som Fellesforbundets forbundsstyre har gjort i forbindelse med oppgjøret, det er offensive opplegg.

Vi skal fortsette den utvikling vi har hatt på 90-tallet. Vi skal ha et resultat av oppgjøret som bedrer kjøpekraften for alle grupper. Vi skal ha et resultat som gir særlige tillegg for lavtlønnede, og vi skal fortsette likelønnssatsingen. Vi skal ha en utredning mellom partene av ulike fleksible arbeidstidsordninger. Altså en oppfølging av LO-Kongressens vedtak om det forsterkede solidaritetsalternativet.

Det må ikke herske tvil om at det er Kongressens vedtak, om det forsterka solidaritetsalternativet, og prinsippene for tariffpolitikken som ligger i bunn for det vi nå skal vedta. For fremdeles så er det slik at over 80 000 mennesker er utenfor det ordinære arbeidsliv. Det er for mange.

Jeg vil minne om at Fellesforbundet og andre arrangerte demonstrasjoner mot Syse-regjeringen, da vi hadde 60 000 ledige. Nå er det 80 000, derfor må det være en hovedoppgave for oss å bidra med at også disse kan komme i arbeid. Det kan vi medvirke til med en fornuftig tariffpolitisk linje. I samsvar med det vi har basert oss på 90-tallet.

Når en leser aviser, og følger med på radio og fjernsyn så får man litt det inntrykket at er forbundvist tariffoppgjør er ensbetydende med et uansvarlig tariffoppgjør. Det er kanskje ikke så rart at det fester seg, NHO understreker ved hver anledning at vi må ha samordnet oppgjør for vi skal slippe billigst mulig ut av det.

For min del er jeg ikke sikker på at det er tilfelle, jeg tror både samordnet og forbundsvise oppgjør stiller ganske likt. Både i forhold til ansvarlighet og uansvarlighet. Vi har tradisjon for å ta utgangspunkt i bransjens og de konkurranse utsatte bedrifters økonomiske situasjon når vi fremmer kravene.

Det skal vi også gjøre denne gangen, det er også viktig å minne om at det selvfølgelig ikke er noe mål å forhandle frem resultater som gjør at våre medlemmer havner på gata i arbeidsledighet, hvis det var noen som trodde vi var ute etter det.

Om jeg skal gi et godt råd til NHO så må det være at de kanskje brukte mer tid og krefter på å få sine bedriftsledere til å etterleve protokollen fra fjorårets oppgjør. Dermed vise måtehold i utviklingen av lederlønningene enn å nevne moderasjon og oppgjørsform i våre egne forberedelser i tariffoppgjøret.

Jeg tror det er viktig med den oppgjørsformen som Sekretariatet går inn for, så fratar vi LO noe ansvar og overfører det til forbundet. Det vi har overlatt til LO å ta seg av, det er å finne frem til en løsning for Etter- og videreutdanningsreformen, og dette med grunnlaget for fastsettelse av lærlingelønningene.

Når det gjelder likelønn og lavtlønn og generelle tillegg og overenskomstforbedringer så er det vårt egent ansvar. Det syntes jeg vi bør tenke over. For øvrig så anbefaler jeg Sekretariatets innstilling på det varmeste.

Rep 43 – *Ingunn Gjerstad*, Hotell og Restaurantarbeiderforbundet:

Vi i Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet har på Landsstyremøtet behandlet våre prioriteringer til årets tariffoppgjør. Vi går ut og krever økt kjøpekraft for alle medlemmene våre. For oss som har gjennomsnittslønn på 175 000 og det er langt under det som er vanlig gjennomsnitt.

For våre medlemmer er sammen med andre kvinne dominerte områder, etter vårt sjønn, best tjent med at det fortsatt er en kvinne og lavtlønnsprofil på oppgjøret, noe som har vært LO sin bærebjelke under de siste årene.

Kampen for likelønn går allikevel altfor seint, som det har vært uttrykt her fra bl.a. Remvik og Bjørnebekk, og dette må vi forsterke, jeg støtter derfor opp om Luthen sitt forslag om en forsterk-

ning av Sekretariatets forslag som ligger her.

Når også våre medlemmer kan leve av å selge arbeidskraften sin, da kommer vi nærmere et samfunn der likestilling mellom kjønn blir en realitet. Og jeg tror at det blir et bedre samfunn for alle. Samtidig så ser vi i Hotell- og Restaurant at en Etter- og videreutdanningsreform er viktig, også for våre medlemmer. Generellt sett, slik som representanten Felix fra NEKF har uttrykt.

Innenfor Hotell- og Restaurant sitter vi nemlig mange med liten utdanning og mange med innvandrerbakgrunn, som ofte er overkvalifiserte for de jobbene de er i, men som på grunn av språkvansker og manglende godkjenning av utdanning fra sitt opprinnelige hjemland ikke får de jobbene som de er kvalifisert for. Vi ser det derfor som en kjempeutfordring og også få disse gruppene med i det utdanningsløftet som vi skal ha. Med henblikk på reell integrering i arbeids- og samfunnslivet for disse.

Men reformen kan ikke utelukkende knyttes opp mot partene i arbeidslivet, vi må også ha med de som ikke befinner seg på arbeidsmarkedet, men helt eller delvis utenfor. Og derfor blir det av avgjørende betydning for meg at myndighetene går inn og tar ansvar her. Slik som de tilsynelatende gjør overfor småbarnsmødre eller er det barna?.

Hotell- og Restaurants sitt landsstyre mente at et samordnet oppgjør var best for å innfri våre krav. Når jeg nå ser det som Sekretariatet går inn for og at alle i LO familien skal ha med de nevnte kravene så går jeg for det. Men jeg vil på det sterkeste anmode om at vi i LO-familien holder fast ved de bærebjelkene som Kongressen har lagt for tariffpolitikken.

Vi er mange som vil ha rettferdighet nå, også når det gjelder lønna.

Rep. 20 – *Olav Lindrupsen*, Fellesforbundet:

Det er rimelig at Representantskapet bruker litt tid til dette, en debatt rundt tariffoppgjøret. Det er vel den eneste delen av verdidebatten som vi kommer med i.

La meg si det slik at jeg synes dette framlegget som er lagt fram av Sekretariatet er noe av det bedre vi har hatt. Spesielt vil jeg påpeke på side 2, der det står at «den voksende utbedelsen av resultatavhengige lønnsystemer, engangsutbetalinger, bonusordninger o.l. skal forankres i det kollektive avtalesystemet der hvor dette ikke er tilfelle». Jeg kan godt faktisk i år være med på et nulloppgjør under forutsetning av at de lønningene som i dag eksisterer kunne forankres i avtalene slik de er.

Hvis ikke det skjer så vet vi at over natten kan lønningene i våre yrker reduseres med 30-40 %. Det så vi i slutten av 80-tallet, og det vil vi kunne se igjen hvis vi ikke klarer å få gjennomslag for det som her står. Jeg er derfor veldig glad for akkurat denne setningen og at den er tatt med.

Så er det dette med å vise ansvar når vi på forbundsplan utformer de endelige krav. Ja vi har slik som det er sagt fra flere, først og fremst et ansvar overfor våre medlemmer og de som har valgt oss til disse forumene her. Og det er klart at vi bør i hvert fall ikke stille oss i den situasjon at det forslaget som vi med tiden sender ut til uravstemmig, et forslag som ligger på et nivå at medlemmene stemmer det ned.

Da har vi egentlig ikke vist ansvar. Det betyr at vi bør fremme noen krav som er på en slik måte at forhandlingsresultatet avspeiler noe som vi kan få tilslutning til blant våre medlemmer. Og det har vært påpekt at det har skjedd ved en del oppgjør vi har hatt i den senere tid.

Så er det dette med Etter- og videreutdanningsreformen, og jeg er glad for den formuleringen slik den er kommet nå. Vi skal være klar over at svært mange medlemmer har sagt nei til dette, fordi de ikke vet noen ting om hva denne skal inneholde. Det er pr. i dag slik at i svært mange yrker finnes det ikke et ukeskurs til etterutdanning hvis de skal bli i yrket. Det finnes en rekke kurs for å utdanne folk bort fra sitt egentlige yrke.

Så har vi formulert dette slik som, det er ei lønn å leve av. Jeg tror at LO, og det viser seg også nå, får problemer med de som står utenfor og som surfer på den bølgen som vi er inne i. Jeg har inntrykk av at det er hele mottoet når vi skal ha ei lønn til å kunne skryte av.

Det har av og til forundret meg at noen trenger 2,3,4 industriarbeiderlønninger for å kunne leve. Jeg har hevdet flere ganger før at hvis man ikke har hodet eller intelligens såpass at man kan klare seg med det dobbelte av det industriarbeider må klare seg med, så har man ikke hodet slik at man gjør en jobb som man fortjener en slik lønn.

Rep. 116 – *Torill Karlsen*, Rogaland Fylke:

Jeg er litt opptatt av NHOs forhold i tariffoppgjørene, og ikke minst lønningene til toppene i næringslivet. Og det er jo rett som Yngve sa, at under vårens mellomoppgjør så tar LO inn en fasit om at lønnsveksten til lederne skal ligge på det samme som for øvrige arbeidstakere.

Men en nylig undersøkelse i 53 bedrifter viser det motsatte. Lederlønningene steg med 28 %. Og det er da jeg stiller stort spørsmål om troverdigheten til NHO. Og hvem husker ikke Karl Glads utspill under storstreiken i verkstedindustrien i 96, da han gikk ut og krevde mer lønn til toppene. Topplønningene fordobles for å komme opp på et internasjonalt nivå sa han.

Men det er slik at når LO sier moderasjon og solidaritetsalternativ, så får de det til. Men når NHO ikke slutter opp om dette, så blir altså troverdigheten fordelt av egen lønnseksplasjon på toppene. Noe Karl Glad sier at han ikke er glad for. Men det er jo egentlig bare et svar på det han selv sa for 1 1/2 år siden. Jeg tror at betydningen av større forskjeller og høyere lederlønninger er sterkt overdrevet. Og jeg har ingen tro på at stadig mer penger, hverken skaper bedre ledere eller bidrar til at de riktige mennesker blir rekruttert.

Jeg tror nettopp at svikten i det norske systemet ligger i at en oppfattes som likeverdige med felles ansvar. Og alle som jobber i en bedrift gjør en jobb på hver sin plass i systemet, så de tar også et ansvar.

Når det så gjelder solidaritetslinjer så må vi være så ærlige at vi sier at den virker. For da lønnskravene og tilleggene var skyhøye på 1980 tallet, så ble de store tilleggene spist opp og vel så det av prisstigningen. Men litt av moderasjonslinjen ble innført på 1990-tallet så har alle fått mer å rutte med.

Og jeg synes at det er på tide at norske næringslivsledere viser måtehold for en gangs skyld og heller går føre med et godt eksempel til vårens tarifforhandlinger. Og det vil ikke bli akseptert at enkeltgrupper har som overordnet mål å høster rimelige vinster på andre. Alle må være med å dra lasset.

Når det gjelder vårens tariffoppgjør så vet vi jo at næringslivet går så det suser. Og hvis ikke vanlige lønsmottakere skal kunne kreve skikkelig tillegg i gode tider, når skal de da kunne kreve lønnspålegg. Og slik som jeg oppfatter medlemmenes ønske så er det først og fremst et skikkelig generelt tillegg, som gir økt kjøpekraft til alle. Og jeg mener at en gang så må det være vår tur også.

Når det gjelder krav om realisering av Etter- og videreutdanningsreformen så mener jeg at den også er viktig og må prioriteres. Sammen med oppfølging av avtalene fra 1996 mellom TBL og Fellesforbundet. Jeg mener klart at det må kunne gjøres også innenfor et forbundsvis oppgjør.

Men vi har klart å få reformer med et forbundsvis oppgjør også, det er nok å nevne 37 1/5 timers uke. Men her mener myndighetene noe annet, det er jo sagt at de skal ta sitt ansvar for Etter- og

videreutdanningsreformen, men til nå så har vi sett lite til konkret hva dette ansvaret skal innebære. Og det ser jo heller ikke ut til at det vil foreligge en Stortingsmelding om Etter- og videreutdanningsreformen før tariffoppgjøret. Men jeg mener at her bør alle berørte parter sette seg sammen for å få til en del regler om hvordan man skal få det på plass.

Til slutt så vil jeg bare si at jeg tror at trusslen mot vidreføring av solidaritetslinjen og et moderat lønnsoppgjør er altså den grådighetskulturen som enkelte ledere har vist.

Rep. 77 – Erik Hagen, Norsk Nærings- og
Nytelsesmiddelarbeiderforbund:

Generelt så synes jeg det er helt greit å si at dette som ligger her nå med forbundsvis oppgjør, og uten rammer, det synes jeg er bra. Samtidig som vi da også får med oss Etter- og videreutdanningen.

Det som derimot går an å kommentere litt mer Yngve, det er på en måte det du drar frem når vi snakker om solidaritetsalternativet, hvor du inviterer på en måte til en slik liten historisk diskusjon. Nå har jeg ikke tenkt å gå så veldig mye inn på den akkurat i dag. Jeg vil bare nevne det at bevegelsen som har vært fra Kleppeutvalget hvor det lå på en måte en reallønnsutvikling på 0,5 % fram til nesten 4,5 % de siste to årene. En fortsatt slik utvikling det er helt greit for meg selv om det er en del av solidaritetsalternativet.

Samtidig så er det klart at vi ikke ønsker fri utvikling av lønningene er det dessverre andre som tar seg av det. Hos oss så har direktøren fått et tillegg på 110 000 kr., det er vel samtidig som en situasjon hvor det er snakk om innstramminger og nedleggelser av arbeidsplasser, så det er et par hakk før den moralen slår igjennom i våre rekker.

Det viktigste med forbundsvis oppgjør i år, det er ikke bare lønnstillegget. Jeg tror at for veldig mange bransjer, hvert fall i privat sektor, så er det veldig viktig med justering av minstelønnsatser, kampen rundt arbeidstvistbestemmelsene til forsvar mot normalarbeidsdagen, og ikke minst lavtlønnsgarantitilleggene.

For mange dreier dette seg om forbedringer av garantiordninger som står i overenskomsten som vi er nødt til å gjøre bedre.

Men en av våre største utfordringer tror jeg likevel i dette oppgjøret vil være å gjøre noe med lavtlønna. Og da snakker jeg ikke bare om vår bransje, men jeg snakker også generelt om offentlig sektor. Det er jo egentlig en skam å operere med lønninger på 150 000 og 160 000 kr. i våre dager. Det er tilfeller i en god del bransjer.

De har tidligere prøvd å lansere noen konkrete forslag, men det har vært skjøvet i den 85 % av industriarbeiderlønn som nå vel utgjør 185 000 kr. som et slags minimumslønn. Det har jeg fått litt kjeft av Yngve for før, nå er det konkret for det skal utarbeides av forskjellige forhandlingsutvalgene, og nå er det forbundsvis oppgjør så nå må forbundene ta den jobben selv.

Men jeg synes at slike ting bør vi ha hatt med som føringer, fordi det er på tide at vi kommer oss opp på den hengemyren. Særlig er dette veldig mye jenter, kommer seg opp på den hengemyren og de lave lønnstilleggene som dette dreier seg om.

Jeg tror at det vil bli en del fighting innenfor privat sektor på en del slike ordninger. Og jeg tror også at offentlig kan trygt gå ut og ta en del fighter på dette, og vite at de har støtte fra oss i privat sektor på slike kamper.

Når det gjelder Etter- og videreutdanning så er det viktig, det har det vært mange innlegg om. Jeg synes at det alikevel er et poeng som du var inne på på det møte du hadde i LO Oslo i går Yngve, at i årets oppgjør så vil ikke dette koste noe, og det skal derfor ikke gå av rammen. Det sa du i går, og det synes jeg var en fornøftig vinkling på å få det inn i et system som gjør at vi kan ta mer ut av det senere.

Det står mye annet bra i dette forslaget. Jeg vil trekke fram den ene presiseringen som Kjell Mjaatvedt var innom, nemlig problemet knyttet til at fleksible arbeidstidsordninger på bedriftenes premisser, det møter vi hver eneste dag, det vil de jo veldig gjerne ha. Så jeg er veldig for at vi presiserer det som Mjaatvedt tok opp og som også er samme ordlyden som står i pkt. 6, nemlig at det skal være ut fra arbeidstakernes behov.

Og en sak til slutt som er omhandlet i uttalelsen pkt. 11, og det er den vanskelige sysselsettingssituasjonen for innvandrere. Det er en sak som jeg tror vi kommer til å måtte jobbe en del med. Yngve var innom den høye arbeidsløsheten for våre nye landsmenn som var oppe i 16 %, og jeg tror det er fare for at det kan bre seg holdninger blant en del, særlig da i ungdomskullene. De får inntrykk av at norsk arbeidsliv fungerer diskriminerende og at det ikke er noen framtid for dem på norske arbeidsplasser.

Hvis dette blir en holdning som sprer seg, så tror jeg vi sitter på en tidsinnstilt bombe. Dette kan vi ikke akseptere, vi er nødt til å gjøre noe med det. Og på tross av uttalt vilje fra arbeidsgiverne så er de veldig raske til å snakke om import av arbeidskraft i stedet for å konsentrere seg om å bruke den arbeidskraften som faktisk finnes her, og de folkene som faktisk er en ressurs for Norge.

Jeg synes at det også er en jobb her som vi må gjøre både overfor arbeidsgiverne våre og diskutere rekrutteringspolitikken og slik, men også overfor oss selv. Vi må sikre at det flerkulturelle samfunnet vi er en del av, gjenspeiler seg på arbeidsplassene våre. Det er litt beskjæmmende å se utover forsamlingen, det er nok noen innvandrere her, men det er ikke så veldig mange, så vi har også en jobb å gjøre overfor oss selv.

Jeg tror at vi har hatt en del positive erfaringer med norsk opplæringskurs og slikt. Dette er jo da for de folkene som allerede er kommet inn, hvor vi har knyttet norskopplæringen til situasjonen på arbeidsplassen og språkundervisningen knyttet til den konkrete situasjonen de befinner seg i. Da opplever en slik morsom episode hvor noen av disse guttene på gulvet kommer bort og korrigerer formannen og snakker galt gramatisk og slik, det synes jeg er artig.

Men ellers så synes det som ligger her er bra og vil absolutt støtte forslaget som vi skal behandle nå etterpå.

Dirigenten tok deretter opp to nye søkander om permisjon fra repr. 72 – Johnny Hagen og repr. 137 – Torbjørn Dahl, begge NNN. Permisjonssøkanden gjaldt fra kl. 15.00.

Permisjonssøkandene ble enstemmig innvilget.

Dirigenten går videre til neste taler som var

Rep. 28 – Rolf Utgård, Fellesforbundet:

Jeg skal for å spare litt tid slutte meg helt til siste delen av Erik Hagen sitt innlegg, det er en viktig sak for Fagbevegelsen å jobbe med å konfrontere arbeidsgivere med den situasjonen vi er i, bl.a. om innvandrere.

Til spørsmålet om det som har vært den store diskusjonen her. Det er jo dette med forbundsvis eller fellesoppgjør og hvilke konsekvenser det har for økonomien, og hva med skjebnen til Etter- og videreutdanningsreformen hvis vi får et forbundsvist oppgjør.

Jeg tror det er slik at vi ikke skal insinuere noe som helst om manglende solidaritet som en del presseorganer har dratt frem. Når det gjelder Fellesforbundets og det at man nå ønsker et forbundsvist oppgjør. Jeg tror det er slik at Fellesforbundets medlemmer gang på gang har vist at man er solidarisk, og jeg er helt sikker på at vi vil slutte opp om en videre utdanningsreform når det blir aktuelt, og hvor de ser at det er et gode for dem selv og for kollegaene.

Vi så det for to år siden da det ble streik, veldig mye dreide seg om pensjonsalderen og jeg har sett det gang på gang når store reformer skulle bæres fram og kjempes gjennom. Så jeg er ikke redd for det i hele tatt, men noe av det problemet vi står overfor i år det er at denne Etter- og videreutdanningsreformen, den har vi kommet litt for kort med både når det gjelder utredning og også når det gjelder det å forklare og få fram noe for medlemmene hva dette er. Der må vi som er tillitsvalgte ut i felten. Vårt eget forbund, Fellesforbundet og LO har et kollektivt ansvar, for vi har kommet for kort her.

Jeg vet NEKF hadde en svær og tøff kamp for to år siden for dette, og ære være dem for det, håper at de slipper å ta hovedstøyten i år igjen, det kan bli tøft. Men vi skal løfte denne saken i flokk. Men det er også viktig å ha med seg her at det har vært en teknologisk og organisatorisk utvikling i bedriftene. For som vi ser hos oss ihverfall så har vi møtt kostnadsveksten som vi har hatt gjennom en del år, med rasjonalisering og effektivisering, økt kompetanse er en del av dette, f.eks. flerfaglighet og nye driftsformer. Dette øker verdien av arbeidskraften og det er viktig. For dette blir folk mer og mer bevisst på, men det betyr også at bedriften er istand til å betale mer for arbeidskraft, og det er også arbeidsgiveren mange ganger bevisst på.

Men det er også slik at denne utviklingen som jeg skisserer her, den har også skapt en del tapere, bl.a. en del av de 90 000 som fortsatt står ledige, det er folk som er utstøtt som har blitt et offer for alle disse omstillingene og effektiviseringene. Derfor så trenger vi en Etter- og videreutdanningsreform som retter seg inn mot disse folkene. Jeg har vært i en del diskusjoner og konferanser og diskutert Etter- og videreutdanning, og det er veldig mange ideer for hvordan denne reformen skal se ut. Utdanningsinstitusjonene får mer bevilgninger.

Høytlønte og spesialister som allerede har en god nytte av etterutdanning, posisjonerer seg enda mer. Men hva med vanlige arbeidere, vanlige arbeidstakere som aldri har kommet i nærheten av noen etterutdanning, og som blir utstøtt når behovet for effektivisering kommer i bedriftene.

Jeg tror at en slik reform som vi snakker om her, den er mye verdt, og når vi på sikt sikrer både høyere lønn til de som får nytte av den, og lønn til flere, får vi håpe. Dersom vi får en reform som retter seg inn mot disse gruppene jeg nevner, og hvis det blir slik da er jeg også helt sikker på at medlemsmassen i Fellesforbundet kommer til å stille seg fullt og helt bak den reformen, og være villig til å ta de nødvendige kampene for å kjempe den igjennom.

Jeg ser også en viss fare for at reformen vil forsterke ulikhetene i arbeidslivet, og at styringen fortsatt ligger i hendene til arbeidsgiverne. Jeg tror derfor at ved dette oppgjøret så ser vi ikke ordentlig hvordan denne reformen kommer til å bli. Og i den grad vi vet mer om det så har vi i hvert fall ikke klart å forklare medlemmene hvordan det blir og hvordan dette skal bli et gode for dem selv og for kollegaene, for de lavtlønte, og for de som nå er utstøtt i ledighet. Klarer vi å stable på benene en slik reform, som retter seg på denne måten, så er jeg ikke i det minste tvil om at vi skal vinne fram med den.

Men det er et kjempeløft, jeg har tiltro til at Yngve som har satt dette på dagsorden, og satt seg inn på at dette skal han få til, han vil få til det med hjelp av alle sine, og jeg er helt sikker på at de forbundene som forhandler forbundsvist om andre deler av oppgjøret denne gangen klarer å konsentrere seg om de tingene som de må gjøre. Og så skal vi i oppgjøret som kommer kjempe fram en etterutdanningsreform som kan gavne de gruppene som i dag ikke har nytte av det. Det har jeg tro på, og det vil jeg være med å sloss for, og da tror jeg det blir et bra oppgjør.

Dirigenten tok opp to søknader om permisjon. Repr. 26 – Børre Stabell, Fellesforbundet søkte permisjon fra kl. 15.10 og Brit Renngård, Revisjonsutvalget søkte om permisjon fra kl. 15.30.

Begge permisjonssøkandene ble enstemmig innvilget.

Dirigenten gikk deretter over til neste taler som var

Rep. 12 – Kjell Arne Andersen, Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund:

Jeg tar ordet fordi jeg kommer fra NEKF og har i vårt forbund ansvaret for den medlemsmassen vi har knyttet til kommunal sektor. Det innebærer at det er i hovedsak energisektoren, og vi representerer da en gruppe som ofte innenfor det området har vært oppe i en vanskelig stilling, og blir innimellom karakterisert på en litt dårlig måte. Vi har hovedgruppene innenfor den kommunale sektoren.

Vi er medlemmer som er ufaglærte, medlemmer som faglærte, ingeniører og arbeidsledere, men felles for alle sammen, de er knyttet til den tekniske sektoren som bygges ned.

Det som har vært mye debattert her er oppgjørsformen, og det er klart at for den kommunale sektoren så har det mindre betydning på valg av oppgjørsform. Det er klart at hvis en velger et sam-

ordnet oppgjør, så legges føringene mer også til den kommunale sektor, men er i hovedsak i tilknytning til reformer og den type ting som gjør en innvirkning på oppgjøret i kommunal sektor.

Og dermed så har det vært mye av den debatten som har godt her, vært egentlig, sett fra mitt ståsted en interessant debatt i forhold til den argumentasjonen som brukes for å ikke ha et samordnet oppgjør i forhold til Etter- og videreutdanningsreformen. Og slik sett så synes jeg det er veldig merkelig argumentasjon når flere og flere forbund kommer opp og sier hvor viktig det er med en Etter- og videreutdanningsreform, samtidig som at det ikke følges mer opp i praksis enn det flere har gitt uttrykk for.

Det som ellers har stor betydning for lønnsoppgjøret for den kommunale sektor, det er i hovedsak den uttelling som de enkelte gruppene får ut av lønnsoppgjøret. På den kommunale sektor så har jeg inntrykk av at den i liten grad forhandler i noen særlig grad om størrelsen og rammen på oppgjøret. Den blir i veldig sterk grad fastsatt av staten i forhold til overføringene til kommunene. Og slik sett så har forhandlingslederen i KS allerede gått ut og sagt at 3,5 %, det er hovedoppgjøret for kommunal sektor.

Og slik har oppgjørene bestandig vært. Jeg tror at det går en stund til før den kommunale sektoren kommer til og kjører streik på rammen. Men det bør vel tenkes mer i den retningen enn å forsøke å presse alle grupper, alle prioriteringer innenfor den lille snevre rammen som ofte ligger i det, som igjen skaper konflikter, ikke minst innad i LO-familien. Og der kommer jeg litt tilbake til dette for det er bare slik at vi har hatt en utvikling innenfor de kvinnedominerte yrkesgruppene som har vært positiv. Den har vært mer positiv de siste årene enn tidligere. Så da kan man jo diskutere om det går for seint, eller om det ikke går framover i det hele tatt. Men det er klart at de har hatt en gjennomsnittlig bedre lønnsutvikling nå enn andre grupper.

Det som en opplever er i alle fall det at når det gjelder å følge opp solidaritet, solidariteten i forslagene som fremmes av Representantskapet, så synes jeg den solidariteten er veldig stor innad i forhold til LOs forhandlingssammenslutning i kommunal sektor.

Men jeg tror at en skal ta litt innover seg det at vi nå holder på med det 3 og 4 lønnsoppgjøret hvor føringene på lavtlønn og like-lønn tas opp og tas inn som føringer i Representantskapet. I tillegg så legger en ved det forslaget som er lagt fram nå på en måte føringer for oppgjøret i kommunal sektor for at det skal samordnes og der ligger nå føringer. Og etter min oppfatning så har jo en med tilbakeblikk kunnet se at de siste lønnsoppgjørene ikke fått den effekten på lavtlønn og kvinnedominerte yrker, derfor så bør

en kanskje komme med andre tiltak og vri litt på føringene i forhold til tidligere.

Og jeg synes også det ble lite reelt og riktig overfor forbund i den kommunale sektor, at en legger så sterke føringar på at en har tatt med i vedtaket at det skal gis «særlige tillegg». Altså de «særlige tillegg» i tillegg til de generelle tilleggene med kjøpekraftsforbedring. Og det blir litt feil, fordi en legger den type føringar som den offentlige sektor selv må diskutere og se innenfor hvilke områder en kan få dette til å fungere best mulig.

Derfor må dette med «særlige tillegg» det må byttes ut hvor en setter inn «særlige tiltak», så får den kommunale sektor ta å vurdere hvilke tiltak som må prioriteres for å få den beste effekten ut av de midlene som en disponerer her.

Og det er helt klart at her er det mange om beinet, og en ser jo det at AF-gruppene, YS-gruppene, de nye akademikerne, dette er på en måte de som har vært sterkt ute i debatten om de store tilleggene. Og hvis det er de igjen som får det, får vi en dårlig lavtlønn/kvinnelønnsprofil til slutt på oppgjøret. Pluss at den tekniske sektoren går ut som ny taper, så vil det være veldig synd. Derfor håper jeg at Representantskapet slutter opp om å ikke legge de type føringar på, men at en kjører tiltak i det endelige vedtaket.

Rep. 55 – *Stein Kristiansen*, Handel og Kontor i Norge:

Yngve Hågensen var på vakt i innledningen sin om solidaritetsalternativet. Og en er jo særdeles trygg når man trekker konklusjoner i forhold til nettopp dette her. Og det er jo Yngve fullt klar over at det er vanskelig å motbevise at det som har skjedd er et direkte resultat av solidaritetsalternativet.

Det er riktig at vi har lykkas å mobilisere rundt denne politikken. Først og fremst fordi at LO sine medlemmer og folk flest har en positiv holdning til solidaritet, jeg tenker tilbake på tariffoppgjøret i 1996, og gjerne stiller opp for samfunnet en dugnadsinnatts for helheten og perspektivene. Det har noe med rettferdighet å gjøre, og det er grunnfestet innenfor LO-familien, ihverfall så langt som jeg har sett det.

I sin innledning så peker Yngve spesielt på det som Venstresiden har hatt på synspunktet om solidaritetsalternativet. Jeg hører jo med blant de som har vært motstander av det og kommer til å være motstander av solidaritetsalternativet slik som det pr. i dag er konstruert. Og det er jo for såvidt en lang historie, men jeg skal prøve å gjøre det kort.

For det første er det utgangspunktet som i sin tid lå som regne-

stykke, det grunnlaget for moderasjonslinjen. Det er en samlet utenlandsgjeld på 28 milliarder som ble fordelt på 2 millioner lønnstakere. Og der hvor du fikk et absurd regnestykke på at vi hver for oss skylder 14 000 kr, så vi må moderere oss med en månedslønn. For såvidt så svarte Handel og Kontor på det på sitt landsmøte i 1988, og sa fra at vi har ikke noe månedslønn å avse. Det var ikke tatt hensyn til hvordan gjelden var sammensatt f.eks. i forhold til investeringer til framtidig inntekt.

Det var det ene punktet, det andre punktet er jo det at når denne paktens modererte seg, så var det slik at de som ikke hadde mulighet for å ta det ut, tok det ut og fortsatte å ta det ut, og har ingen tanker i retning av å stoppe med det.

Det tredje som jeg vil trekke frem, som også har vært en del av solidaritetsalternativet, slik som vi har sett det utformet, det er at tempoet i liberaliseringen av økonomien har økt i samme periode. Og mye av de liberaliseringene er av en slik karakter at vi må kalle de negative når vi ser på resultatene av de.

Så jeg tror nok at jeg har mange med meg når jeg sier at denne moderasjonslinjen og solidaritetsalternativet på sett og vis har blitt en kontrakt der våre motparter sin underskrift mangler. Og det var det vi ønsket å rette en del på.

Så er jeg klar over at Yngve kommer til å harselere litt, og si at vi har ikke, hverken i den ene eller andre retning, det gjorde han innledningsvis. Men jeg vil vise til det dokumentet som ble utsendt på forhånd, altså grunnlaget for inntektsoppgjørene for 1998, kortversjon. At vi ser på side 15 hva som blir sagt i forhold til denne vitenskapelige dokumentasjonen av solidaritetsalternativet.

Det kan være lett å trekke det i retning av en kjent engelsk komedieserie, der en ikke ukjent statssekretær sier til statsministeren «hør her, du kan bare stå på å si det du vil, for de klarer ikke å motbevise deg alikevel».

Helt til slutt, det er sagt at jeg har noen kritiske innvendinger til det forslaget som ligger der. Jeg vil også si det, kompromisset som ligger der, det må være kompromiss. Gir mulighet for et større engasjement i forhold til de utfordringer vi står overfor. Det gjelder i forhold til tariffpolitikk, i forhold til Etter- og videreutdanning og i forhold til fordelingspolitikk. De perspektivene er fortid, nåtid og framtid. Og dermed så gir det oss en bedre posisjon i forhold til å være med på å forme samfunnet.

Det er viktig at vi kommer ut av dette oppgjøret her med tillegg som monner, ikke for at vi skal dra av gårde utenfor den kollektive fornuft, men for å vise at vi i egenskap av vår styrke kan ta ut en større del av verdiskapningen, og det er så umoralsk.

Og helt til slutt vil jeg be representantene om å støtte forslaget som er reist av Hanne Rødberg og Hanne Luthen.

Rep. 66 – *Toralf Nilsen*, Norsk Kommuneforbund:

Da vi kom her i dag så ble vi møtt av en hjertesak. Og vi har jo diskutert hjertesaken før i dette fora. Ser en på formuleringene som går på kravene, ser på lavtlønnte, ser på likelønn. Og vi har også diskutert.

I forbindelse med mellomoppgjøret så diskuterte vi likeverd, vi snakket om lavtlønn, likelønn for en gruppe for våre medlemmer som er renholdere. Renholderne skulle vi da fange opp, vi skulle gå hver til oss, få det med oss i protokollen at renholdere skulle ha noe mer seriøst å forholde seg til, eller den jungelen som befinner seg ute i det åpne marked.

Men jeg har ikke hørt noen resultat hva vi kom hjem med. Kjørte vi dette kravet, fikk vi det formulert overfor arbeidsgiveren eller spekulerer de på lik linje med det vi opplevde før siste mellomoppgjør. I hvert fall så bør vi vel kanskje ha det i tankene nå når vi skal gå inn i et hovedoppgjør og forhandle hver for oss.

Vi har vel jobbet videre med å få ren utvikling som tross alt var et nøkkelord i den forbindelse til å stå opp og gå videre, slik at vi har jo noe å forholde oss til når det gjelder seriositeten for den yrkesgruppen.

Så litt til det som går på likelønn og den hverdagen som også andre har pekt på i offentlig sektor. Nå er jo tross alt virkeligheten i offentlig sektor, hvor vi ser på arbeidsgiversiden, ikke den helt enkleste. Og det er jo ikke den helt enkleste etter at vi har foretatt spesielle valg i henhold til å velge kommunestyrer og fylkesting. Heller ikke i etterkant av vårt siste valg, når vi valgte Regjering.

Og den virkeligheten som vi må forholde oss til, ja det er jo den virkeligheten som er sammensatt av den politiske arena. Og for oss ute i distriktene, i hvert fall for meg fra Sørlandet og Vest-Agder så har jeg en virkelighet å forholde meg til. Den virkeligheten består av Høyres ideologi, Fremskrittspartiets ideologi deriblant vår nye Stortingsrepresentant Vidar Kleppe's ideologi og halve Kristelig Folkeparti's ideologi. Og hvem er halve Kristelig Folkeparti, jo det er den halve Kristelig Folkeparti som i utgangspunktet tror på Jesus. Og den virkeligheten skal vi da forholde oss til når det gjelder å få en utjamning og få likelønn for våre jenter, som gjennom en motivasjonsfase, gjennom å avlegge sine fagpapirer,

møter på hjemmebane og blir avvist for å få den lønnen som de etter tariffen har krav på. Ja hvem er det som bestemmer det, jo det er jo de som jeg nettopp pratet om, det er altså den politiske virkeligheten, det er de som bestemmer det.

Og så kan en jo stille seg spørsmål, ja hvorfor, hvorfor har vi den virkeligheten?, ja visst pokker har vi den virkeligheten. For den samme ideologien vil jo slette oss, de vil jo tross alt legge ned den offentlige sektoren og konkurranseutsette hele butikken. Og dette har vi diskutert før, og hvem er det da som skal betale gildet, ja det er jo tross alt oss da. Fordi de tjenestene får de ikke for samme pris, de må altså høyne prislappen.

Det ble fra Elektriiker- og Kraft signalisert litt på fagarbeiderne. Ja det er klart det at vi føler jo at våre medlemmer puster oss i nakken på lik linje med Fellesforbundet, de puster oss i nakken de vil vil gjerne ha noen kroner. Og de kronene hvor skal vi finne dem i kommunal sektor, det er jo det som er problemet. Hvor i all verden skal vi finne kronene. Vi har nemlig ikke noen overskuddsbedrifter. Vi har rett og slett bare et resultat av politiske prioriteringer å stri med.

Og hvis vi da skal gå litt videre, i forhold til å fremme lavtlønn og fremme kvinnelønn/likelønn, ja da må jeg si at da hadde jeg kanskje valgt en annen oppgjørsform enn det vi vedtar her i dag, jeg ville det. Jeg hadde tross alt sett at hvis vi skulle ha tatt et kjempetak og et kjempeløft for dette så skulle vi pinadø stått så samlet at vi hadde slått i bordet, både i forhold til Vidar Kleppe og andre ideologiske påfunn.

Så jeg håper leder, at vi tar med oss de signalene, så får vi gå hvert til oss. Så får vi se hvilken status renholderne har etter at vi har gjennomgått vårens vakreste eventyr, og hvilke lønn vi har for våre jenter og våre kvinnelige fagarbeidere, hvor tross alt det er blitt fler og fler av og som vi har bruk for.

Dirigenten tok opp to permisjonssøknader. Repr. 7 – *Lillian Olsen*, Norsk Arbeidsmandsforbund søkte permisjon fra kl. 15.30 og repr. 89 – *Jarle Schølberg*, Norsk Sjømannsforbund søkte permisjon fra kl. 1540.

Begge permisjonssøkandene ble enstemmig innvilget.

Dirigenten ga ordet til Yngve for oppsummering og kommentarer til debatten.

OPPSUMMERING

Jeg skal forsøke å medvirke til at det ikke kommer flere permisjonssøknader. Det har vært 20 innlegg i debatten om tariffoppgjøret 1998. Jeg håper det ikke er noen som tar det ille opp når jeg sier at det har vært en bra debatt.

Jeg synes vi har fått frem bredden i diskusjonen som har vært i forkant av tariffoppgjøret, og fått de inn i Representantskapets eget møte synes jeg, på en skikkelig og ok måte.

At det innimellom er meningsbrytninger i fagbevegelsen om tariffoppgjør, ja hvis det forundrer noen så forundrer det ihvert fall ikke meg. Vi er en bevegelse, vi er ikke noen menighet, og da må det være slik at vi har meningsbrytninger for å komme fram til de konklusjoner som vi kan samles om i ettertid. Og jeg synes det er lagt godt tilrette for det, og jeg skal prøve å ikke ødelegge det avslutningsvis.

Jeg skal ikke kommentere de innleggene jeg er enig i, det synes jeg er å kaste bort tiden, men jeg konstanterer at det har vært mange skikkelige innlegg med god begrunnelse for den innstilling som ligger fra Sekretariatet til vedtak.

Det første jeg skal kommentere er vår venn Jardar fra Østfold. Han var innom et tema som mange kom med etterpå, og som jeg synes det er riktig å gjøre presiseringer på i den grad vi har mulighet for det. Og det gjelder Etter- og videreutdanning i denne tariffrevisjonen og i ettertid. Det er slik at i diskusjonene vi har hatt i Sekretariatet om denne innstillingen, så konstanterer vi at når vi tar det opp nå, så er det for at det er nå vi har mulighet for å kunne direkte påvirke det.

Dere vet at Buer-utvalget's innstilling, offentlig utredning var ferdig 1. oktober 1997. Det har vært en etterfølgende høring som var ferdig 2. januar 1998, nå har Regjeringen anmeldt, eller gjorde det på et tidlig tidspunkt, at de til våren vil gå til Stortinget med en melding. Da vet vi, at i Stortinget er det ikke nødvendigvis slik at alle partiene sitter og venter på en melding med et innhold som vi er opptatt av. Og da konstaterer jeg spesielt de to temaene som ligger her, nemlig forhold til permisjonsrettigheter for enkeltindivider, uavhengig av utdanning og bedriftens behov, og finansiering fra myndighetenes side til å tilrettelegge for det hele.

Det må vi påvirke Regjeringen i forhold til meldingen til Stortinget, og da må det skje nå. Men det er klart om Stortinget vedtar det, og vedtar innhold i retning av det vi er på jakt etter, så vil det skje forhåpentligvis en gang i løpet av 1998, vi vet ikke når, men det er umulig å få dette til å virke fra 1998. Det er umulig å gjøre vedtak i Stortinget og samme år greie å etablere det systemet som

skal til. Og dermed så vil ikke kostnadene direkte overføres til 1998-oppgjøret. Men det vi må ha ambisjoner om, når vi skal avklare rollene mellom partene og myndighetene, da er det langsiktige løpet. Og da er det slik at vi har diskutert en rammeavtale over noen år, f.eks. 4 – 5 år hvor vi skal ha innen rammeavtalen rettigheter og forpliktelser for oss, for arbeidsgivere og for myndighetene.

Det er det langsiktige perspektiv vi skal tilrettelegge gjennomføring av vår, men hvor prinsippene om permisjonsrettigheter ligger der fra starten av, men vi må videreutvikle dette over år, slik at vi har finansiering som innebærer at vi hele veien har dekning for de som skal ha sine rettigheter til finansiering av det tilbudet vi er på jakt etter å tilrettelegg.

Dermed har jeg formodentlig forsøkt å svare på hvilke diskusjoner vi har hatt i Sekretariatet rundt dette temaet, og hvordan vi skal organisere det. Så spør Jardar, hva skal vi skrive i LO/NHO-protokollen om lederlønn? Ja, Jardar, for å si det slik, jeg sier ikke det til deg personlig det vet du jo, det hjelper ikke hva vi skriver hvis ingen bruker protokollen. Og da tenker jeg ikke bare på lederne. Det er jo slik at det er noen som må vedta lønningene, og vi har representanter i styrende organer.

1997 var første gangen vi fikk NHO til å være med på en slik protokoll. Jeg kjenner ikke til et eneste tilfelle, hvor den protokollen er brukt på en slik måte at det foreligger f.eks. fra et styre, et problem knyttet til at lederne vil ha høyere lønn enn protokollen antyder, og at vi har sagt nei, og fulgte dette opp overfor hovedorganisasjonene. Jeg kjenner ikke til et eneste tilfelle.

Det kan jo bety at statistikken tar feil selvfølgelig, men det kan også bety at vi ikke har vært våkne nok, når det gjelder bruk av denne. Men vi følger opp nå, som jeg sa, gjennom krav om økt arbeidsgiveravgift for de som har fått de høyeste lønningene, og skatteskjerping.

Så må jeg si mens jeg husker det, Østfold er det eneste fylke som ikke har fulgt reglene når det gjelder nyvalg til Representantskapet. De skulle vært gjennomført i fjor høst, slik at de nye representantene kom idag. De venter til slutten av denne uken fordi at da har man møte i fylkesorganet vårt i Østfold. Og setter dette med valg på dagsorden.

Det kommer selvfølgelig av at den gode Jardar skulle få lov til å møte i dag. Og det må jeg si Jardar, det synes jeg var fint. Det viser at Østfold har satt pris på deg gjennom alle disse årene, og du vet at Representantskapet har satt pris på deg. Du har vært en fargeklatt vi kommer til å savne. Takk skal du ha Jardar.

Så til Kjell Mjaatvedt, jeg må si det slik Kjell, at hvis du har den oppfatningen at når vi vedtar dette oppgjøret, så er det det samme som at julekvelden kommer hver dag i stedet for en gang i året. Når de utformer kravene, så kan du ikke ha lest hele innstillingen for å si det slik. Du kan ikke ha fått med deg denne debatten heller. Det er helt klart og åpenbart for meg ihverfall, at alle som har engasjert seg her, de har vært opptatt av å videreføre de grunnleggende holdninger vi har hatt til tariffpolitikk. Det håper jeg du skjønner Kjell, og er litt enig med meg i.

Så sier du at du vil ha et tillegg, et forslag du reiser. Og det forslaget går på dette med utredningen og knytter seg opp til at fleksibiliteten skal ha utgangspunkt i det som har med arbeidstakerens behov å gjøre. Og så er det viktig, som det er sagt her i ettertid, at akkurat dette står på punkt 6 i dette forslaget vårt hvor vi sier at på LO-kongressen ble det vedtatt at «fremtidens arbeidstidsordninger skal baseres på fleksibilitet ut fra arbeidstakerens behov». Vi mener det.

Og så følger vi opp strekpunktene og da forkorter vi litt, premissene har vi først og så har vi strekpunktene. Jeg mener at det er greit å forstå når det står i strekpunktet «en utredning mellom partene av ulike fleksible arbeidstidsordninger der ferie, kortere arbeidstid og permisjoner inngår innen 1.4.99», da tror jeg de fleste skjønner at vi fremdeles snakker om arbeidstakerene. Vi snakker ikke om direktørene, vi er jo ikke opptatt av deres ferie o.s.v., det ordner de selv. Jeg minner om at akkurat det synes jeg kan stå som det står.

Roger, du var opptatt av hva vi legger i begrepet, lønn 250 000. Du kjenner statistikkene særdeles godt kamerat, vi snakker om kolonne 6 pluss 9, vi tar utgangspunkt i 37,5 time, og da vet du at snittet for -97 er 220 000 og det er totalt i lønnen eksklusiv overtid. Mer konkret er det ikke godt å gjøre det Roger.

Til Hans Felix, ja det er riktig at jeg var hos dere på stor tariffkonferanse 6.1.98, og møtte det problemet, og det vet dere alle sammen. Den største tariffkonferansen jeg har vært med på tror jeg. Det var en skikkelig fin diskusjon. Men det var to ting vi var opptatt av, og det var forbundsvist oppgjør for å få skikkelig kronetillegg og Etter- og videreutdanningsreformen. Og da tillater jeg meg å si Hans, at jeg tror ikke det er mulig å få alt det på en gang, så jeg annonserte ulike måter å håndtere det på. Og du ser at jeg fulgte opp det, innstillingen er litt annerledes enn det vi snakket om der, både de som vil ha forbundsvist oppgjør og jeg annonserte at det er mange måter å gjøre det på. Så jeg synes vi har fulgt opp det skikkelig.

Og jeg synes vi har fulgt det opp også slik at trykket du etterlyser på Etter- og videreutdanningsreformen synes jeg vi har fått gjennom at vi tar et felles ansvar for å sette det på dagsorden. Det synes jeg på en måte er det beste grunnlaget Hans, vi kan gjøre for å følge opp det trykket.

Samtidig så synes jeg det er galt at vi bare gjennom denne behandlingen skal si nei til forslaget til Hans, så jeg foreslår dirigent at vi håndterer det slik at vi oversender det til Sekretariatet. Så får Sekretariatet i forhold til å utforme endelige krav på dette grunnlaget anledning til å gjennomgå det en gang til.

Så til Hanna Rødberg's forslag, jeg synes dirigent at det er en god markering vi har i forhold til dette punktet i likelønnskrevet om en vil, når det gjelder punkt 12 «Bedring i kjøpekraften for alle grupper, mest for de med årslønn opp til 250 000 bl.a. gjennom særlige tillegg for å heve lavtlønn og fremme likelønn». Men hvis Hanne's forslag oppleves sterkere og en forsterking synes jeg det er viktig at Sekretariatet gir tilslutning til det.

Vi må ta hele denne diskusjonen på alvor ble det sagt her, jeg føler at Sekretariatet har gjort det, jeg føler at Representantskapet vil det. Jeg føler ikke at det skal være noen krig mellom jentene i offentlig sektor og mannfolkene i privat sektor. Jeg føler vi har kommet så langt i LOs organer nå at dette tar vi felles ansvar for. Da skal vi ikke undergrave det jeg sier her med å stride med formuleringer. Så jeg foreslår derfor at når det har fått støtte av flere her, så tar vi med oss forslaget til Hanne og jeg har heller ingen problem for å ha sagt det, for å ta med den tilføyelsen som Hanne fra FO kommer med i forhold til inntektsutvikling punkt 3, og forsterkningen i annet avsnitt. Jeg kan ikke tenke meg at Sekretariatet har noe problem med det. Vi mener det samme og hvis vi ikke får det uttrykt sterkt nok i uttalelsen, så er vi med på å ta med formuleringer som gjør det, hvis vi oppnår det vi skal, nemlig å markere enighet om en sak som er viktig for oss alle sammen.

Forlaget til Kjell Arne, jeg skjønner hva Kjell Arne sier i sitt innlegg og tar for seg situasjonen i energisektoren i offentlig sektor for å si det slik. Men det er slik Kjell Arne at når du reiser et forslag med basis i at du sier, «dette blir sterke føringer for oppgjøret i kommunal sektor», så kan jeg ikke skjønne at vi kan vedta det forslaget. Representantskapets oppgave er å lage retningslinjer for oppgjøret. Det er å sørge for gjennom retningslinjene og tilrettelegge felles holdninger praktisk politikk, for privat, statlig og kommunal sektor. Det er vår rolle, det er vår jobb. Og jeg opplever hele denne debatten dithen at sterke føringer for å markere prioriteringer er særst viktig i så måte. Jeg håper Kjell Arne at du

aksepterer det at det er vår rolle, og så må vi innenfor et forbundsvist oppgjør prøve å ivareta prioriteringer og andre særproblemer de enkelte grupper måtte ha. Vi må prøve å håndtere det sammen, det kan ikke håndteres fra vår side på en slik måte at folk ikke oppfatter at vi tar prioriteringene på alvor, og at vi tar vår oppgave på alvor.

Jeg må si at jeg var mitt innlegg veldig bevisst i forhold til solidaritetsalternativet. Og jeg registrerer at veldig mange har fått med seg det. Jeg registrerer at det fremdeles er litt uenighet og slik, jeg skal bare si en liten morsomhet til Stein, vår felles venn fra Handel og Kontor, at når du sier at «Yngve sa det og det», så er det viktig Stein å ha med seg to ting. Det ene er LO-kongressen i mai 1997. Jeg er klar over at du stemte imot selvfølgelig, men vi har lov til å stemme vi andre her også, ikke sant. Og vi stemte for og Landsmøte i Handel og Kontor som du ble valgt på, de stemte på det samme. Men jeg synes det er greit at du markerer hva du mener, men jeg er rimelig sikker på at det er respekt for at vi bruker vanlig demokratisk behandling og så samles vi i organene, kjører vedtak som vi samlet sett tror tjener fagbevegelsens felles interesser. Det er det vi legger opp til, og det har vi tradisjoner for å håndtere.

Da tror jeg dirigent, at jeg har kommentert de forslagene vi har fått, jeg avrunder med å si at jeg synes det har vært en fin debatt, og jeg håper vi kan markere avslutningsvis i dette møte en start på de forhandlingene vi står foran, som viser at vi står mest mulig samlet.

Dirigenten takket Yngve for oppsummeringen og tok deretter forslagene opp til votering:

Forslaget fra repr. 30 – *Hanne Luthen*, FO
Forslaget enstemmig vedtatt

Forslaget fra repr. 63 – *Hanna Rødberg*, NKF
Forslaget enstemmig vedtatt

Forslaget fra repr. 12 – *Kjell-Arne Andersen*, NEKF
Forslaget falt mot 2 stemmer

Forslaget fra repr. 73 – *Kjell Mjaatvedt*, NNN
Forslaget falt mot 4 stemmer

Forslaget fra repr. 11 – *Hans Felix*, NEKF
Forslaget oversendes Sekretariatet

Enstemmig vedtatt.

Til slutt ble innstillingen til uttalelse fra Sekretariatet tatt opp til votering.

Sekretariatets innstilling med vedtatte endringer ble enstemmig vedtatt.

SAK 6. RETNINGSLINJER FOR LO-SENTRENE

Dirigenten opplyste at Kongressen behandlet dette spørsmålet og fattet følgende vedtak: «LOs administrasjon får i oppdrag å utarbeide forslag til retningslinjer for LO-sentrene som knyttes til vedtektene for de faglige samorganisasjonene. Retningslinjene vedtas av Representantskapet».

Forslag til retningslinjer for LO-sentrene er utsendt i egen sending.

Innstillingen fra Sekretariatet er enstemmig at retningslinjene for LO-sentrene godkjennes.

Sekretariatets innstilling enstemmig godkjent.

Dirigenten takket Representantskapet for godt samarbeid og ga ordet til LO-lederen for avslutning.

AVSLUTNING

Takk Gerd-Liv for en fin måte å lede Representantskapet på. Takk til Representantskapet for en skikkelig, ordentlig og ryddig gjennomgang av dagsorden. Vi er særst glad for vedtakene både om Hovedavtalen for LO/NHO og ikke minst for at vi også står samlet foran utfordringen som Tariffoppgjøret 1998 representerer.

Vi går en spennende tid i møte. Dette at vi står sammen gjør at vi kan møte den tiden aktivt med pågangsmot.

Takk for i dag, vel hjem. Representantskapsmøtet er hevet.

NAVNELISTE

ARBEIDERBEVEGELSENS PRESSEFORBUND:

1. Jens O. Kristiansen(vararepresentant)

FORBUNDET FOR LEDELSE OG TEKNIKK:

2. Hans Jørgen Eriksen(vararepresentant)
3. (forfall representant og vararepresentant)
4. Jan Olav Ottesen(vararepresentant)

NORSK ARBEIDSMANDSFORBUND:

5. Anders Bjarne Rodal
6. Jens Tveit Aga
7. Lillian Olsen
8. Edvin Midtskogen
9. Runar Sjøstad

NORSK ELEKTRIKER- OG KRAFTSTASJONSFORBUND:

10. Erik Quist
11. Hans Felix
12. Kjell-Arne Andersen
13. Helge Tystad
14. Torstein Lokreim

FELLESFORBUNDET:

15. Aage Andersen
16. Tore Bråthen
17. Solveig Holm
18. Steinar Karlsen
19. Kåre Leira
20. Olav Lindrupsen
21. Ole Lysø
22. Gunnar Nilsen
23. Anne Marie Pettersen
24. Kjell Røttereng
25. (forfall representant og vararepresentant)
26. Børre Stabell
27. John Erik Ullestad
28. Rolf Utgård

FELLESORGANISASJONEN FOR BARNEVERN- PEDAGOGER, SOSIONOMER OG VERNEPLEIERE (FO):

29. Wenche Bjørnebekk(vararepresentant)
30. Hanne Luthen

NORSK FENGSELS- OG FRIMSORGSFORBUND

31. Roar Øvrebø

NORSK GRAFISK FORBUND:

32. Roger Andersen
33. Lisbeth Gundersen

HANDEL OG KONTOR I NORGE:

34. Karin Torp
35. Stein Kristiansen
36. Unni Fodnes(vararepresentant)
37. Olav Larsen
38. Wenche Sjøstrøm
39. Mari Anne Jenseter
40. Aud Helland Olsen
41. Vidar Skistad

HOTELL- OG RESTAURANTARBEIDERFORBUNDET:

42. Solfrid Johansen
43. Ingunn Gjerstad
44. Bjørn Olav Nordhaug

NORSK JERNBANEFORBUND:

45. Lars Borgen(vararepresentant)
46. Øystein Sneisen
47. Knut Svardal

NORSK KANTOR OG ORGANISTFORBUND:

48. Arnfinn Bjerkestrand

NORSK KJEMISK INDUSTRIARBEIDERFORBUND:

49. Briger Blomkvist
50. Frank Bakke
51. Neil Mclean
52. Elin Myhre Skår(vararepresentant)
53. (forfall representant og vararepresentant)

NORSK KOMMUNEFORBUND:

- 54. Berit Lynnebakken
- 55. Kåre Bye
- 56. Nina Solem
- 57. Svein Kristiansen
- 58. Odd Arne Heggås
- 59. Eva Vida Berg
- 60. Jan Helge Gulbrandsen
- 61. Arne Sveen
- 62. Mari Sanden
- 63. Hanna Røberg
- 64. Leidulf Dahle
- 65. (forfall representant og vararepresentant)
- 66. Toralf Nilsen
- 67. Torill Haukås-Eide
- 68. Margot Kvalvik Fon
- 69. Finn Bærland

NORSK LOKOMOTIVMANNSFORBUND:

- 70. Roald Nyheim(vararepresentant)

NORSK MUSIKERFORBUND:

- 71. Tore Nordvik

NORSK NÆRINGS- OG
NYTELSESMIDDELARBEIDERFORBUND:

- 72. Johnny Hagen
- 73. Kjell Mjaatvedt
- 74. Nina Karstensen
- 75. Diana Montes
- 76. Ken Ove Sletthaug
- 77. Erik Hagen

NORGES OFFISERSFORBUND:

- 78. Peter A. Moe

NORSK OLJE- OG PETROKJEMISK FAGFORBUND:

- 79. Johan E. Isaksen(vararepresentant)
- 80. (forfall representant og vararepresentant)
- 81. Lill Heidi Bakkerud

NORSK POSTFORBUND:

- 82. Odd Chr. Øverland
- 83. Bjørg Vatnedalen
- 84. Terje Bakken

DEN NORSKE POSTORGANISASJON:

- 85. (forfall representant og vararepresentant)
- 86. Randi Løvland
- 87. Hanne Haugsgjerd

NORSK SJØMANNNSFORBUND:

- 88. Tormod Storås (vararepresentant)
- 89. Jarle Schjølberg

SKOLENES LANDSFORBUND:

- 90. Gro Standnes

TELE- OG DATAFORBUNDET:

- 91. Tove Johansen
- 92. Anne Sørli
- 93. Svein Eivind Solheim

NORSK TJENESTEMANNSLAG:

- 94. Turid Lilleheie
- 95. Tor-Arne Solbakken
- 96. Klaus Halvorsen
- 97. Unni Karlsen
- 98. Øystein Nesje
- 99. Rolf Andreassen
- 100. Astrid Lundquist

NORSK TOLKEFORBUND:

- 101. Onur Safak Johansen

NORSK TRANSPORTARBEIDERFORBUND:

- 102. Frank Holm
- 103. Torbjørn Kristoffersen
- 104. Per Thorbjørnsen

NORSK TREINDUSTRIARBEIDERFORBUND:

- 105. Anton Solheim

ØSTFOLD FYLKE:
106. Jardar Hendricksen

OSLO FYLKE:
107. Kleiv Fiskvik

AKERSHUS FYLKE:
108. Nelly Larsen

HEDMARK FYLKE:
109. Rolv Skirbekk

OPPLAND FYLKE:
110. Ole Oddvar Bruem

BUSKERUD FYLKE:
111. (forfall representant og vararepresentant)

VESTFOLD FYLKE:
112. Viggo Hagen

TELEMARK FYLKE:
113. Anne Grethe Skårdal

AUST-AGDER FYLKE:
114. Marit Irene Rørvik

VEST-AGDER FYLKE:
115. Jan Østreim (vararepresentant)

ROGALAND FYLKE:
116. Torill Karlsen

HORDALAND FYLKE:
117. Haldis Revheim

SOGN OG FJORDANE FYLKE:
118. Edith Refvik

MØRE OG ROMSDAL FYLKE:
119. Jakob Teilgård

SØR-TRØNDELAG FYLKE:
120. Frøydis Gaare

NORD-TRØNDELAG FYLKE:
121. Grete Troseth Salberg

NORDLAND FYLKE:
122. Geir Mosti

TROMS FYLKE:
123. Olav Lindrupsen (vararepresentant)

FINNMARK FYLKE:
124. Tor-Inge Hoaas

SEKRETARIATET:
125. Yngve Hågensen
126. Jan Kr. Balstad
127. Gerd-Liv Valla
128. Bente N. Halvorsen
129. Arnfinn Nilsen
130. Anders Kristoffersen
131. Kjell Bjørndalen
132. Jens Petter Jensen
133. Sture Arntzen
134. Olav Støylen
135. Jan Davidsen
136. Gunhild Johansen (forfall)
137. Torbjørn Dahl
138. Terje Moe Gustavsen
139. Jan Werner Hansen

VARAREPRESENTANTER TIL SEKRETARIATET:

- 140. Evy Buverud Pedersen
- 141. Liv Undheim
- 142. Per Gunnar Olsen
- 143. Rita Lekang
- 144. Jan Inge Kvistnes
- 145. Per Østvold
- 146. Svein Fjæstad
- 147. Magnus Midtbø
- 148. Tore Gulbrandsen (observatør)
- 149. Lars A. Myhre
- 150. Ove Dalsheim
- 151. Oddrun Remvik
- 152. Finn Erik Thoresen (forfall)
- 153. Erik Bratvold

FAGORGANISASJONENS FUNKSJONÆRGRUPPE:

- 154. Kjetil Neskvern

ARBEIDERNE OPPLYSNINGSFORBUND I NORGE:

- 155. (forfall)

REVISJONSUTVALGET:

- 156. Brit Renngård
- 157. Tom Røisi
- 158. Agnes Norgaard
- 159. (forfall)

SAMARBEIDSKOMITEEN LO/DnA:

- Thorbjørn Jagland
- Jens Stoltenberg (forfall)
- Hill-Marta Solberg (forfall)
- Solveig Torsvik
- Finn Jota

LO-SKOLEN, SØRMARKA:

- Einar S. Birkeland

GJESTER:

- Tor Aspengren
- Einar Strand
- Esther Kostøl
- Svein-Erik Oxholm

LOs ADMINISTRASJON

- Kåre Myrvold
- Magne Nedregård
- Knut Bodding
- Ellen Stensrud
- Stein Reegård
- Eystein Gjeldsvik
- Ellen Horneland
- Karl Seip
- Chen Wei
- Tove Haug
- Knut Endreson
- Tor Harald Berg
- Øyvind Rongevær
- Ståle Dokken
- Øivind Hvattum
- Jorun Christensen
- Jan O. Lajord
- Kine Smith Larsen
- Egon Ivan Løbekk
- Magne Svendsen
- Knut Weum
- Anthony Kallevig
- Berit I. Bergersen
- Magne Brekstad
- Bjørn Erikson
- Åge Garnes
- Gro Granden
- Pål Gundersen
- Erlend Hansen
- Pål Lynne Hansen
- Dagfinn Lund
- Ingunn Olsen
- Bjørn Kr. Rudaa
- Nina-Merete K. Skalle
- Jon Ivar Nålsund
- Karin Beate Theodorsen
- Erna Ansnes
- Johan-Ludvik Carlsen
- Ingeborg Hjemlestad
- Terje Kalheim
- Ellinor Kolstad
- Nina Mjøberg

Eidar Trulsen
Bjørn Kolby
Håkon Angell
Philip Blom
Elisabeth Grannes
Einar Stueland
Atle Johansen
Sigurd-Øyvind Kambestad
Hans Christian Monsen
Karen Sophie Steen
Thorstein Pedersen
Erik Dale
Herolf Gjerde
Mie Opjordsmoen
Vidar Birkeland
Marianne Svensli
Karin Enodd

LOs DISTRIKTSKONTORER

Rolf-Thore Hildebrandt
Wenche Paulsrud
Olav Lund
Per A. Johnsen
Aud Watnebryn
Åge Nordby
Knut Liljeberg
Arild Stokken
Elisabeth Haaversen
Svein Fjellheim
Vigdis Ravnøy
John Bjarne Hjelmeland
Mellvin Steinsvoll
Kjell Flønes
Liv Thun
Øivind Silåmo
Svein Rasmussen
Jan H. Elvheim

LO-KONTORET HAUGESUND:

Kåre Karlsen

LO-KONTORET BERGEN:

Bjørn O. Lie

LO-KONTORET STAVANGER:

Arne-Reidar Larsen Flø

LO-KONTORET I BRUSSEL:

Knut Arne Sanden

ERNST & YOUNG:

LO-AKTUELT:

Svein-Yngve Madssen

Referent:

May-Britt Fossbråten

